

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előzetes helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egybeült pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésnek főlvetetik 's pontosan közöltetik.

☞ Az év hanyatlásra közelegével szives tisztelettel figyelmeztetjük a két haza főleg távolabb vidéki t. ez. közönségét, hogy ezentul is m. S z e c h e n y i I s t v á n g r. urnak az országgyűlés végre juttával gyakrabban 's folytonos együttmunkálása mint szinte más társaké mellett megjelenendő testvér lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhokküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre ő p. fr. borítékalanul házhokküldve pedig egész évre 10, félre 5 p. fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járatandó példányok iránt egyedül a bécsi es. k. főpostahivatalnál rendelkezhetni, belföldre pedig az ország 's kapcsolatos részei minden kir. postahivatalnál 's a szerkesztőségénél Pesten uriteza 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén bármi biztos alkalom által, vagy szorgalom-és gyorskoesi útján. Minthogy a legközelebbi országgyűlésen hazánk boldogulását illető annyi 's oly fontos tárgy maradt elintézetlenül, a jövőnek beálladásaig annál szükséges jón higgadsággal ezekről 's a társulatokban idővel rokonlag kifejlendőkriül értekezni, hogy azok, a mennyire csak eszközölhető, minden oldalilag felvilágosítva legalább némileg előkészítve szolgálhassanak a teendőkre, némileg ovadékol az elhamarkodástól, némileg tartalék-örül a netalán tulhív miatti tévutra sodortatás ellen. Ez nagy részben a polit. lapok tiszte levén, azok érdekét is természetesen magasbitandja.

A Jelenkor és Társalkodó szerkesztője.

FOGLALAT. Magyar-és Erdélyország: (megtiszt. 's nyugalm. előlépt.; Magányrendszer és testi büntetések; Fabriczy Sámuel; Pestmezei követségi közgyűlésének folytatása; Zemplény és Bars megye követszámoló közgyűlésének eredményei; lapszemelvény (nevelés 'sat.) gyáralapító társaság; budapesti napló (fővárosi 's irodalmi ujdonságok 's vidéki nagy vizáradások, nyilatkozatok; honi szobrászat ügyében Mátyás emlékére tett adakozások; heves megyei új tisztikar névsora; debreczeni hírek.)

Spanyolország (spanyol nemzet jelen állapotja, házassági terv, Narvaez önkénykedése 'sat.)

Anglia (status-egyházi forrongások; Pottinger; st. James plótai újítások, csempészet-gátló intézet; O'Connell a dublini gyűlésben.)

Franciaország (Fontana 's Walliszigetek francia pártfogás alá vétele; dotatio-kérdés; a kir. lgek Marseilleben; az Atelier; az új kölesönt Rotkschild veszi által; a tél 'sat.)

Törökország (jelen állása; Abdullah pasa kegyetlenkedése; Albániában ujdok vérengzések; az angol követ és nagyvezér.)

Ertesítő.

Magyar-és Erdélyország.

Őcs. 's ap. kir. fels. Kunczy József magy. kir. kamarai tanácsnokot saját kérelmére érdemlett nyugalomba helyezni, egyszersmind sok évi hasznos szolgálatiért különös legfelsőbb kir. megelégülése (anujelűl Leopold rend keresztjével díjmentesen díszesíteni méltóztatott.

A' nmg. m. kir. ndv. Kincstár Novák János soborsini k. sópajtaúrt saját kérelmére hasonló minőségben Komáromba helyezte át, a' debreczeni sópajtaúrságra Rigécen Alajos szolnoki száltsiségi gyakornokot, a' bustyaházi szálmesteri tisztségre pedig Ferschin Károly eddigi sószállító tiszte alkalmazá. Ertzl János, Kieszling Filep, Girszik János és Walther Gusztáv előléptetésük által Mármarosban a' rahói erdősebhivatali szerszár, a' bucskói 15. osztályú vadászkerületi erdősz 's a' ferenczvölgyi és rózaszki másodosztályú erdősz-állomások megürültek.

Magyar tudós társaság. A' magyar tudós társaság, tek. Pest megye nagyobb terében, dec. 26kán 1844. délelőtt 10 órakor tartja 13dik közülését, mellyen minden rendbeli hazafiai tisztelettel és indulattal lát. — Magyar köntösben megjelenőknek a' terem áll nyitva, másoknak a' karzat, hol aszszonyosok számára külön hely leszen. Pest dec. 21kén 1844. Dr. Schedel Ferencz titkok.

Magányrendszer és testi büntetések.

(Füzér a' törvénytudományból.)

Két tárgyról elmondhatni, hogy az még sehol sem vitatott meg olly sok oldalról 's olly kimerítőleg, mint a' magyarországi törvényhozó test két teremeiben; a' v e g y e s h á z a s s á g o k r ó l é s m a g á n y r e n d s z e r r ől. De meg is érdemi mind ketteje a' minden oldalról megvitátást, 's mi nevezetesen a' magányrendszert illeti, ha tekintjük azon szenvedések roppant tömegét, mellyet a' törvényhozásnak e' részbeni bármily balfogása ezer meg ezer embertársainkra áraszthat, 's mellyet emberi képzelődés egész mértékében felfogni nem is képes, — a' börtönépítésre megkivárató költségeket nem is említve, — valóban meg kell vallanunk, hogy ennél fontosabb tárgy nem fordult elő a' mult országgyűlésen. Boz (Dickens) amerikai utazásának nem régen közrebocsátott leírásában kimondja azon véleményét, hogy soha embernek nem lehet joga, felebarátját olly kinokkal illetni, mint a' millyenekkel a' magányrendszer a' titokteljes emberi agyvelőt gyöttri; — hogy épen azért, mivel annak rémletes symptómái nem olly láthatólag fekszenek szemünk előtt, mint a' vesztőül eredett sobhelyek, és a' szenvedőt ritkán hallható kiáltásra fakaszlják, e' büntetés faját mint titkos és mint ollyat vádolja, mellyet az emberiség felébredt értelme nem tűrhet; 's hogy ő maga, Boz, egész életében soha többé a' két ég alatt vigan nem sétálhatna, sem fejét nyugodtan párnára nem hajthatná, ha öntudata őt vádolná, hogy az ő bármily csekély hozzájárulásával csak egyetlenegy emberi lény, bármily rövid időre, e' titokteljes büntetésre íteltetett.

Jól tudom én, hogy egy regényiró szava jogtudományi kérdések fejtegetésiben eldöntő nem lehet; érzem azt is, milly bajos és háladatlan munka egy olly

eszmé ellen felszólalni, melly az emberiség nevében föllépvén, nemünk jobbait nagy részben meghódította 's a' közvéleményben már olly mély gyökeret vert, mint a' testi büntetések eltörlése: de midőn, épen az e m b e r i s é g n e v é b e n a' magányrendszert taglalni kívánom, hiszem legalább, hogy e g y e n l ő f e g y v e r e l, lovagias harcot vírok.

Egyszer mindenkorra előre bocsátván azt, hogy ezen szó: t e s t i b ű n t e t é s, nem tökéletes synonyma a' botnak, vesztőnek és korbácnak, h a n e m hogy ezek csak bizonyos fajai a' t e s t i b ű n t e t é s n e k, mellyeken kívül lehetnek és vannak más fajai is, mint kurtavas, kaloda, léccen-állás, koplalás, ágytól, pipától, börtöli megfosztás 'stb. és így, ha a' bot, korbács és vesztő végképen eltörlendőnek is, a' többi faj akár önállóság, akár fogság-sanyarításul még is megmaradhatuának; — ezt, mondom, előre bocsátván, ha párvonalt húzunk a' magányrendszer és a' testi büntetések között, körülbelül következő eredményekre fogunk találni:

1) A' testi büntetés a' vétkekre testi szenvedést mér, a' magányrendszer pedig l e l k i t v a g y s z e l l e m i t. Már ki meri tagadni, hogy a' lelki szenvedés sokkal sanyarubb a' testinél? 'S megengedvén is azt, (mert semmit sem akarunk elítokolni, vagy álokoskodás támogatásul elhallgatni,) hogy a' testi büntetésnél is, a' mennyiben az beestelenítő, az illyenekre fogékony egyedekben a' testivel lelki, még p e d i g igen érzékeny szenvedés is egyesül, nemde nagy, sőt eldöntő fontosságú azon körülmény, hogy a' magányrendszer a' vétkest egy titokteljes, határnélküli, megmérhetetlen hatalomnak adja által, t. i. a' k é p z e l ő d é s h a t a l m á n a k? Mit és mennyit fog ő ezen harpyiának, ezen Prometheus keselyűjének maradozásai alatt szenvedni, azt a' bíró akkor, midőn az ítéletet kimondja, még csak hozzávetőleg sem sejdítheti; 's a' mi legrosszabb, a' büntetés sokkal érzékenyebben sújtja a' j o b b e m b e r t, mint a' rosszabbat, vagy épen az egészen megromlottat. Képzeljünk csak egy rabot, ki szerencsétlen pillanatban legjobb barátját párviadalban, vagy vesztékedés közben, vagy vétkes vigyázatlanságból megölte; képzeljük ezt, kit lelkiismerete különben is eléggé kínoz, tiz húsz esztendőig magányosan elzáratva, 's a' fellázított képzelődésnek martalékul adva, melly megöletett barátjának vérben fürösztett képét ezerféle alakban szüntelen elibe tünteti, 's lesz e' s u d a, ha megőrül? 's nemde kiesnek, legelső kísérlet mellett, az írottoll annak kezéből, ki titkos szenvedését rajzolni merszlené? — A' halálos büntetés ellen többi közt az is hozzatott elő, hogy ez a' vétkest olly országba küldi, mellyet senki nem látott, mellyből senki vissza nem tért, mellyben nem tudhatni, mi lesz belőle 's milly sors várja? Sőt még a' deportatio ellen is azon, — szerintem kissé túlzott — okoskodás használtatott, hogy a' vétkes utközben hajótörést szenvedhet, 's így előre láthatlan, következképp az ítéleten és a' bíró szándékán tulterjedő veszélynek van kitéve. Már kérdem, mind ezek a' magányrendszerre nem sokkal inkább illenek é? Hisz itt is olly szenvedéseknek vettetik alá a' vétkes, mellyeknek megmérhetetlen mélységét a' bíró még hozzávetőleg sem határozhatja meg.

2) A' testi büntetések rövid időig tartanak; a' magányrendszer szerinti elzáratásnak, hogy fogatos legyen, szükségképpen hosszú időig kell tartania. Milly borzasztó, lelket zsibbasztó, vért fagyaláló gondolat, tiz húsz esztendőre, vagy talán halálíg is, magányosan elzáratni 's mintegy elevenen eltemetni! H a l á l i g! És itt melleleg megjegyzendő, hogy a' halálíg tartandó rabság két egyedre nézve, ki különben ugyanazon egy vétséget követett el, és ugyanazon egy büntetésre méltó, igen nagyon aránytalan lehet; mert egy 80 éves aggastyánra nézve annyi mint semmi, egy 30 éves egészséges férjfiura nézve pedig módnélküli ke-

gyetlenség 's valóban rosszabb a' halálnál. *) Az illy szerencsétlenek czellájira valóban felillenek azon homlokírás, melly Dante pokának kapuja fölött áll: „Lasciate ogni speranza, voi che ntrate.“ (Mondjatok le minden reményről ti, kik ide zártatok.)

3) A' testi büntetések egyedül a' bűnöst sújtják, de a' hosszabb elzáratás sújtja annak ártatlan családját is. Zárjuk be a' telkes gazdát néhány esztendőre, és gazdasága tönkre jut, neje és gyermekei koldulni fognak. És így, bár a' testi büntetés a' bűnösre nézve nem épen j ó t é m é n y, mint némelyek mondották, és nem is kell annak lennie, de mégis a' b ű n ö s á r t a t l a n családjára nézve hasonlíthatatlanul kisebb rossz, mint annak hosszas elzáratása.

4) A' testi büntetés, ha mérsékelve 's a' b ű n ö s testalkotására tekintőleg alkalmazatik, annak jövendő életére ártalmas befolyással nincsen; de lehet é z t a' magányrendszerrel is mondani? Sok ízben mondatott, hogy a' magányrendszer szerint elrendezett börtönökben sok rab megőrül; ez ellen mások statisztikai adatokkal állottak elő, megmutatandók azt, hogy az más-nemü börtönökben is megesik; számok vettettek latba számok ellen, mintha itt valamely kereskedelmi vállalat forogna fen, 's az embert szinte borzadás futotta el, midőn olvasta, milly hidegvérűleg és milly megrendíthetetlen stoicismussal számlálták elő az itt is amott is megőrült embertársakat, mintha tökök vagy ugorkák számáról lett volna szó — de mind ezek mellett, még is egy körülménynek nem tulajdonítottak elég nyomtatékot, annak t. i. hogy egy több esztendőig magányosan elzár ember szükségképpen annyira elszokik az emberekkeli társalkodástól, hogy utóljára, midőn a' börtönből kikerül, ha nem örült is meg, de alkalmatlanná vált minden foglalatosságra, 's a' közönséges élet mindennapi viszonyaiban annyira ügyetlen, hogy sem magának sem másoknak nem lehet hasznára. Ezt, valamint pszichológiai törvények szerint a' priori megmutathatni, ugy Amerikában és Párizsban a' Bastille leromboltatásakor tapasztalás is bizonyította.

Mindazáltal nem állítom én azt, hogy bot nélkül lehet el n e n v o l n a k o r m á n y o z n i a' köznépet, mert a' tapasztalás sok helyütt ellenkezőt bizonyít, és p. o. az 1840diki urbéri törvényben a' szófogatlan jobbágyokra szabott pénzbeli büntetés fogatosabbnak mutatkozott mind a' botnál, mind a' fogságnál; — nem is barátkozhatom meg azon véleménynyel, hogy a' testi büntetéseknek mint sanyarításnak a' nagyobb vétségek-nél helye nem lehet ugyan, de a' kisebb policzialis vétségek-nél azokat tovább is megtartani szükséges, mert ezen állításban, megvallom, következetlenséget látok: de azt állítom, hogy a' magányrendszer kisebb vétségeknél, hol az elzáratás csak rövid időig tarthat, fogatlan lesz; — nagyobb vétségek-nél pedig, hol az elzáratás több évre terjed, sokkal kegyetlenebb bármely testi büntetésnél.

Ez utóbbi ellen felhozatni szokott okoskodások mind oda mennek ki, hogy a' testi büntetés baromi, beestelenítő, lealacsonyító, az emberi méltóságot sértő büntetés. De kérdem: a' vétkes nem volt é legelső ki megsértette a' maga emberi méltóságát, midőn a' vétket elkövette? A' tolvaj nem beestelenítette, nem alacsonyította é legelső maga magát, midőn lopott 's panaszkodhatik é igazságosan a' miatt, hogy a' közállomány mint ollyannal bánik vele, a' millyennek ő maga, tulajdon tette által mutatkozott? És a' börtönbe záratás nincsen é szintugy az emberi méltóság ellen? Hiszen az emberi méltóságnak főjellemé, fő következménye a' szabadság.

Többet nyom ama másik okoskodás, hogy a' testi büntetés a' bűnösben eloltja a' becsületérzést és így el-

*) A' halálos büntetésről ezt mondani nem lehet, mert a' haláltól szintugy retteg a' 80 éves aggastyán, mint az ifju.

lenkezik minden büntetés főcéljával, t. i. a' javulással. Igazán mondja Jean Paul, hogy az ember, miután kieszelt az erkölcsiség karjai közül, még a' becsületérzés karjai közé esik, 's csak akkor van végképen elveszve, midőn már ez is elhagyta. De ebből csak az következik, mit én legtávolabbról sem tagadok, hogy a' melly büntetésben becsületérzés van, azt testi büntetéssel illetni 's ez által becsületérzését eloltani nem kell, nem szabad; — nem következik mindazáltal, hogy az olyan büntést se lehessen testileg megbüntetni, kiből becsületérzés már nincsen, kire más indok, mint *physikai fájdalom* nem hat, szóval ki a' miveltségnek oly alacsony fokán áll, hogy őt csak a' félelem, még pedig csak a' testi fájdalomtól félelem tartóztatja vissza a' rosztól. Itt valóban nagy gyengeség volna, a' társaságot az olyan embernek veszélyes megtámadásától megőnti nem akarni, csupán azon tuzolt gyöngédségű tekintetből, hogy becsületérzése, — miye ugy sincsen, — meg ne sértessék. Hisz a' büntetési jog inultima analýsi azon épül, hogy az olyan embernek, kiből a' törvény szentségének eszméje nem elég hathatós őt a' gonosztól visszatartóztatni, más indokot kell szolgáltatni, melly őt visszatartóztatassa, azaz, valamely *physikai roszt*, melly a' törvényességével mint annak következtése kapcsolatik össze. Igaz némileg, hogy ez baromi vagy állati bánásmód, mert állatokkal szoktunk így bánni, mivel azokra másképen nem hathatni; de ha valamely ember maga magát az oktalan állatok sorába helyzi, nem panaszkodhatik, ha állatilag bánnak vele.

Általányosan az ezen tárgy körüli nézetekben még sok zavar uralkodik. Így szünet nélkül azt halljuk penggetetni, hogy a' törvény előtt mindenki egyenlő; de miután bizonyos az, hogy a' véteksek igenigen különböző egyediségük szerint, az egyikre nézve, ki a' megveretésben nem annyira érzi a' testi fájdalmat, mint a' megbecstelést, már egy pálczaütés is sokkal érzékenyebb büntetés lehet, mint másra nézve, kicsak a' testi fájdalmat veszi tekintetbe, husz vagy talán száz ütés is; — ugyan micsoda egyenlőség volna az, amazt ezzel egyenlő nemű és mennyiségű büntetéssel, p. o. 30 pálcza-ütéssel illetni, azaz, a' vétek súlyát egyenlőnek feltéve, amazt még is sokkal keményebben 's érezhetőbben büntetni, mint a' másikat? Én a' törvényelőtti egyenlőséget másképp értem, ugy t. i. hogy minden ember, polgári állapotjára való tekintet nélkül, oly büntetéssel illetessék, a' minőt megérdemelt, azaz, a' melly elegendő őt a' vétség ismétlésétől visszatartóztatni; e' szerint a' bíró, — nem önkényének, mert ez itt helytelen kifejezés, — de okos belátásának, némi szabad tért kell engedni a' törvényszabta büntetések alkalmazásában.

Mind ezeket tekintetbe vévén, a' testi büntetéseket nem mint szabályt, de még is mint kivételt kívánám megtartatni, oly esetekben t. i. hol meg van mutatva, hogy a' vétkesre más büntetés nem hat. Kiki láthatja, hogy ezt a' legelső vétségénél, mellyet valaki elkövet, fölé állítani nem lehet; a' legelső vétségénél tehát a' testi büntetésnek soha sem volna helye: de a' második hasonnemű vétségénél ítélet által mondatnék ki, hogy még egyszeri ismétlés esetében a' vétkes testileg meg fog büntettni.

Mi pedig a' magányrendszert illeti, nem átalalom kimondani, hogy ezt, — teljes szigorúságában véve 's lényeges módosítások nélkül, — elfogadhatónak nem tartom; mert a' közállománynak van ugyan joga büntetni, talán halállal is, — de örültség vagy kétségbeesésig kinezni, nincs. Fabriczy Sámuel.

Pestmegye követjelentési gyűlése. (folyt.)

Van ezenfölül még egy más akadály haladásunk nagy munkájában 's ez a' milly kártékony hatást gyakorol az egyetemes fejlődés felé irányzott törekvésekre, épen oly nehezen háriható el; ez akadály nem más, mint azon körülmény, miszerint országgyűlésünk, ugy mint jelenleg szerkesztve van, nem a' nemzet összes érdekeinek képviselője. Mennyire ingékonyvá válik ez által a' külön polgárosztályok érdekigényeinek egyébkint jogszerű alapja, eléggé tanusítják azon egyes esetek, melylyek utóbbika nem ritkán látja visszavétetve azt, mi előbbi alkalomkor megadatott; péld. 1836b. a' bot elvett a' földesuraktól, 1839b. a' büntető hatalom újra kezükbe adatott. Orsz. gyűlésünk csak érdektörédek képviselője, innen az örökös küzdelem annak egészítő részei közt, innen azon örök ezerfelé ágazása, melyeknek egy czélra kellene összpontosulniok. De különben is ha figyelemre méltatjuk viszonyinkat 's kissé élesebb taglatat alá vesszük hazánk benső közállapotját, látni fogjuk, miként alkotmányos éltünk létrészei közt a' szükséges kapcsolat majd mindenütt hiányzik; szabadsajtó biztosítéka mellett kellő korlátok közé helyezett közpon-

tosítóhatalom, ezzeleggyé forrott alkotványoskormány; ezek együttmunkálása nyomán kifejtett érdekesség, 's innen okvetlenül eredő organicus haladás nálunk (ol nem találhatók, 's így az alkotványosság eszméjét kivéve, alig van valami, minek föntartását ohajtanunk kellene. Hasonló szaggatottság mutatkozik társadalmi létünk egyéb működéseinél: földmívelés ipar 's kereskedés tengődnek inkább mint élnek; 's csak azon körülmény, miszerint nem függ többé tőlünk tenni vagy nem tenni — oka, hogy önfentartási ösztönünknek fogva teszünk erőnk szakadtaig, habár bizonyossággal még csak azt sem tudhatjuk: lesz ő sikere majdan fáradozásainknak. — Érdekességtag indulási pont, mellyet ha teendők végetlen tömkelegéből kivergődni ohajtnak, szem elől tévesztünk soha nem szabad; nálunk, mint kiki igen jól tudja, közérdekekbeni, egyesülés nincsen 's mostani viszonyink közt nem is lehet, mert nálunk a' közös teherviselés elve elfogadva nincs, sőt ellenére a' józan ész követelésének egy rész kelleit, tul terhelve van, míg a' sokkal vagyonosabb egészen ment mindennemű köztelertől. E' nézetek önkénytelen a' magyar arisztokratia mai állásának vizsgálataira vezetnek; ezen arisztokratia ma koránsem az hazánkra nézve, mi hajdan alkotvány 's honvédelmi tekintetben volt; midőn a' török hatalom végveszéllyel fenyegette a' magyar hazát 's kiirtással a' nemzetet, nagyaink 's általjában a' kiváltságosak ótamazták 's védtek azt, minél szentebb érdekenemzetnek nem lehet: ekkor tehát bennök összpontosultak a' polgárosztályok külön igényei, a' társadalom fő érdekei, 's így méltán részesülének az állomány legfőbb 's legszámosb javaiban, miután a' legtöbb teher is nehezédék vállalkira. Ma az örökös vérengzések 's háboruk helyét hosszas béke foglalá el, 's a' haza közérdekei más szempontból kívánák képviseltetni; tudományok, művészetek, ipar, kereskedés szóval az anyagi és szellemi jólét békés uton fejlesztői — ezekben összpontosul napjainkban a' nemzetérdek képviselése; ha alkotványunk 's nemzeti létünkkel egykoru arisztokratának az itt kimutatott irányban nem áll a' nemzetélet élére, 's a' kor kívánati szerint nem akar az lenni e' nemzetnek, mi hajdan vala: okvetlenül el fog morzsolatni a' többi elem által. Tanu erre nem egy újabb törvény, mellyből kiviláglik, miként a' kiváltságos osztály nem állhat ellen a' többi polgárfelék követelésének; jelesen az 1839ki váltótörvénykönyv mutatja, milly szempontból indul ki a' törvényhozó testület egy része olyanok megállapításánál, hol saját érdeket vagy kényelmét 's nem a' haza közös érdekét tartja szem előtt, mi ha a' mondott végrehajtó törvényekre vonatkozólag történik, másképp fogott volna elintéztetni megrogált hitelünk 's közalapadólásunk ellenszere. Egy mód van, mi által az arisztokratia állását szilárdíthatja, jövőjét biztosíthatja, 's ezen mód: a' közterhekbeni aránylagos részesülés; ha a' kiváltságos osztály a' közterhek illetően viselésétől még tovább is vonakodik, elszakítja saját érdekét a' hazai érdekek nagy összegétől 's a' most már ellene fordulandó osztályérdekek által elnyomatik, semmivétetik. De ha érdekben egygyé forr a' polgár milliók nagy tömegével, oly compact erőnek adandó létet, melly ellen bármi hatalom hasztalan küzd, 's mellynek megbuktatását sem alattomos armány sem nyilvános erőszak nem eszközölheti; ne gondolja tehát az arisztokratia, mintha azok, kik a' kiváltságos osztályt a' közterhekbeni aránylagos részvét által a' polgárzat egyéb osztályaihoz közelebb vinni 's a' külön részek közti kapcsolatot szorosabbra vonni ügykeznek, — alkotványos éltünk e' lételemének romlására törekednének, hanem inkább győződjék meg, miszerint az itt kijellett ösvény lehet egyedüli biztos ut arra, hogy a' külön alkatresek gyengítése vagy ép fölálódása nélkül az egésznek erősbulése következék. Ugyanishárom különböző irányt fejthet ki az idő kiváltságosokra nézve; vagy nép és fejdelem egy esülnék 's e' lte meti k ezen osztályt k ó r h a d t igényeivel — és e k k o r el lend temetve alkotványunk is, vagy a' főhatalom minden népi erő 's osztályi közremunkálás nélkül törli ki arisztokratiankat az élők sorából — 's ekkor elvesz az ország függetlensége; vagy végre a' kiváltságos osztály megérte nagyszerű hivatását egyesíti érdekeit a' haza közös érdekeivel 's újra támasza lesz azon alkotványunk, mellynek majd 8 századon át lelkes föntartója volt. Ezt nem lehetlen, mert kezei közt nagy részben mindzon segédeszköz, mi által műveltség, tudomány és szellemi képzettség leginkább föltételezve vannak; csak akarna kell, 's meggyőződhetik, miként fölfogva 's méltányolva a' kor igényeit a' haza és saját halaszthatlan érdekeit, alkotványunk mellett szép dicső jövője van a' magyar arisztokratianak, csak érdekekben olvadjon egygyé a' polgárzat egyéb osztályival — mire legbiztos ut a' közterhekbeni aránylagos részesülés. — Itt áttér az értekezés megyei

rendszerünkre, hol különösen kiemeltetik, miként nálunk centralisatorul szólni szerföltött bajos, mert tarthatni, nehogy illy központosító kísérletek által a' közgazgatás ismert iránya mellett oda jussunk, hol jelenleg Franciaország vagon, hol az egész departementalis szerkezet nemegyéb a' centralis hatalom kifolyásánál 's így legkisebb önállósággal sem bír. Szükség, ugymond, szabályoznunk a' főnálló megyei rendszert, de lényegét változtatlanul kell hagynunk; közéleti elemeket törvényhozás úján teremteni nem lehet, a' meglevőt előlmi nem tanácsos; a' meglevő alapon kell tehát munkánkban mind tovább tovább terjeszkednünk. (Folytatjuk.)

Zemplényből. Mialatt szabolcsi szomszédink némellyikének nov. 28ika és 29ike oly nap vala, melylyen elmondhatá: hic dies imperium latissime extensum aut constituet, aut finiet! — addig mi, — a' szomszéd szabolcsi tisztújításra egész illendőséggel nem hivatalosak — gyűléseztünk 's alkalmasint csak annyit, v. kevesebbet tettünk, mint ha Szabolesba csolnakásztunk volna; csolnakásztunk volna mondom, mert ha S. Ujhely határára csolnakba ülénk, talán egészen N. Kálló alatt szállhatna ki az ember, oly bővibe n vagyunk a' viznek, és épen e' miatt oly szükiben anyyi sok életnek, takarmánynak és egyébnek, melly e' roppant rónaságon teremhetne, ha dolgozni és fizetni tudnánk és akarnánk.

Halljuk tehát már az előbeszédben is festett gyűlés történetét 's eredményit; de mielőtt ahoz fognánk, igazítsunk szüreti közlésünk nyomtatási hibáin egyet kettőt, nevezetesen, felföldi bíró helyett olvassunk felföldi bárót, tisztelt főügyész helyett pedig tisztelheteli főügyészt, melly kettő közt nagy a' különbség, 's így aztán: 1) követeink oly szívesen fogadtattak általunk, mint azon meszsze vásárra járt szülék csevegő gyermekeik által, kiktől sok vásárfija váratott pedig nem hoztak egyebet egy kis mézes botnál, 's a' kérdezősködő gyermekek megnyugtatóskul azt mondják: nem hozhattunk flaim ezt sem amazt sem, pedig szívesen hoztunk volna, mert a' vásárt kelleiténél korábban oszlatták el! aztán ti különben sem érdemeltek sok vásárfját, mert nem igen jól viselitek magatokat. — 2) Olvastattok követ urak derék szerkezetü jelentése, mellyben eljárásairól 's a' jelen országgyűlés történetéről alapos tudósítást adtak, kevésre mehetésök akadályit előhordották 's magokat továbbra is a' RRdek kegyességébe ajánlották, a' miután hogy L. G. balodali szokott — D. A. pedig főpénztárnoki helyét, melly részire szerencsésen üresen tartatott meg, elfoglalá és az esküt elmondá. A' követi jelentés valódi tükre nemzetünk nagyra törő vágyai hiusultának, szelleme, melly azt átömlé, nem zemplényi és szinte féltetni lehetett érzeményben hő, lelkesedésben magasztos első követünket a' megrovatástól, hogy merészlett utasításával annyira öszke nem illő tudósítást tenni? Amde tudni kell, hogy ez jelentés 's mintegy vallástétel volt; mint követ, hű volt ő meggyőződése, izlés 's gondolkozása ellenére is az utasításokhoz, de azért még sem maradt gyöngéd és magnási észrevételke nélkül a' jelentés elágazása, mert megemlítettet, miképen nekünk nincs okunk az akadályokat emlegetni, hiszen a' mi utasításink szinte többnyire akadályok voltak a' szőnyegkérdések megoldhatásukra! sokáig, igen sokáig mulathatnánk még kedvesen e' jelentés mellett, de elég legyen utóljára azon megjogyzásunk fő ötte, hogy a' kik olyant aláírtak, annyival inkább, kiknek szívverőkből olyan ömledez, azok édes flai a' honnak és példányai az önmegtartadás 's tisztakeblésűnek. 3) Most kezdődött a' szokott magyar vita, honnan a' nagy reménységű előterjesztések semmiben maradása? miért a' csekély és ominosus 13 czikkelyke? sat. Egyik a' főrdereke, másik a' kormányra kiállott kárhoztatást, 3ik jeremiádot énekelt 's hódoló alázattal tömjénzett a' ha valamikor, most valóban eszélyes, tudós és ki tudná még millyen felsőtáblának. A' Rdek táblája ellen felhozottat, miképen nem közérdekű, nem is valami nevezetes fontosságú tárgyakkal sokáig bibelődött; továbbá a' magánybörtön-rendszer behozatalával vagy husz millió forintot szépen nyakába akart vetni a' szegény pénztellen nemzetnek, hogy zsványoknak, gyujtogatónak, gyilkosoknak kényelmes paloták építtessenek, mikor a' szegény becsületes emberek ezer ételszükség után hijába sovárognak. Aztán a' Rdek ajánlat-formában akartak a' nemességgel két millió néhány száz ezer forintot fizettetni, a' főrdereke pedig a' közös teherviselés alapját megvetendők igazán eszélyesen közadó formában csak azért akartak egy milliót ajánlani, hogy a' fizetéshez nem szokott magyar nemes meg ne undorodjék a' sőtől, 's azért kívánták egyenesen utakra fordíttatni, hogy kiki átlássa, milly jó végre fordíttatott állérje 's így kedvet kapjon ismétli adózásához. A' nemnemesek hivatal-képességében is igen önzök voltak

a'RR., a' magok ekéjét eskütt- szolgabíró-'s alispánságot ugyancsak ótalmazzák, míg a' főrendek megmentették a' nemzetet ama nevéstéges következetlenségtől, mely az afféle általok öntött törvénycikkelyből ki fordult volna. Ezen már hijában, csak valljunk igazat, nem alaptalan és üres replicák hiszen czáfoltattak, ostromoltattak, de bizonyára legalább szerintem, nem döntettek meg, mert hogy a) a' fejmegyei, turmezei tett kérdéseknél más igen fontos előbbkelő tárgyak lettek volna, azt csak meg kell vallani; b) hogy a' magány-börtönrendszer eszméjébe a' RR. amugy hiszékeny magyar módra majd úgy szerettek belé, mint igen sok czifra divatba, 's hogy ez érdemben mintegy csak rábeszéltek 's a' kedves ifju utazó sziveket fogó beszéde által elvarázsoltattak, azt sem szégyen megvallani, valamint azt sem, hogy bizonyára az illyes külföldi tapasztalásokban a' főrdék ott honosabbak már csak azért is, mert hiszen egyegy néhez panasz ellenük a' külföldön járás! c) Az egy millió földi adónak vagy akárminnek visszavetésére sem látom elég erősöknek azt, hogy ez elvből történt, jelesen hogy adót csak a' RR. táblája, azon tábla, mely a' nemzet képviselője, ajánlhat, mert hisz ezen egy millió semmiféle más nemzetéhez nem hasonló millió lett volna, olyan millió, melyet a' magyar nemességre, hát a' zászlósakra? semmiféle szép módú törvényes hatalom nem vehet, csak szántszándékos, egyetemesen belé egyezett vállalkozás fogadtathat el; már illy esetben, tisztelet becsület bizony csak szőlőjök van ahhoz a' magnásoknak is. d) A' nememesek hivatalképessége iránti nagy különbség végre a' két tábla közt mellyeknek válik nagyobb becsületére? Itt minden tétovanélkül a' főrdéknek kell köszönetet szavazni, mert hogy a' tek. RR. nagy része inkább a' zsidóknak adott volna olyan szerintöki hivatalképességet, az kívül belül kitetszett innen is amonnan is.

Egyébiránt hogy a' nemesi adó és nem nemesek hivatalképessége, ha szinte az első most még törvénykönyvünkben nem diszlik is, olly két tárgy, mellynél nagyobb és szebbet békés uton nemzet fel nem mutathat, azt minden becsületes embernek meg kell vallani. Hazánkban a' nemesség vérel 's életfeláldozással szerzett magának szabadságot, és igazán érdemelt szabadságot, mert ha méltó a' haza, hogy egyesek eltökelt erejüket áldozzák érte, bizonyára azon hazafiak is méltók nemzedékről nemzedékre átható példás megjutalmazásra, kik a' haza megszerzésében 's ótalmazásában saját életük kockázatásával ugyancsak egy nemzedéknek életfáját ingadoztaták. Ekképen szerzett szabadságról embernek, — kit hijában az anyagság sok silánysága béklyóztva tart's kivel az önzés együtszűletik, minden kényszerítés nélkül lemondani: olly nemes jellemvonás 's műveltségi kiemelkedés, mellynek tapasztalására a' legelfogultabb kebel is tiszteletre, becsülésre buzdul. Mondák ugyan némelyek, jobb békés uton adni, hogysem kényszerítve lemondani, de higység ez ezek, hogy nemzetünk körülményivel kevésbé ismérések 's nem mondhatni egyébként gyávanál azon kormányt 's aristokrátiát, melly Magyarországnak bármiféle igazság 's mellé még a' legszabadabb sajtó ellenében is csupán észrevételképen is fellépne, nem értvén ide némely igazgatók méltatlan sértettségét 's becstelenedését, melly a' legszabadabb szólás és irás mezején is fékezendő. Magyarorszában a' nép, az ugy nevezett köznép annyira békés, annyira nyugodt, a' kormányt annyira tiszteli és hódolatnyes a' Felsőiránt, hogy ezek irányában azt a' legnépszerűbb igazgató is hijában lázítaná. A' literatus nemesség és ugy nevezett tisztos rend pedig, melly e' hazának legelégületlenebb 's azért a' békétlenségre talán legkészebb osztálya, bír annyi belátással 's körülmény-isméréssel, hogy a' köz népben azaz a' nemzet erejében fentebbi sajtósága, magában meg képtelensége miatt nem bizván — ha gondolna vagy forralna is magában olykor valamit, 's néha pusztában kiáltoz, hozzáfogni azért bizony soha soha nem fog, mert nem foghat. — Az aristokraták szintem sem félhetnek, a' dynasták még kevésbé, mert hogy ezek emberséggel viseltetnek jobbagyaik iránt, az egy idő óta bánásmódjuk és engedvényezésükből különösen kitetszik, az illyen bánás bizodalmat és ragaszkodást szül. — Illyen hazában mondomb békés uton adót elvállalni 's nememesnek hivatalképességet adni legbecsülenebb szellemi műveltségre mutat, 's méltán ömledzhet hála milliók ajkain azok iránt, kik őseik drága vérén szerzett 's nekik utódeknak szent ereklye gyanánt hagyott kiváltságaiikat olyanokkal oszták meg nemesen, kiknek ahoz születés 's törvény semmi igényt nem adhatá eddig. Isten adja! hogy áldassék meg haza minél több olly kapacitásak kik ennek felvirágoztatása ügyében elég belátással 's tiszta hűséggel forgolódnak, hogy így az annyi sok szönyegkérdés 's nagy eredvényt ígérő kezdemények ha-

zánk javára befejeztethessenek, 's azok közt tétessék föl a' hivatalképesség koronája is, melly ez uttal elmaradt, t. i. a' választási képesség és törvényhozáshoz járulhatóság. — De térjünk a' vitatkozások mezejére vissza. Kik lettek hát a' győztesek? Bizonyára többen levén, kik a' Rdeknek kiabáltak hozannát, a' főrendi táblára 's részint a' kormányra tolatott a' vád, melly különben jelen állapotban aligha helyesen történt. A' magnásokat, kik ugyan helyeslére vagy nem tetszésre, ha kivált alólul jö, nem sokat adnak, egy pár collegájok pártolgatá az igaz, és melléjük szegődött egy unjonczka is, ki a' cortessapkát csak mostan tevő le, 's kevéssel ez előtt csak hátul tapogatott, 's már most ki akarja magát tüntetni, 's mutatja hogy ő valami különös felekezethez, nem az ugy nevezett Rdekhez tartozik. Ej ej, csak tervezetünk mi magyarok, 's ugy tolnók taszítók nemzetünket v a l a m i nagyságra hogy ugyancsak, de azt nem követjük, mi a' nagygyáléltel eszközöléné: az öszszeolvadást 's együtt-tartást. Nem igen szép, midőn valaki azzal akarja megmutatni, hogy ő báró vagy más efféle, ha külön, és pedig magaskább ül, ezen születési szagot el kellene füstölteni valahára el, kivált a' megyei élet köréből, hol táblabíró és táblabíró közt nincs valami iskolai series. Mind ezen pártolgatás azonban ugyancsak a' collegák számát nézve is keményen megczáfoltatott, ifjui hévvel és jóra szánt lelkesedéssel az igaz, de épen azért nem törvényhozői higgadt mérséklettel, még is ide harsogtak az éljenek, mert hiszen mai időben valamint versekben is a' paprikások, ugy prosában is a' gyanusítók tetszenek, pedig ismét valljuk meg, mint egy tapasztalt tekintély helyesen megjegyze — nemzetünk jelen átalakulási korszakában, aligha lehetne kormányt, fő- vagy alsó Rdekét kárhözhatni. A' jó szándok mindenütt megvan, csak hogy némelyiket hideg fontolás, másikat nehéz felfogás, harmadikat teremő tűz jellemzi. Innen itélve azok, kik ifjui lelkesedések lánghevében egyszerre ujjat akarnának teremteni, azonnal gyanusítási vád alá esnek, mihelyest érzelmeket, meggyőződésüket elmondják, mert ezek természetesen gátlaként látván magok előtt a' hidegen fontolókat 's nehéz felfogásukat, nem hagyhatják érintetlen az akadályokat, mellyek miatt ez vagy amaz nem történhetik 's ezen érintéssel egyedek és testületek lesznek találva, 's azonnal kész a' gyanusítgatás, melly aztán a' rossz szándok embereinek tetszik, pedig épen nem azon forrásból ömlött, mellyből ökinni szeretnek. Az imént érintetem czáfolatok sem mentek gyanusítás színtől, de a' legjobbra szántóság tiszta meggyőződéséből nem pedig rossz akaratból származtak azok. Illyen vitázásban telt el két tanácskozási nap majd egészen, mellynek erőködése oda czélt: hogy felírás tétessék öfelségéhez, 's fejeztessék ki benne, miképen a' megye a' jelen hongyülés eredvényivel eléguületlen, különösen pedig azért, mert az ország anyagi jóllétét tárgyzó kívánatok vagy elhalasztattak, vagy félre tétettek. Fejeztessék ki továbbá, hogy az országgyűlés idő előtt oszlatott el, midőn még igen sok tennivaló lett volna, ugyanazért tartassék mindjárt esztendő mulva országgyűlés. Ezen kívánatnak ellenállani nem lehetvén, már csak arról volt a' kérdés: mikor tétessék a' felírás, azonnal é v. ha az országos tárgyakkal foglalkozó választmány a' követi jelentés nyomán egybeszedegeti a' tárgyakat, mellyek a' felírásban megemlítendők? és lön a' nagy többség kívánata: azonnal. És már már kimondatott, amugy kénytelen kellett a' határozat, mikor egy mind ezen tudós és törvényhozői szereplést végig hallgatta derék táblabíró, Ny. J. merő következetlenség hibája nélkül teljességgel nem látta helyét az azonnali felírásnak. És lön nagy csodálkozás, 's kérdő száj-és arc- kifejezés? És valóban igaza volt 's csupán azért, mert még a' hozott új törvények szokott uton nemesek kihirdetve, de megérkezve sincsenek, ugyanazért hivatalosan még nem is tudhatja a' megye, mit tett a' hongyülés, mit nem? kell é, méltó é és m i l l y szellemben felírni? — Conticuere omnes! — és a' két napi megállapodás pár percz alatt elfordult, 's beváratik a' törvények kihirdetése, a' felírás azért elhatározatott, de csak akkorra. Itt egy kézzel fogható példánya a' törvényhozői különben tiszta és legjobb szándoku teremő tűznek! melly csak a' szivérését követi, midőn törvényhozásban, a' hideg megfontolás csakugyan szükségesebb 's tehát csak felfogunk írni, majd ha a' törvények kihirdetnek, és a' választmány öszszeszedendi a' felírivalókat? — Miért? a' hongyülés folytatásáért? — Boldog Isten! midőn az october 15ki bezárást rendelő leirat a' két táblához érkezett, zajos örömmel üdvözlék azt, 's így mivel szerintünk az egyik tábla a' nemzetet, 's benne hát Zemplényt is képviseli, az egész országnak tetszett a' berekesztés, 's most már ismét meg kell kezdeni. Ugy megunták a' követek, és mindenek a' gyűlést, hogy büntetés tovább ott lenni-

ök, nem is kérték hosszabbittatását, 's most újra vissza az unalom és szenvedés helyére? A' Rdek táblájának se baj, mert ha egy rendbeli követ urak megunták, lesznek mások szivesen az utolsó trombitaszóig, kivált ollyanok, kik a' napdíjjal beérhetik, 's de a' földi tagok közül bizony aligha kiállja sok, hogy ezt a' rendekével a' folytonos gyűléstartással körülbelül leginkább egygyé lehetne olvasztani, a' főpapok ugyan akkor is ott maradnának; mert nekik elég díjok van. Csak így van biz ez, gyűlés van, ott csak kell valamit tenni, legalább kibeszélni magunkat, és illyenkor hongyülés-oszláskor mi lehetne fontosabb tárgy, a' törvények bonczolatása 's keveslésénél, 's hogy sem ennek valódi okát kereszük, legjobban a' kormányra támadni, az ellen szórnai gúnyt és mindent, 's ekkor teljes derék hazafiak vagyunk! Jelenleg velünk is körülbelül így történt, kibeszéltük magunkat, kaptunk tapsokat és éljeneket hátulról — Victoria! — Az elnökséget jól megkapkodtuk, akarta nem akarta úgy kellett a' többséget enuncialnia, mint mi kívántuk, 's fel lesz szólítva a' többi megye is, hogy kövessenek bennünket. —

Hja illyen a' megyei élet, 's ezt dicsérik és magasztalják sokan, pedig alig van hatóság, kör és társulat, melly annyira fogyatkozásos lenne mint ez. Ha tekintjük a' megyét úgy, mint a' törvényhozás részését, e' tekintetben az megfelel rendeltetésének, úgy mint körülmenye hozza magával; de ha úgy tekintjük, mint a' megyebeli sokféle ügyes bajos tárgy felett rendelkező hatóságot, akkor bizonyára nem titkolhatni el annak sokféle fogyatkozását. Nevezetesen alig van egyes személy vagy megyebeli község folyamodásbeli kérelmére nézve eset, hogy az felolvastatnék, sőt rendelés van az iránt, hogy a' melly folyamodás hátára a' kivonat feljegyezve nincs, az visszavetetik kimélet nélkül, nem olvastatik tehát gyűlésben egyéb ezen kivonatkánál, akkor is alig van ez r e d i k kérés, mellyhez a' közgyűlés szólna, csak választmány vagy szolgabíróhoz utasítatik, holott sokszor épen az ellen lehet panasz, a' kihez intéztetett a' kérelem megvizsgálása. A' szolgabírák aztán valahogy csak beadják jelentésüket, mert velők mint tisztviselőkkel parancsolnak; de némely választmány kihál jelentésseli adósságban. Várja már aztán a' szegény panaszos érvényesügyének kimenetelét, fáradoz, költ, időt tölt 's mind hasztalan! De tegyük fel, hogy megérkezik a' jelentés. Gyűlésben csak az olvastatik ismét 's ki tudja, mit kért a' folyamodó, azért leginkább helyben hagyás koszoruzza a' jelentést! Kinek ollyan baja van, hogy szolgabíró és alisp. azt elintézhették, az nem folyamodik a' megyéhez és így az oda intézett folyamodást meg kell érteni, meg kell hallgatni, különben nem hozhatni okszeres határozatot iránta. Ámde ezen választmányozásnak két oka van: egyik az, hogy a' közgyűlés csak két három napig tart, más pedig hogy sok a' táblabíró, kik közül némelyik ugyancsak sarkalja az elnökségnél a' kiküldetéseket. De ezen okoknak a' közjó ellenében háttérbe kellene vonulniok, 's meghallgatni az esedező, ha szinte két három napnál tovább folytattatnék is a' tanácskozás, mert ha csak néhány panaszkodónak is sokszor keserves baja elintéztetik — bizony bizony többet ér a' gyakran hasztalan felírás vagy nem rás feletti vitatkozásnál. folyt.

Bars megye követjelentési gyűlése. A' közhírből vett ma — dec. 9kén — előkerülenebb tárgyak fontosságának köszönhetjük, hogy gyülesteremünk szokottnál tömöttebb volt: — olly tárgyaknak, mellyek mint minden hazafiak figyelmét igénylik, ugy azt meg is érdemlik. A' miközvárakozásunkat feszíté, az országgyűlésről visszajött követeink jelentése volt, kik elnöklő főisp. helyettes ö mltsga szokott üdvözlete után rövid előbeszéddelel köszöntvén az öszszegyült KK 's RRt, az imént bevégzett országgyűlésről terjedelmes jelentésüket irásban adák, ez a' jegyzői hivatal által elolvastatva, jelességhez illő érdemelt helybenhagyással fogadtatott; követeink pedig serény eljárásuk, utasításainkhoz hű ragaszkodásuk 's munkásságuk közméltánnyal 's helyesléssel kiemeltvén, ismételve megéltéztették. Szónokoltak még ök is. A. kifejtve a' követi pálya röfösségét 's azon akadályokat, mellyek mult országgyűlésen mutatkoztak, a' KK. és RR. által tanusított bizodalomért háláját nyilatkoztatá. B. azon eszközöket fejtegeté, mellyekkel hazánk szellemi 's anyagi java és haladása volna előmozditható. Ezek után első alispánunk szokott megyei jelentését — most alispánsága alatt harmadszor — olvasta föl. — Tartalmára nézve dus 's a' tavalyival majd azonosítható, 's annak egy újabb 's csinosab alakú kiadása levén, terjedelmes előadását melőzzük, 's csak azt említjük hogy annak következtében, némolly ott megpendített indítványokról, p. o. a' Garanzabályozásról, a' nemzetisedés előmozdításának mód-

Jairól tanácskozándó küldöttség nevezetett ki; ez ő főns. a' Nádorhoz is járulandó tőle a' régen tervben levő káznai hidra segedelmet kieszközölendő. — Olvastattak némely jelentések is 's ezek közül a' Garan utolsó áradása által okozott bajokról. Ugy látszik meggyünkben csak némely helységek kegyeltemnek, holott mások minden ismételt kérelem 's napról napra tornyosuló bajok daczára, szomorú sorsukra hagyatnak. Vajha az illetőket ma holnap ne terhelné azon már itt hallható gyanu, hogy egyes érdek halasztja 's gátolja számos adózónak a' Garan bajiától való megmentését. A' közgyűlés másod napját a' meggyünkben tanyázó katonaság néhány év előtt megtagadott gyertyák iránti folyamodása következtiben keletkezett viták foglalák el, mellyek húzomosságuk daczára mi tanúságot sem nyújtottak, kevéssel is ugyanazon körülményhez, t. i. a' gyertyák megadásához juthatánk vala. Előkerültek még némely levelezések, ezek közül a' zágrábi püspöké, mellyből a' zajos, 's a' Mátyás szobra rajzképének előmutatása által még inkább táplált közconversatio miatt, mitsem érthettünk. Hont vmegye főlszólita bennünket: pártoltatnék K. L. egy új hirlap iránti folyamodása ő Főlségénél — föltűnő volt a' levél szerkezetében azon kijelentés: hogy az oppositiónak mióta K. L. a' szerkesztői térről lelépett, organonja nincs! — Megyénk azon oknál fogva, hogy ezen tárgy a' sajtószabadsággal van összekötöttesben, azt orsz. gyűlésre halasztja. Ezeket az utolsó gyűlés jegyzőkönyvének olvastatása váltá föl.

(Lapszemelvény.) Ezuttal Erdélyben teszszük az első széttekintést, 's itt megvalljuk több kellemetlen mint kellemes hírrel találkozunk. Először is a' Gyermekbarát' érd. szerkesztője tudatja, miként a' gyermeklap egyidőre elmarad, habár annak majdani megjelenése ígértetik. Mi nem egyszer vettük e' lapokat kezünkbe, 's mind annyiszor örömmel tapasztaltuk, milly lélektan tapintattal vannak az érintett tárgyak megválasztva 's a' gyengéd olvasókör igényeihez alkalmazva. Igaz néhány év óta gyermek irodalmunk örvendős gyarapulásban van, ámde azért olly lap, millyen az Erdélyben megjelenő Gyermekbarát, nem egyedül hasznos de körülményinket tekintve szükséges is; 's meg vagyunk győződve, miként sok derék szüle köszönetét bírja már eddig is a' tisztelt vállalkozó szerkesztő ur, valamint sok jó gyermek hü vonzalmát azon hasznos gyönyör közt elöltött órákért, miket e' kitűnő leles erkölcsi irányu folyóirattal mindkét félnek szerze. Ohajtottuk: vajha a' helyett hogy a' lap eddigi pártfogói kénytelenek legyének kided olvasóikat annak elmaradása által megszomorítva látni — vajha mondjuk minél több új fiatal polgárra a' testvér két hazának vált volna részesévé azon sok erkölcsi és szellemi jónak, mi a' zsenge kedélyek számára atyai gondtal 's tárgy-avatott választékosággal a' Gyermekbarát igénytelen hasábjain lerakva van. Kötelességünknek isméről közleni olvasóinkkal mind azt, mi e' folyóirat további sorsát illetőleg tudomásunkra jutand. A' nevelés éppen annyira az iskola falai közé szorítva, hogy azt az életben is folytatni 's híjánit pótolni ne lehetne; főleg pedig népnevelésünket tekintve szerföltött sok marad fön azok számára, kik a' teljeskörűk vezérei, de leginkább azokra nézve kik hivatásuknál fogva a' nép lelki őrei. Darab idő óta sokat beszélünk 's irtunk is a' népnevelésről természetesen nem más okból, hanem hogy bevett régi dicséretes szokásunknál fogva annál kevesebbetegyük; fogunk hében hóban e' tárgyról magunk is szólni, irányul tüzvén ki magunknak: azt érinteni leginkább, mi legtöbb visszaélésre nyujt alkalmat, 's a' minek megszüntetése okszerűen reménylhető azért, mivel a' baj elhárítására szükséges elemek megvannak, csak azok célszerű életmódját ügyekezünk eszközölni. Eddigi népnevelési rendszerünk mellett — ha rendszert 's népnevelést hazánk népességének legnagyobb részére vonatkozólag említünk szabad — járt is a' nép iskolába, nem is; 's ha mi nem mutogatjuk is, igen jól tudja kiki, miként csürhe-örzés, liba-legeltetés, ételhoradás, gyomlálás, ostoroskodás, gyermekdajkálás stb. sokkal előbbvaló dolgok voltak a' falusi nép előtt mint a' gyermekek iskoláztatása. Ezenföül magok a' mesterek vagy iskolatanítók inkább voltak képezve bármire mint népnevelésre — (tisztelt 's hálás megismerés azoknak, kik számariggen kevesen, e' részben dicséretes kivételek.) A' dolgok illy állásából természetesen következik, miszerint egy rész nem járván iskolába vagy csak az év bizonyos szakáiban olly formán, hogy három annyi ideje lenne iskolán kívül feledni azon kicsit is, mit a' tyuköltől gyakran nem sokban különböző iskola falain belül sajátjává tön — nem bírhat még a' legszükségeseb ismértekkel is; más rész meg olly tanító kezei közé kerülvén, kinek a' fölfogás és ehez arányzott oktatásmódtól fogalma sincs, ki ezenfö-

lül maga is ritkán van azon ismértek birtokában, mik tőle leginkább megkivántatnának — ebből önként következik, miszerint a' nép legnagyobb része olly lelki állapotban éri el a' teljes kort, melly nemesak oktatás és nevelés folytatását de annak alapítói ujra kezdését teszi szükségessé. Ezek egy hiszszük tények, miket még vastagabb vonalokban lehetne föltüntetni; de a' mellyek most elégségesek annak kétségenkivülivé tételére, miként nálunk azoknak, kik a' nép lelki őrei 's vezérei, mulasztatlan kötelessége minden kitelhető módon pótolni a' nevelés főnhagyta hiányokat, mik között mindenkor első helyen áll a' babona és balítéletek' elláthatlan szeszü serege; nálunk tehát a' lelkészek földadata nem egyedül kihirdetni a' házasulandókat, beszédni a' párbért, leróni az év külön szakáiban szokásos számadásokat 's több illyesnek pontos eszközése, hanem szüntelen oda irányozni munkásságukat, hogy hiveiket a' földi élet viszonyai 's e' viszonyokból folyó kötelességekkel megismertessék, kimutassák az utat 's kezeikbe adják az eszközöket (saját példaadásaik által a' célszerűbb földmívelés, nemesb fajú gyümölcs-dohány-selyem 'sat. termesztés és tenyésztés 'st. félében) mik segítségével mind magok mind polgártársaik jólétét előmozdíthatják; más részt meg tudassák a' veszélyeket, mellyek nem annyira rossz szándék vagy gonoszság mint tudatlanság követkevényei. Ha a' lelkészek illy értelemben vett néptanítók, akkor a' jövő élet iránti vallásos megnyugtatás mellett földi létünk fűszereit is nyujtandják hiveiknek, 's azon dicsérendő törekvésök mellett, miszerint az ápolásukra bizott nyábjól jámbor embereket kívánnak képezni, teljesítik hivatásuk másik felét is, melly a' jámborság jutalma: azaz mellyel elégtül, boldogjózan munkásságu polgárokat adnak a' hazának. E' nézetek nyilvánítására több gyászeset által érzök magunkat fölhívatva, jelesen pedig a' Mult és Jelen 99ik számában közölt zalasdi szerencsétlenség következtében; mert e' szerencsétlenség nem rosszakarat vagy gonosz elvetemültség következtében történt, hanem tudatlanság által okozott; az erkölcsi rosszat kiirtanunk 's jö v á tennünk nincs mindig hatalmunkban, de a' tudatlanság szülte sötétséget oszlatni 's embertársaink lépteinek biztosítására terjeszteni a' tudás jótékony világát, erőnk nem haladó kötelesség. A' Mult és Jelen vajdahunyadi levelezője miután rosszalá azon hibás szokást, miszerint nem egy olvasó azt, mi ovószor gyanánt a' lapokban közlé tettek — következő perczben már felejtí vagy el sem is olvassa, annyival kevesebb ügyekszik azt minél tovább terjeszteni, névsorokban írja le a' vigyázatlanság vagy tudatlanság okozta szerencsétlenséget. A' zalasdi vashányamester a' vashányorokhoz, mit itt bányának neveznek, menvén dolgozni, 's hon maradt neje a' különben is kedvező időt használni kívánván, házat szolgálójával megtapasztatja 's azután kimeszeli. De minthogy a' nap rövidsége miatt nem vala elegendő a' ház-kiszáritásra, tehát éjszakára a' ház közepén szénből tüzet csinálnak, a' bányász né és szolgáló p e d i g boldog öntudatjokban hogy jót cselekedtek, lefeküsznek eszökbé sem jutva hogy azon éjszaka utolsó földi éjszakájok leend. Ugyan is a' száritatlan falak nedvességéből és a' szénből kifejlődött gőz reggelre mind a' két némbert, noha a' ház aszsonya a' fúlasztó gőzt észrevevén az ajtóig vánszorgott magának szabadulást eszközölendő — megölte, valamint a' házban levő macska is megdöglött e' miatt, miről a' férj más nap reggelig sem tudott semmit, midőn betaszítván az ajtót majd kétségbe esve látja a' két szerencsétlent meghalva és erősen megdagadva. (Folyt.)

A' gyáralapító társaság aláírt tagjai a' megye teremében f. hó 22kén d. e. 10 1/2 órakor, koronaór ürményi Ferencz ur ő excellenciája elnökele alatt tartandó nyilvános közgyűlésre meghivatnak Kelt az ideiglenes választmány üléséből Pesten dec. 18kán 1844. Kuthy Lajos m. k. ideiglenes jegyző.

Budapesti napló (dec. 22kén.) Gyakran, és sokan mutatták meg a' nemzetnek: hány óra; de fővárosi töredékének még mai napig sem juttat szerencse azt biztosan tudhatni. Az óramutató ugyanis azon kalauz, melly szerint majd minden városi ember irányozza eszelekvényit; mennyire bajos dolog tehát, ha azt nem mindenkor, vagy legalább rendén nem láthatja? Budapesten a' nyilvános, vagy toronyi órák különben is gyérek, de hogy a' létezők is szinte rosszul járnak, ez sajnos. Ha kételkednek is valaki szavunkban, mégis igaz, hogy e' picziny baj nemzetiségünket némileg hátráltatja; ugyanis: hány magyar nyelvtanító kékik el lezckéről nem tudván bizonyosan, hányadán van az idővel 's így elkedvetlenül tanítványit, kik aztán a' hibátlan egyedről a' nemzetre vitészik át hánalmukat. . . . nem tanulnak! és így 'stb. 'stb. Q. E. D. A' városi órák, melly díszesen fölkészítve, talán figyelem alatt leghasznosvehetőbb volna, ugy de ez többnyire nem azt mutatja, mit hangoztat. 's gyakori szemlélet után hebizonyítható, hogy 4, 5, 6 perczel kékik, 's mivel a' többi óra csak jó kedvében jár, — most gondoljunk meg ismét minő kiszámíthatatlan veszteség ez egyetlennék csalásága; holott egy órára magyar nyelv-

tanítóknak a' hirharangozó szerint 2 ezüst — mond: öt váltó forintot fizetnek. Ezen tán örvendezni 's tán tamáskodni is lehetne. Annyi minden esetre érdemel tekintetet hogy az órák igazítani kell; — különben könnyű kiszámítani a' kárt, mellyet templomban, tanácskozásban, nevelőintézetek-gyülekezetekben 'stb. e' miatt a' jók szenvednek: 's a' hasznát, mellyet rosszak minden néven nevezendő helyen húznak, — Epen a' hirharangozó örvendeztet meg egy jámbor ohajtásunk teljesülését illető hírral is az egyetem köréből a' tudományos magyarságra nézve; azonban szabadjon kételkednünk, holott nemesak az illető tudománykaroknál igen hanyag teljességben van a' nyelvünk ügyében tett kir. rendelet, sőt az orvosi kar is, mellyben nemzetiségünk körött eddig mondhatni sok történt, most hagyja meg a' dolgok régi menétét, 's több német lezcké divatoz, minék nem kellene így lenni. Vagy igen, ön az ügyek tárgyalásáról 's jegyzőkönyvről tesz említést; de uram hol a' tekintetes és nagyságos örömet mellőzi hazai nyelvét, ott nem sokat várhatunk. Vajha megezáfoltatnám azon rendkívüli esemény által. — Kedden dec. 17kén nagy gonoszságnak jöve a' pesti rendőrség nyomába, t. i. a' hirhadt templomablások egyik fötettesére, ki — mint mondják — nyaranta Dunán sörtes-szállítással foglalkozék, most pedig a' halpiacz közelében egy kereszében tanyázván, annak pin-céjében kezdte az összeorzott ékszerék olvasztásához, hol egy később szegődött ezimborájától elárultaték. A' tett nyomozás után bővebben szólunk. — Pocsékos utcazánkban valódi kellemetlenség járkálni, de még gonoszabb a' dunai közlekedés, hol még mindig ügygyel bajjal juthatni ladikra. Ha itt járnai bajos, mennyivel keservesb lehet a' Hortobágyon 's Tisza és egyéb folyamaink mellékin (a' mai debreczeni és zemplényi ezikek) Néhol egész tengert képeznek a' kiáradt folyók, néhol össze-és ölelkeztek, így a' Bodrog a' Latorczával 's Tiszával Kraszna, Tur, Homoród a' Szamossal, Tisza, Hortobágy, Körös és Berettyóval — a' fagyúak mohó enyhülés miatt felfakadtak, a' szolnoki Tiszatöltést a' víz által tulhatottnak beszélük 's a' mostani á r v i z e t még az 1816kínál is nagyobbak állítják némely tájakon, ugy hogy néhol csak a' fák 's boglyák tejeje kandikál ki a' vízből. Most lenne legtanácsosb lejtmeretése a' Debreczenbe vezetendő vasut-ágnak, t. i. melly magaságra vétecsék ez, hogy ugy ne járjanak az építetők ezzel, mint az idén az amerikaiak már kész vasutágyaikkal. — Ujdonság nálunk az új Plutarch II. füzete Bajzától magyarázva, melly Hartleben K. A. költségin inént hagyá el a' sajtót, — e' díszes képesatnak bölgyek 's ifjak asztalán élvezetes mű leend; hozott magával 24 arezképet. — Uj tünemény a' Magyar titkok 7ik füzete is bő érdekes 's változatos tartalmával Nagy Ignácziól, 's hiedelmünk szerint még azok előtt is kedves leend, kik a' 6ik füzetétől e' munka bevégeztetését várták. Véleményünk szerint aligha 18 vagy 24 füzetre is nem találkozik elegendő magyar titok széles Magyarországnak 's a' szerző kénytelen tolla ezeket is képes nyilvánra és szorgálatjára kellőleg idomítani, csak a' tisztelt olvasó közönség továbbb pártfogó kegyeire méltassa, mint eddig, a' d e r e k vállalkozott. — Ha fiatal kornak igényt engedünk, szép reményekkel párosult ifju erőt méltányolni akarunk, 's minden fejlőd tehetőség hirtelen enyészeten a' hazának ha csak egy fényparányát is fájlatjuk; valódi sajnálkossal említenő a' férjesség küszöbén magas vágyaktól hevülve állott Kaszás Zsigmond növendék orvos elhunyt; ki nyílt tiszta elmével, szép küszölettel a' jótékony pályára 's buzgó hazafi érzettel kelében nyéré meg minden ismerőse becsülését, de leginkább pályaosztályosi szeretetét, kik a' kevéssel ezelőtt szülőföldére lankadtan távozó őszinte fájdalommal kísérek, most pedig elhunyt hírére könnyezik a' kedves, megböcsülhetlenné váladott jó barátot. Béke hamvaira!

Nyilatkozat. Mivel 1/3 da az egésznek nem annyi mint az egész maga; 1/2 pedig még kevesebb: emélfogva nem tartom tanácsosnak illy viszonyban következő törtszámokkal kísérteni meg adott szavam beváltását olly tárgy körül, mellyet illetőleg csak hijányciküli egész elégíthetendi ki a' méltányos várakozást. Az augsb. Allg. Z. 's iparvédegyesület' ezimű értekezések írja.

Debreczenben dec. 7kén: Városi köveitünk f. hó 2kán tette meg országgyűlési végső jelentését röviden közgyűlés előtt; hova ugyan, mig a' jelentés olvasása tartott, az ügyvédek 's egyéb városi tisztviselők sőt a' hajduk is beocsátattak. Mi ugyan a' mult orsz. gyűléstől nem vártunk semmit, ismérve a' magyar világot, 's ezért sem meg nem csalódtunk, sem meg nem lepettünk. Csak azt sajnáljuk: hogy a' miatta tett pénztári kiadásokon inkább néhány gátot 's hidat nem készítettünk a' hortobágyi pusztán, hol most határtalan a' víz, 's járnai nem lehet. A' pesti posta hatod napra érkezik ide meg a' szörnyű árviz miatt, mellyben a' gyorskocsi elakadván befagyott. Szóval Nilus mellékén sem terhesb az utazás, mint most a' Tisza körül és rajta erről. A' kikől függ a' kö-és vasut- csináltatás, bár csak azokat lehetne kényszeríteni, hogy e' tájon csak Debreczentől Poroszlóig és vissza hetenkint egyszer lennének kötelesek utazgatni. Fogadom még születésük napját is megátkozni. Istenem! megérheti e' még az élő nemzedék: hogy jó csinált kö- vagy vasuton utazhatik Pest felé! — Ugy halljuk: mult hó elején Sziget körül Mármarosban 's Erdélyben kártékony földrengést éreztek. — A' helybeli ref. collegium oktatóinak száma ismét egy új tudomány-szaki tanítóval szaporodott, ki az egyházi szónoklat tudomá-

nyát stb. tanítja. Az új oktató Révész Bálint ur nov. 5-én iktattatott ünnepélyesen hivatalába.

A honi szobrászat ügyében. Mátyás-emplék felállítására köv. adakozások gyűltek be: Lőkiv, gyűjtő: Nagy József ur Pesten. Kajdán Miklós 2 ft., Németh Samu 1 ft., Mácsay Lukács 1 ft., Kiss József 1 ft., Sacellary György D. 1 ft., Martinovich Lukács 1 ft., Lúsa György 1 ft. 14. iv, gyűjtő: Nyáry Pál pestmegyei főjegyző. Steinbach Ferenc kir. tanácsos 5 ft., Nagy György 1 ft., b. Prónay Albert Pestmegye főispáni helyettese 10 ft., Dubraviczky Simon 1 ft., Patay József 1 ft., Rakovszky Ferenc 1 ft., Földváry Pál 1 ft., Ilkey Sándor idős 1 ft., Szilassy György 1 ft., Halász Boldizsár 1 ft., Kendelényi Károly 1 ft., Miskey Imre 1 ft., Bernáth György 1 ft., Urbanovszky Juszán 1 ft., Simoncsics László 1 ft., Földváry Gábor ifjabb 1 ft., Viczián Lajos 1 ft., Bereczky Antal 1 ft., Nagy István 1 ft., Balla Endre 1 ft., Rákóczy János 1 ft., Simoncsics Alajos 1 ft., Kovács Illés 1 ft., Batta Endre 1 ft., Hajós József 1 ft., Jankovics György 1 ft., Ilkey Sándor ifjabb 1 ft., Beniczky Ödön 1 ft., Halász Gedeon 1 ft., Kis Miklós 1 ft., Dinnyés Sándor 1 ft., Munkácsy János ó-budai koronai uradalmi praefectus 1 ft., Egressy Sámuel 2 ft., Bicskey Laj. 1 ft., Párniczky Ede 1 ft., Zlinszky Ján. 1 ft., Sámuel Alaj. 1 ft., Kossuth Laj. 1 ft., Besze Ján. 1 ft., Harmos János 1 ft., Skublics Ráfael gyűjtőmánya 7 ft., 24. iv. gy. Schulhof Mórész pesti nagykereskedő: Schulhof Mórész 10 ft., Lövy Károly 1 ft., Zmály Károly 1 ft., Lövy Mórész 1 ft., Hausner H. M. 1 ft., Weiss M. A. 1 ft., Stern D. örökösei 1 ft., Heimann Józ. 1 ft., Strohmayer Fer. 1 ft., Schuler Mihály 1 ft., Fuchs Ant. 1 ft., Prusz Mihály 1 ft., 38. iv. gy. Klaszky Venczel magyar szabó: pesti magyar szabó céh 2 ft., Klaszky Venczel 40 kr., Szeszták József 40 kr., Gyenes István 2 ft., Nosco Ign. 40 kr., Tóth Gáspár 40 kr., Radivojević Miksa 40 kr., Horváth Fer. 1 ft., 51. iv. gy. Szendeffy Józ. táb. ügyv. Szendeffy József 1 ft., Böhm Alajos joggyakornok 1 ft., Morlin Imre ugyanaz 1 ft., Schindler Imre 1 ft., Pistory László pestvárosi írnok 1 ft., Benke Endre ugyanaz 1 ft., Szilvay József hites ügyv. 1 ft., Hesz József ugyanaz 1 ft., Geszner Elek pestvárosi írnok 1 ft., Kuliffay László táb. ügyv. 1 ft., Fatovich Ferenc ugyanaz 1 ft., Hunyady Mórész cs. k. kapitány 1 ft., 84. iv. gy. t. Knézy Antal bács megyei 1. sz. alispán ur, Knézy Antal 5 ft., Antunovics Albert kir. tanácsos 5 ft., Vojnics Dániel tb. 5 ft., Ódry András főszolgabíró 2 ft., Latinovics Zsigmond elszolgabíró 2 ft., Hevessy Károly 2 ft., Karácsony Leopold levéltárnok 2 ft., Rudics Antal 2 ft., Mrazonics Jakab aljegyző 2 ft., Vojnics Dienes 2 ft., Pilaszánovics Lajos tb. 5 ft., Kerekes Sándor ügyv. 1 ft., Molnár János káplár 1 ft., Martinka János 2 ft., Szakáll József 1 ft., Milassin Józ. 1 ft., Szalmásy 1 ft., Kardos János tb. 2 ft., Szalmásy Miksa főadószedő 2 ft., Pongrácz Antal tb. 2 ft., Milassin Károly 1 ft., Strilich főbíró 1 ft., Pilaszánovics tb. 2 ft., Piukovits Ágoston 1 ft., 100. iv. gy. Crettier Rudolf. Vrhovszky Mihály 1 ft., Crettier Rudolf 1 ft., 109. iv. gy. t. Hegyessy Péter ur, Óváry Pál 1 ft., Baumann Károly 1 ft., Skudek József 1 ft., Ehrenhelms János 1 ft., Stulmiller N. N. 1 ft., Oken Alajos 1 ft., Blacsek József 3 ft., Horinovszky V. plébános 1 ft., Eder Rudolf 2 ft., Egger 1 ft., Gyurkovics József 1 ft., Szálé Mihály 1 ft., Johlavati 1 ft., Kainer promontóri jegyző 1 ft., Simon Ádám 1 ft., Czina Antal apát 1 ft., Stiegelbauer Anna 1 ft., A. L. 2 ft., Grafe Károly 20 kr., Sebestiani Vilmos 1 ft., (Folyt.)

Heves megye új tisztviselőinek névsora: Alispánok: Földváry György, Kanyó Gábor. Főjegyző Vrataries Károly, 1. sz. aljegyző főjegyzői ranggal: Madarassy János, 2. sz.: Schnee László. Főügyész: Földváry János. Első alügyész: Mártonfy Antal. 2. sz.: Gaal János. Főpénztárnok: Makay Lajos, al- vagy nemesi pénztárnok: Kovács Pál. Főlevéltárnok: Vecsey Károly, al: Szabó László. Selyemfőügyelő: Demko Károly. Gyöngyösi jár.: főszbíró: Sütő János. Alszolgabírák (fősz. bírói ranggal): Gosztonyi János, Földváry László, sHamar Zsigmond. Esküdtek: Elek István, Pető László, Malatinszky Lajos's Pók Károly. Polgári biztosok: Borhy Imre, Majzik Károly. Aladószedő: Fejér Titus. Csenedbízós: Majzik József. Tarnai jár.: fősz. bíró: Halasy Gáspár. Alsz. bírák: Gott Ráfael, Majzik Sándor's Makay Bódog. Esküdtek: Szabó Károly, Bittera Antal, Limprecht János, sDobóczky Bódog. Polg. biztosok: Pók György és Pál Imre. Csenedbízós: Szabó János. Tiszai jár.: fősz. bíró: Okolicsányi Gusztáv. Alsz. bírák: Dobóczky László, Balogh János, Almásy Sándor, és Szombathelyi János. Esküdtek: Szána Pál, Kürthy Ferenc, Magyar Pál, Várady Menyhért, és Fülöp Ignác. Aladószedő: Bóta József. Polg. biz-

tos: Óz Ignác. Csenedbízósok: Zsoldos Zsigmond, és Ürményi Mihály. Mátrai jár.: fősz. bíró: Almásy László. Alsz. bírák: Rottenstein Pál és Madarassy Ferenc. Esküdtek: Zay Ferenc, Keller Miklós, és Engl József. Aladószedő: Kovács Péter. Csenedbízós: Marsó György. Főorvosok: Keszlerfy József, Feuerer Ferenc. Főmérnök: Markmüller József. Almérnök: Lípkes József. Gyöngyösi seb orvos: Boesy Károly, tarnaai: Gott Pál; tiszai: Laky János és Berecz János. Mátrai: Káplán József. A megválasztott tisztikarban 39 letette a főisp. helyettes kezébe hivatalát különösen valamennyi főszbíró, 4 alszolgabíró, két jegyző's többbíró és eskütt; körülményesen máskor.

Spanyolország.

Alig van nép, mellynek sorsa több részvétet's fájdalmat kelesztene maga iránt, mint a lengyel és spanyol. Amaz nem riasztják föl kínos álmából, mibe durva erőszak bilincselé, imez most hanyatlík sirja felé, örökös meghasonlás burjánzó magvait hordva sebhedt keblében. Hol van a nép melly pályát izzadni, izzadás közt hősi bért aratni és atyáknak nyomdokin tanult? kérdé egykor nemzetünk költője a romlásnak indult hajdan erős magyartól! 's hol van a nép? kérdjük, melly szárazon mint vizen nem Európának hanem félvilágnak szabott törvényt! Hol a nép? melly kizsákmányolva Amerika arany bányáit, nem tejből's vajból, de aranyban fürdék? Régi dicsőségünk! hol késel az éji homályban? Itt van a nép, gazdag emlékekben; mámoros kedéllyel táutorog hajdani nagysága sirján, 's a rásztkóros végvonaglások között sem hisz halált. A congressus kevés kivétellel megannyi kegy's hivataladász, gépileg bírlint igent a miniszterség-remekelte alkotmánytervre, hisz ki tudja: — így reménykednek — hány nemzetczal van teli számára Narvaez zsebe! A királyné sokkal gyöngébb, mintsem önállólag működhethék még akkor is, ha olly kigyók nem sziszegnének körülte mint anyja's Narvaez! Krisztina bigottságba szeretné's ohajtaná a mitgatni a népet vakbuzgóság fátyolát leplezni rá, hogy annál jobban szípolozhassa az ösztövért nemzet kizsírjatis szabadabbán kéjelegessen. Narvaez finomgyilkos, de statusférő olly kevéssé, mint azon különben hasznos polgárok, kiknek életöltés kötelességök. Alkotványos ország Spanyolhon? Igen de azért élet-'s vagyonbátorság csak névről ismeretesek ott! Legbiztosab az elfogatás's agyonlövés. A lázongások azonban egymást érik, 's majd ha Narvaeznek már sem áldozatra való báránya, sem pora nem leend; 's maga iránti bizalma is csökkenvén, magát is kivégezni ohajtaná: a francziák szívesen szolgálnak egy lövetporral cserében a felszigeteni nralkodást nyerezők. Tekintve már a rendszeres napi eseményeket: ismét házassági hírek's különbnél különb kérék, Trapani grófnak azonban legnagyobb reménye van; ő szentsége sem igen banna ezen házasságot; mert a völégény egykor kijelölt bibornokul nevelteték; de Anglia erősen ellenzi, 's Bresson bár nyíltan mellette szól, titokban mégis ellene eselszövényeskedik, addig erőködvén huzni halasztani a dolgot, míg végre Montpensier hg részire nyeri meg a kedélyeket. Tejada oda hagyja a cortest. Igen sok püspök's nem egy tekintélyes tanácsnok emlegetik nyíltan, hogy a' családí pernek alku utján kellene véget szakasztani Ezek ugyan neki akarnak rohanni az ároknak, hisz mit gondolnak vele, hogy a' hét éves polgárharc alatt kiontott honfi vér még párolog. Más felől pedig beszélík, azon nap adnak jelt carlista pronunciamentóra, mellyen don Carlos valamelyik fájával házasság létesül. Mitegyébiránt mérsébi lapok d. Carlos családja kizárásáról regéitenek, egy szőig költemény volt. A congressus dec. 4d. végé's fogadál az alkotványreformot. Most a' pénzügyi minis-ter lép majd elő különféle törv. javaslatokkal, a' nemzeti adósság, egyház's lelkészek tárgyában. Ezekre fordítandók a' még elnem adott nemzeti javak jövedelme's járulékaik, miket, ha elegendők nem lennének, az egyenes adóbul pótolandnak. Az eddigi eladásokat törvényeseknek ismerik meg. Don Ramon Castaneda marsallt Narvaez egy rendelete minden disz's méltóságtól megfosztja, mint Zurbano terve tudását, kinek nyoma tünt. Némelleyek azt állítják, hogy Portugáliába menekült; de mások azt bizonyítják, hogy Madridban lappang. elégtételt veendő rokonai halálaért, ha mindjárt saját éltébe kerülnois.

Anglia.

A' statuegyházi események's forrongások egymást érik. Az exeteri püspök ker. lelkészeihez csak most küldött pásztori levelében az egyh. rend, nyugalom's főnállás tekintetéből kitkít az a gondai szabályokhoz visszatérés's azok tisztelben tartására írt. Melly esetben még sem akarja minden apróság és szörszálha-

sogatás szigorú megtartását; de az elévült szertartások visszaállítatását kerülni igen's! miket t. i. törvény nem kíván's mik csak a' reform. előtti időre emlékeztetnének. A' lelkészek e' közben, magokra nézve semmi újításra nem hajlandók's érett megfontolás után szándékukat közvetlen előljárók által a' püspöknek tudtuladók. (Egyébiránt a' nép mindenben kimélendő's rá mitsem erőszakolnak, mire megérve nincs. A' püspök azonban csak egy pontra nézve daczol, hogy t. i. minden egyh. beszédet fehér karöltönyben (Chorrock) tartanak. Ez ugyan nem nagy újítás, de a' szellemi, melly ezt is okozá, iszonyodnak's hozzá bizalmatlanok a' községek; 's imea' kedvetlenség, mit a' püspök kerülni akart, épen amaz ártatlan fehér öltönyök által lobbanand föl, ha felsőbb hatalom nem vegyül rögtön a' dologba. Hogy a' canterburyi érsek elhatározó lépést nem teend azt jól tudjuk; Peel pedig elég okos arra, hogy ezen kis egyenletlenséget növekedni engedje, 's hirdik, hogy a' jámbor öreg primást arra bírta, mikép ezen tárgyban nyugtató törv. vaslatot terjesztend a' fősóház elé. Mert ha az angol egyháztól tömeges elszakadások történnek, mi bizonytal e' nélkül is bekövetkezendett, e' körü'm. egészen más polit. jelentőséget idézne elő, mint Skóciában idézett. Szabad episcop. egyház főnállása nagy forradalmat idézne elő kevés év alatt, vagy valamennyi statuegyház eltörlését a' hármás királyságban. Nem is lehetni, hogy olly törvényt, melly egyedül elévült szokások eltörlésére szoritkozik, csak egy püspök is nagyon elenezne 'stb. 'stb. 'S ha ifju Angolország panaszkodandik is hogy efféle intézkedéseket a' világiakra, azaz statusra hagynak, ez bizonynyal örüend hogy jövendője nyílt istenét szokott módon imádhajta. Jól értesült politikai körökben bizonyosnak mondják, mikép Pottinger ki chinai eredvénydus szolgálatai által annyi keleti faj's ügyismeretet tanusita, a' portához követül van szánva. A' régi st. James palotában mit most nevezetes statuegyházi alkalmikor használnak nagyszerű változások's diszitések történnek. A' Sun szerint Európában nem leend olly fényes statusterem. A' londoni Toweren is nagy építkezések vannak miben; többi közt 800 emberre való laktanyát is készitenek ott. Az angol főrabbit dec. 1jén választották's Adler Mark Nathan lön azzá, ki jelenleg szinte főrabbi Hannoverában. Az angol főrabbi'ság tán valamennyi zsidó ügy közt legfoutsob; mert szellemi működése a' világ minden részeire kiterjed. — Mult parliam. indítványoztaték, tennék közzé a' csempészet megállítására a' hármás királyságban fölállított intézetek mibenlétét's költségeit 1841 — 3ról. Ez most megtörtént, 's világos abból hogy 1842b 344,136. ft st. 1843b. pedig 347,809 ment föl az illető személyzet's pártörök fizetése vagy jutalmaztatására. Ezen sommáhozj még 1842b. 168,608-, 1843b. 164,358 ft st. a' szükséges hivatalok, őrhajók kikészítése's tatarozására. 'S most lássuk az ellentétet! A' kézre kerített's eladott csempészeti cikkekéből 1843b. 2986-, 1843b. pedig 8156 ft st. jött be. Gazdaságos arány! A' pénzügyi politika ezen dicsőséges eredménye világos bizonyosága annak: milly czélszerű leu magas váomokkal terhelni közfogyasztási cikkekét's abból jutalmat tüzni a' csempészetre — O'Connell a' dec. 3d. dublini gyűlés alkalmakor hevesen kikelt a' kath. jóteköny alapítványokat tárgyzó bill ellen; ékes szöözönnel mutogatván, mikép az hallatlan kísérlet az irlandi lelkészek's világiak köztli viszály magvainak elvetésére. Ezen kísérlet onnan támadt, mert az angol kormány nem szereti a ma természetes, de egyszerismind megérdemelt befolyást, mint az irl. lelkészekre mázolt gyalázat's igaztalanságot; mint a' tisztán vallási természetű dolgokba szeltemelen avatkozást. Tudva van mond ő, hogy az angol kormány mindent elkövet, hol csak szerét teheti, az irl. kath. lelkészeknek hatalma, befolyása's az irántoki népvonzalom csökkentésére. Pedig mi bizony jobban szeretjük kedves lelkészeket, mint az idegen zsarnok alatti hűbértséget. 'S most megfontolva 's jól rendezett igaztással kell a' kormány ellen lépniük, hogy alkotványos uton haladjon. A' nép minden községben, lelkészség-'s kerületben gyűléseket tartson, kijelentvén, mikép ezen törvénynek igazsértő's gyalázó jele elegendő ok arra, hogy alkalmazásának minden alkotványos erejéből ellenszegüljön.

Franciaország.

Taitii tudósítások szerint Fontana's Wallis szigetek francia pártfogást kerestek, miben részesültek is; ugyanazért a' taitii kormányzó egy hajót szállított oda. A' praefectusok, kiket a' miniszterség azért hí t egybe, hogy a' kerületekben uralkodó polit. véleményeket tölük kipuhathassa, már elhagyák a' fővárost, közülök, többen kik kevéssé tartózkodólag nyilatkoztak, vagy a' Moléféle pártnál tett látogatásaik által a' kormányhoz nem elég ragaszkodást mutattak, eltétetésüket várják.

jairól tanácskozándó küldöttség nevezetett ki; ez ő főns. a Nádorhoz is járuland tőle a régen tervben levő kálmái hidra segedelmet kieszközlendő. — Olvastattak némelly jelentések is 's ezek közül a Garan utolsó áradása által okozott bajokról. Ugy látszik megyénkben csak némelly helységek kegyeltetnek, holott mások minden ismételt kérelem 's napról napra tornyosuló bajok dacára, szomorv sorsukra hagyatnak. Vajha az illetőket ma holnap ne terhelné azon már itt hallható gyanu, hogy egyes érdek halasztja 's gátolja számos adózónak a Garan bajaitól való megmentését. A közgyűlés másod napját a megyénkben tanyázó katonaság néhány év előtt megtagadott gyertyák iránti folyamodása következtében keletkezett viták foglalják el, mellyek húzamosságuk dacára mi tanúságot sem nyújtottak, kevéssel is ugyanazon körülményhez, t. i. a gyertyák megadásához juthatánk vala. Előkerültek még némelly levelezések, ezek közül a zágrábi püspöké, mellyből a zajos, 's a Mátyás szobra rajzképének előmutatása által még inkább táplált közconversatio miatt, mitsem érthettünk. Hont vmegeyó fölszóltá bennünket: pártoltatnék K. L. egy új hirlap iránti folyamodása ő Főlségénél — föltűnő volt a levél szerkezetében azon kijelentés: hogy az oppositiónak mióta K. L. a szerkesztői térről lelépett, organonja nincs! — Megyénk azon oknál fogva, hogy ezen tárgy a sajtószabadsággal van összekötöttesben, azt orsz. gyűlésre halasztá. Ezeket az utolsó gyűlés jegyzőkönyvének olvastatása váltá föl.

(Lapszemelvény.) Ezuttal Erdélyben teszszük az első széttekintést, 's itt megvalljuk több kellemetlen mint kellemes hírrel találkozunk. Először is a, Gyermekebarát' érd. szerkesztője tudatja, miként a gyermeklap egyidőre elmarad, habár annak majdani megjelenése ígértetik. Mi nem egyszer vettük e lapokat kezünkbe, 's mind annyiszor örömmel tapasztaltuk, milly lélekatan tapintattal vannak az érintett tárgyak megválasztva 's a gyengéd olvasókör igényeizhez alkalmazva. Igaz néhány év óta gyermek irodalmunk örvendetes gyarapulásban van, ámde azért oly lap, millyen az Erdélyben megjelenő Gyermekebarát, nem egyedül hasznos de körülményinket tekintve szükséges is; 's meg vagyunk győződve, miként sok derék szüle köszönetét bírja már eddig is a tiszteit vállalkozó szerkesztő ur, valamint sok jó gyermek hű vonzalmát azon hasznos gyönyör közt eltöltött órákért, miket e kitünőleg jeles erkölcsi irányu folyóirattal mindkét félnek szerze. Ohajtottuk: vajha a helyett hogy a lap eddigi pártfogóji kénytelenek legyennek kided olvasóikat annak elmaradása által megsomorítva látni — vajha mondjuk minél több új fiatal polgárra a testvér két hazának vált volna részesévé azon sok erkölcsi és szellemi jónak, mi a zsenge kedélyek számára atyai gondnal 's tárgy-avatott választékosággal a Gyermekebarát igénytelen hasábjain lerakva van. Kötelességünknek isméréndjük közleni olvasóinkkal mind azt, mi e folyóirat további sorsát illetőleg tudomásunkra jutand. A nevelés épen nincs annyira az iskola falai közé szorítva, hogy azt az életben is folytatni 's hiányait pótolni ne lehetne; főleg pedig népnevelésünket tekintve szerfölött sok marad fön azok számára, kik a teljeskörű vezére, de leginkább azokra nézve kik hivatásuknál fogva a nép lelki őrei. Darab idő óta sokat beszélünk 's irtunk is a népnevelésről természetesen nem más okból, hanem hogy bevett régi dicséretes szokásunknál fogva annál kevesebbetegyük; fogunk hében hóban e tárgyról magunk is szólni, irányul tüzvéen ki magunknak: azt érinteni leginkább, mi legtöbb visszaélést nyujt alkalmat, 's a minek megszüntetése okszerűen reményelhető azért, mivel a baj elhárítására szükséges elemek megvannak, csak azok czélszerű életmüködését ügyekezünk eszközölni. Eddigi népnevelési rendszerünk mellett — ha rendszert 's népnevelést hazánk népességének legnagyobb részére vonatkozólag említünk szabad — járt is a nép iskolába, nem is; 's ha mi nem mutogatjuk is, igen jól tudja kiki, miként csürhe-örzés, liba-legeltetés, ételhordás, gyomlálás, ostoroskodás, gyermekdajkálás stb. sokkal előbbvaló dolgok voltak a falusi nép előtt mint a gyermekek iskoláztatása. Ezenfölül magok a mesterek vagy iskolatanítók inkább voltak képezve bármire mint népnevelésre — (tisztelőt 's hálás megismerés azoknak, kik számaigen kevesen, e részben dicséretes kivételek.) A dolgok illy állásából természetesen következik, miszerint egy rész nem járván iskolába vagy csak az év bizonyos szakaiiban oly formán, hogy három annyi ideje lenne iskolán kívül feledni azon kicsit is, mit a tyukóltól gyakran nem sokban különböző iskola falain belül sajátjává tön — nem bírhat még a legszükségeseb ismeretekkel is; más rész meg oly tanító kezei közé kerülvén, kinek a fölfogás és ehez arányzott oktatásmódról fogalma sincs, ki ezenfö-

lül maga is ritkán van azon ismeretek birtokában, mik tőle leginkább megkívántatnának — ebből önként következik, miszerint a nép legnagyobb része oly lelki állapotban éri el a teljes kort, melly nemesak oktatás és nevelés folytatásáé de annak alaptól ujra kezdését teszi szükségessé. Ezek ugy hiszszük tények, miket még vastagabb vonalokban lehetne föltüntetni; de a mellyek most elégségesek annak kétségenkülvivé tételére, miként nálunk azoknak, kik a nép lelki őrei 's vezérei, mulasztatlan kötelessége minden kitelhető módon pótolni a nevelés főnhagyta hiányokat, mik között mindenkor első helyen áll a babona és balítéletek elláthatlan hoszsú serege; nálunk tehát a lelkészek földadata nem egyedül kihirdetni a házassulandókat, beszédni a párbért, leróni az év külön szakaiiban szokásos számadásokat 's több illyesnek pontos eszközlése, hanem szüntelen oda irányozni munkásságukat, hogy hiveiket a földilét viszonyaival 's e viszonyokból folyó kötelességekkel megismertessék, kimutassák az utat 's kezeikbe adják az eszközöket (saját példaadásaikkal a czélszerűbb földmívelés, nemesb fajú gyümölcs — dohány — selyem 'sat. termesztés és tenyésztés 'st. félében) mik segítségvel mind magok mind polgártársaikkal jólétét előmozdíthatják; más részt meg tudassák a veszélyeket, mellyek nem annyira rosz szándék vagy gonoszság mint tudatlanság követkevényei. Ha a lelkészek illy értelemben velt néptanítók, akkor a jövő élet iránti vallásos megnyugtatás mellett földi létünk fűszereit is nyujtandják hiveiknek, 's azon dicsérendő törekvésök mellett, miszerint az ápolásukra bizott nyájból jámbor embereket kívánnak képezni, teljesítik hivatásuk másik felét is, melly a jámborság jutalma: azaz mellyel elégtűlt, boldog, józan munkásságu polgárokat adnak a hazának. E nézetek nyilvánítására több gyászeset által érzők magunkat fölhívatva, jelesen pedig a Mult és Jelen 99ik számában közölt zalasdi szerencsétlenség következtében; mert e szerencsétlenség nem roszakarát vagy gonosz elvetemültség következtében történt, hanem tudatlanság által okozott; az erkölcsi roszságot kiirtanunk 's jóvá tennünk nincs mindig hatalmunkban, de a tudatlanság szülte sötétséget oszlatni 's embertársaink lépteinek biztosítására terjeszteni a tudás jótékony világát, erőnkent nem haladó kötelesség. A Mult és Jelen vajdahunyadi levelezője miután roszszalá azon hibás szokást, miszerint nem egy olvasó azt, mi övszer gyanánt a lapokban közzétetik — következő perczben már felejtí vagy el sem is olvassa, annyival kevesebb ügyekszik azt minél tovább terjeszteni, névsorokban írja le a vigyázatlanság vagy tudatlanság okozta szerencsétlenséget. A zalasdi vesébányamester a vashámorokhoz, mit itt bányának neveznek, menvén dolgozni, 's hon maradt neje a különben is kedvező időt használni kívánván, házát szolgálójával megtapasztatja 's azután kimeszeli. De minthogy a nap rövidsége miatt nem vala elegendő a ház-kiszáritásra, tehát éjszakára a ház közepén szénből tüzet csinálnak, a bányász és szolgáló pedig boldogöntudatjokban hogy jót cselekedtek, lefeküsznek eszöbbe sem jutva hogy azon éjszaka utolsó földi éjszakájok leend. Ugyan is a száriátlan falak nedvességéből és a szénből kifejlődött gőz reggelre mind a két némbert, noha a ház aszszonya a fulasztó gőzt észrevevén az ajtóig vánszorgott magának szabadulást eszközözlendő — megölte, valamint a házban levő macska is megdöglött e miatt, miről a férj más nap reggelig sem tudott semmit, midőn betaszítván az ajtót majd kétségbe esve látja a két szerencsétlent meghalva és erősen megdagadva. (Folyt.)

A gyáralapító társaság alárnt tagjai a megye teremében f. hó 22kén d. e. 10 1/2 órakor, koronaór ürményi Ferencz ur ő excellentiájá elnöklete alatt tartandó nyilvános közgyűlésre meghivatnak Kelt az ideiglenes választmány üléséből Pesten dec. 18kán 1844. K u t h y Lajos m. k. ideiglenes jegyző.

Budapesti napló (dec. 22kén.) Gyakran, és sokan mutattak meg a nemzetnek: hány óra; de fővárosi töredékének még mai napig sem jutt szerencse azt biztosan tudhatni. Az óramutató ugyanis azon kalauz, melly szerint majd minden városi ember irányozza cselekvényit; mennyire bajos dolog tehát, ha azt nem mindenkor, vagy legalább rendcén nem láthatja? Budapestén a nyilvános, vagy toronyi órák különben is gyérek, de hogy a létezők is szinte roszul járnak, ez sajnos. Ha kételkedés is valaki szavunkban, mégis igaz, hogy e picziny baj nemzetiségünket némileg hátráltatja; ugyanis: hány magyar nyelvtanító kékik el leztkérol nem tudván bizonyosan, hányadán van az idővel 's egy elkedvetlenül tanítványit, kik aztán a hibátlan egyedről a neuzetre viszik át bánalmukat. . . . nem tanulnak! és így 'stb. 'stb. Q. E. D. A városi óra az, melly diszesen fölkészítve, talán figyelem alatt legghaszonvehetőbb volna, ugy de ez többnyire nem azt mutatja, mit hangoztat. 's gyakori szemlélés után bebizonyítható, hogy 4, 5, 6 perczel kékik, 's mivel a többi óra csak jó kedvben jár, — most gondoljunk meg ismét minő kiszámíthatatlan veszteség ez egyetlennek esalfasága; holott egy órára magyar nyelv-

tanítóknak a hirharangozó szerint 2 ezüst — mond: öt váltó forintot fizetnek. Ezen tán örvendezni 's tán tamaskodni is lehetne. Annyi minden esetre érdemel tekintetet hogy az óráigazítói kell; — különben könnyű kiszámítani a kárt, mellyet templomban, tanácskozáshban, nevelőintézetek — gyülekezetekben 'stb. e miatt a jók szenvednek; 's a hasznót, mellyet roszak minden néven nevezendő helyen huznak, — Epen a hirharangozó örvendeztet meg egy jámbor ohajtatunk teljesülését ille tő hírrel is az egyetem köréből a tudományos magyarságra nézve; azonban szabadjon kételkednünk, holott nemesak az illető tudománykaroknál igen hanyag nemisében van a nyelvünk ügyében tett kir. rendelet, sőt az orvosi kar is, mellyben nemzetiségünk körött eddig mondhatni sok történt, most hagyja meg a dolgok régi menét, 's több német leztké divatoz, minek nem kellene így lenni. Vagy igen, ön az ügyek tárgyalásáról 's jegyzőkönyvről tesz említést; de uram hol a tekintetes és nagyságos örömet mellőzi hazai nyelvével, ott nem sokat várhatunk. Vajha megzafoltatnám azon rendküvli esemény által. — Kedden dec. 17kén nagy gonoszszágnak jöve a pesti rendőrség nyomába, t. i. a hirhédit templomablások egyik fötettesére, ki — mint mondják — nyaranta Dunán sörtés — szállítással foglalkozék, most pedig a halpiacz közelében egy kereszmban tanyázván, annak pinzéljében kezdte az összeorzott ékszerék olvasztásához, hol egy később szegődött ezimborájától elárultaték. A tett nyomozás után bővebben szólalunk. — Poesékos utczáinkon valódi kellemetlenség járkálói, de még gonoszabb a dunáni közlekedés, hol még mindig ügygyel bajjal juthatni ladikra. Ha itt jární bajos, mennyivel keserveseb lehet a Hortobágyon 's Tisza és egyéb folyamink mellékin (a mai debreczeni és zemplényi ezikket) Néhol egész tengert képeznek a kiáradt folyók; néhol össze is ölekeztek, így a Bodrog a Latorczával 's Tiszával Kraszna, Tur, Homoród a Szamoszal, Tisza, Hortobágy, Körös és Berettyóval — a fagyvak mohó enyhülés miatt felfakadtak, a szolnoki Tiszatöltést a viz által tulhatottnak beszélik 's a mostani árvíz et még az 1816kínál is nagyobbak állítják némelly tájakon, ugy hogy néhol csak a fák 's boglyák teteje kandikál ki a vízből. Most lenne legtanácsos lejtmeretése a Debreczenbe vezetendő vasut-ágyanak, t. i. melly magaságra vétessek ez, hogy ugy ne járjanak az építetők ezzel, mint az idén az amerikaiak már kész vasutágyaikkal. — Ujdonság nálunk az az Ujplutarch H. füzete Bajzától magyarázva, melly Hartleben K. A. költségin imént hagyá el a sajtót, — e diszes képesnek hólgyek 's ifjak asztalán élvezetes mű leend; hozott magával 24 arezképet. — Uj tünemény a Magyar titkok 7ik füzete is bő érdekes 's változatos tartalmával Nagy Ignácztól, 's hiedelmünk szerint még azok előtt is kedves leend, kik a 'fik füzetöl e munka bevégeztesét várták. Véleményünk szerint aligha 18 vagy 24 füzetre is nem találkozik elegendő magyar titok széles Magyarorszában 's a szerző termékeny tolla ezeket is képes nyilvánra és szolgálójára kellőleg idomítani, csak a tisztelt olvasó közönség továbbhi pártfogó kegyeire méltassá, mint eddig, a d e r é k vállalkozót. — Ha fiatal kornak igényt engedünk, szép reményekkel párosult ifju erőt méltányolni akarunk, 's minden fejté tehetségét hirtelen enyészeten a hazának ha csak egy fényparányát is fajlahatjuk; valódi sajnálkossággal emlíendő a férifuság küszöbén magas vágyaktól hevülve állott Kaszás Zsigmond növendék orvos elhunyt; ki nyilt tiszta elmével, szép készülettel a jótékony pályára 's buzgó hazafi érzettel keblében nyéré meg minden ismerőse becsülését, de leginkább pályasztályosi szeretetét, kik a kevéssel ezeltől szülőföldére lankadtan távozót őszinte fájdalommal kísérek, most pedig elhuoyta hírére könnyezik a kedves, megbűcsülhetlenné válandótt jó barátot. Béke hamvaira!

Nyilatkozat. Mivel 1/3 da az egésznek nem annyi mint az egész maga; 1/2 pedig még kevesebb: ennél fogva nem tartom tanácsosnak illy viszonyban következő törtszámokkal kísérteni meg adott szavam beváltását oly tárgy körül, mellyet illetőleg csak hiányonküvli egész elégíthetendi ki a méltányos várakozást. Az augsb. Allg. Z. 's iparvédegyesület' czimú értekezések írója.

Debreczenben dec. 7kén: Városi köveink f. hó 2kán tette meg országgyűlési végső jelentését röviden közgyűlés előtt; hova ugyan, míg a jelentés olvasása tartott, az ügyvédek 's egyéb városi tisztviselők sőt a hajduk is bebocsátattak. Mi ugyan a mult orsz. gyűléstől nem vártunk semmit, ismérve a magyar világot, 's ezért sem meg nem csalódtunk, sem meg nem lepettünk. Csak azt sajnáljuk: hogy a miatta tett pénztári kiadásón inkább néhány gátot 's hidat nem készítettünk a hortobágyi pusztán, hol most határtalan a viz, 's jární nem lehet. A pesti posta hatod napra érkezik ide meg a szörnyű árvíz miatt, mellyben a gyorskocsi elakadván befagyott. Szóval Nilus mellékin sem terhes az utazás, mint most a Tisza körül és rajta eről. A kiktől függ a kö-és vasut- csináltatás, bár csak azokat lehetne kényszeríteni, hogy e tájon csak Debreczentől Poroszlóig és vissza hetenkint egyszer lennének kötelesek utaztatni. Fogadom még születésök napját is megátkozni. Istenem! megérheti e még az élő nemzedék: hogy jó csinált kö- vagy vasuton utazhatik Pest felé! — Ugy halljuk: mult hó elején Sziget körül Mármarosban 's Erdélyben kártékony földrengést éreztek. — A helybeli ref. collegium oktatóinak száma ismét egy új tudomány-szaki tanítóval szaporodott, ki az egyházi szónoklat tudomá-

nyát 'stb. tanítja. Az új oktató Révész Bálint ur nov. 5-én iktattatott ünnepélyesen hivatalába.

A' honi szobrászat ügyében. Mátyás-emlék felállítására köv. adakozások gyűltek be: Lőkiv, gyűjtő: Nagy József ur Pesten. Kajdán Miklós 2 ft., Németh Samu 1 ft., Mácsay Lukács 1 ft., Kiss József 1 ft., Sacellary György D. 1 ft., Martinovich Lukács 1 ft., Lúsa György 1 ft. '4. iv. gyűjtő: Nyáry Pál pestmegyei főjegyző. Steinbach Ferencz kir. tanácsos 5 ft., Nagy György 1 ft., b. Prónay Albert Pestmegye főispáni helyettese 10 ft., Dubraviczky Simon 1 ft., Patay József 1 ft., Rakovszky Ferencz 1 ft., Földváry Pál 1 ft., Ilkey Sándor idős 1 ft., Szilassy György 1 ft., Halász Boldizsár 1 ft., Kendelényi Károly 1 ft., Miskey Imre 1 ft., Bernáth György 1 ft., Urbanovszky Jusztin 1 ft., Simoncsics László 1 ft., Földváry Gábor ifjabb 1 ft., Viczián Lajos 1 ft., B-reczky Antal 1 ft., Nagy István 1 ft., Balla Endre 1 ft., Rákóczy János 1 ft., Simoncsics Alajos 1 ft., Kovács Illés 1 ft., Batta Endre 1 ft., Hajós József 1 ft., Jankovics György 1 ft., Ilkey Sándor ifjabb 1 ft., Boniczky Ödön 1 ft., Halász Gedeon 1 ft., Kis Miklós 1 ft., Dinnyés Sándor 1 ft., Munkácsy János ó-budai koronai uradalmi praefectus 1 ft., Egressy Sámuel 2 ft., Bicskoy Laj. 1 ft., Párniczky Ede 1 ft., Zlinszky Ján. 1 ft., Sámuel Alaj. 1 ft., Kossuth Laj. 1 ft., Besze Ján. 1 ft., Harmos János 1 ft., Skublics Ráfael gyűjteménye 7 ft., 21. iv. gy. Schulhof Móricz pesti nagykereskedő: Schulhof Móricz 10 ft., Lövy Károly 1 ft., Zmály Károly 1 ft., Lövy Móricz 1 ft., Hausner H. M. 1 ft., Weiss M. A. 1 ft., Stern D. örökösök 1 ft., Heimann Józ. 1 ft., Strohmayer Fer. 1 ft., Schuler Mihály 1 ft., Fuchs Ant. 1 ft., Prusz Mihály 1 ft., 38. iv. gy. KLASZY VENCEL magyar szabó: pesti magyar szabó czéh 2 ft., KLASZY VENCEL 40 kr., Szeszták József 40 kr., Gyenes István 2 ft., Nosco Ign. 40 kr., Tóth Gáspár 40 kr., Radivojevics Miksa 40 kr., Horváth Fer. 1 ft., 51. iv. gy. Szendeffy Józ. táb. ügyv. Szendeffy József 1 ft., Böhm Alajos joggyakornok 1 ft., Morlin Imre ugyanaz 1 ft., Schindler Imre 1 ft., Pistory László pestvárosi őrök 1 ft., Benke Endre ugyanaz 1 ft., Szilvay József hités ügyv. 1 ft., Hesz József ugyanaz 1 ft., Goszner Elek pestvárosi őrök 1 ft., Kuliffay László táb. ügyv. 1 ft., Fatovich Ferencz ugyanaz 1 ft., Hunyady Móricz cs. k. kapitány 1 ft., 84. iv. gy. t. Knézy Antal bácsmegyei 1. sz. alispán ur, Knézy Antal 5 ft., Antunovics Albert kir. tanácsos 5 ft., Vojnics Dániel tb. 5 ft., Ódry András főszolgabíró 2 ft., Latinovics Zsigmond alszolgabíró 2 ft., Hevesy Károly 2 ft., Karácsony Leopold levéltárnok 2 ft., Rudics Antal 2 ft., Mrazonics Jakab aljegyző 2 ft., Vojnics Dienes 2 ft., Pilaszánovics Lajos tb. 5 ft., Kerekes Sándor ügyv. 1 ft., Molnár János káplár 1 ft., Martinka János 2 ft., Szakáll József 1 ft., Milassin Józ. 1 ft., Szalmásy 1 ft., Kardos János tb. 2 ft., Szalmásy Miksa főadószedő 2 ft., Pongrácz Antal tb. 2 ft., Milassin Károly 1 ft., Strilich főbíró 1 ft., Pilaszánovics tb. 2 ft., Piukovits Ágoston 1 ft., 100. iv. gy. Crettier Rudolf. Vrhovszky Mihály 1 ft., Crettier Rudolf 1 ft., 109. iv. gy. t. Hegyessy Péter ur, Óváry Pál 1 ft., Baumann Károly 1 ft., Skudek József 1 ft., Ehrenhelms János 1 ft., Stulmiller N. N. 1 ft., Oken Alajos 1 ft., Blacsek József 3 ft., Horinovszky V. plébános 1 ft., Eder Rudolf 2 ft., Egger 1 ft., Gyurkovics József 1 ft., Szálé Mátyás 1 ft., Juhlavati 1 ft., Kainer promontóri jegyző 1 ft., Simon Ádám 1 ft., Czina Antal apát 1 ft., Stiegelbauer Anna 1 ft., A. L. 2 ft., Grafe Károly 20 kr., Sebestiani Vilmos 1 ft., (Folyt.)

Heves megye új tisztviselőinek névsora: Alispánok: Földváry György, Kanyó Gábor. Főjegyző Vratarics Károly, 1. sz. aljegyző főjegyzői ranggal: Madarassy János, 2. sz. Schnee László. Főügyész: Földváry János. Első alügyész: Mártonfy Antal. 2. sz. Gaal János. Főpénztárnok: Makay Lajos, al- vagy nemesi pénztárnok: Kovács Pál. Főlevéltárnok: Vecsey Károly, al: Szabó László. Selyemfőügyelő: Demko Károly. Gyöngyösi jár.: főszbíró: Sütő János. Alszolgabírók (fősz. bírói ranggal): Gosztonyi János, Földváry László, Hamar Zsigmond. Esküdtek: Elek István, Pető László, Malatinszky Lajos's Pók Károly. Polgári biztosok: Borhy Imre, Majzik Károly. Aladószedő: Fejér Titus. Csendszobor: Majzik József. Tarnai jár.: fősz. bíró: Halasy Gáspár. Alsz. bírók: Gott Ráfael, Majzik Sándor's Makay Bódog. Esküdtek: Szabó Károly, Bittera Antal, Limprecht János, 's Dobóczky Bódog. Polg. biztosok: Pók György és Pál Imre. Csendszobor: Szabó János. Tiszai jár.: fősz. bíró: Okolicsányi Gusztáv. Alsz. bírók: Dobóczky László, Balogh János, Almásy Sándor, és Szombathelyi János. Esküdtek: Szána Pál, Kürthy Ferencz, Magyar Pál, Várady Menyhért, és Fülöp Ignác. Aladószedő: Bóta József. Polg. biz-

tos: Óz Ignác. Csendszoborok: Zsoldos Zsigmond, és Ürményi Mihály. Mátrai jár.: fősz. bíró: Almásy László. Alsz. bírók: Rottenstein Pál és Madarassy Ferencz. Esküdtek: Zay Ferencz, Keller Miklós, és Engl József. Aladószedő: Kovács Péter. Csendszobor: Marsó György. Főorvosok: Keszlerfy József, Feuerer Ferencz. Főmérnök: Markmüller József. Almérnök: Lipkos József. Gyöngyösi seborvos: Boosy Károly, tarnaí: Gott Pál; tiszai: Laky János és Berecz János. Mátrai: Káplán József. A' megválasztott tisztikarbul 39 letette a' főisp. helyettes kezeibe hivatalát különösen valamennyi főszbíró, 4 alszolgabíró, két jegyző 's több biztos és eskütt; körülményesen máskor.

Spanyolország.

Alig van nép, mellynek sorsa több részvétet 's fájdalomt kelesztene maga iránt, mint a' lengyel 's spanyol. Amazt nem riasztják föl kínos álmából, mibe durva erőszak bilincseli, imez most hanyatló sirja felé, örökös meghasonlás burjányzó magvait hordva sebhedt köblében. Hol van a' nép melly pályát izzadni, izzadás közt hősi bért aratni 's atyáknak nyomdokin tanult? ' kérdé egykor nemzetünk költője a' romlásnak indult hajdan erős magyartól! 's hol van a' nép? 's kérdjük, melly szárazon mint vizen nem Európának hanem félvilágnak szabott törvényt! Hol a' nép? melly kizsákmányolva Amerika aranybányáit, nem tejből 's vajból, de aranyban fürdék? Régi dicsőségünk! hol késel az éji homályban? Itt van a' nép, gazdag emlékekben; mámoros kedéllyel táutorog hajdani nagysága sirján, 's a' rászikáros végvonaglások között sem hisz halált. A' congressus kevés kivétellel megannyi kegy 's hivatalvadász, gépileg börtönt igent a' miniszterség-remekelte alkotványtervre, hisz ki tudja: — így reménykednek — hány koncezzal van teli számára Narvaez zsebe! A' királynékkal gyöngébb, mintsem önállólag működhetnék még akkor is, ha oly kigyók nem sziszegnének körülte mint anyja 's Narvaez! Krisztina bigottságba szerető 's ohajtáná ámitgatni a' népet vakbuzgóság fátyolát leplezni rá, hogy annál jobban szippolyozhassa az ösztövért nemzet kizsírjását szabadabbban kéjellegessen. Narvaez finomgyilkos, de statusférfi oly kevesse, mint azon különben hasznos polgárok, kiknek életeltés kötelességük. Alkotványos ország Spanyolhon? Igen de azért élet- 's vagyonbátorság csak névről ismeretesek ott! Legbiztosab az elfogatás 's agyonlövés. A' lázongások azonban egymást érik, 's majd ha Narvaeznek már sem áldozatra való báránya, sem pora nem leend; 's maga iránti bizalma is csökkenvén, magát is kivégezni ohajtáná: a' francziák szívesen szolgálnak egy lövetpórral cserében a' felszigeteni uralkodást nyeredők. Tekintve már a' rendszeres napi eseményeket: ismét házassági hírek 's különbnél különb kérők, Trapani grófnak azonban legnagyobb reménye van; 's szentsége sem igen banna ezen házasságot; mert a' völegény egykor kijelölt bibornokul neveltetett; de Anglia erősen ellenzi, 's Bresson bár nyilván mellette szól, titokban mégis ellene eselszövényeskedik, addig erőködvén huzni hasasztani a' dolgot, míg végre Montpensier hg részire nyeri meg a' kedélyeket. Tejada oda hagyja a' cortest. Igen sok püspök 's nem egy tekintélyes tanácsnok emlegetik nyiltan, hogy a' családi pernek alkutján kellene véget szakasztani Ezek ugyan neki akarnak rohanni az ároknak, hisz mint gondolnak vele, hogy a' hét éves polgárharc alatt kiontott honfi vér még párolog. Más felől pedig beszélnek, azon nap adnak jelt carlista pronunciamentóra, mellyen don Carlos valamelyik fiával házasság létesül. Mit egyébiránt mérséki lapok d. Carlos családja kizárásáról regéltének, egy szóig költemény volt. A' congressus dec. 4d. végé 's fogadáel az alkotványreformot. Most a' pénzügyi miniszter lép majd elő különféle törv. javaslatokkal, a' nemzeti adósság, egyház 's lelkészek tárgyában. Ezekre fordítandók a' még el nem adott nemzeti javak jövedelme 's járulékaik, miket, ha elegendők nem lennének, az egyenes adóbul pótolandnak. Az eddigi eladásokat törvényeseknek ismerik meg. Don Ramon Castaneda marsallt Narvaez egy rendelete minden disz 's méltóságtól megfosztja, mint Zurbanó terve tudtasát, kinek nyoma tünt. Némelyek azt állítják, hogy Portugáliába menekült; de mások azt bizonyítják, hogy Madridban lappang. elégtételt veendő rokonai halálaért, ha mindjárt saját éltébe kerülne is.

Anglia.

A' statusgyházi események 's forrongások egymást érik. Az exeteri püspök ker. lelkészeihez csak most küldött pástori levelében az egyh. rend, nyugalom 's főállás tekintetéből kikitáz a gondai szabályokhoz visszatérésre 's azok tiszteletben tartására int. Melly esetben még sem akarja minden apróság 's szörszálha-

sogatás szigorú megtartását; de az elévült szertartások visszaállítatását kerülni igen! miket t. i. törvény nem kíván 's mik csak a' reform előtti időre emlékeztetőnek. A' lelkészek e' közben, magokra nézve semmi újításra nem hajlandók 's érett megfontolás után szándékuakat közvetlen előjáróik által a' püspöknek tudtuladók. (Egyébiránt a' nép mindenben kimélendő 's rá mitsem erőszakolnak, mire megérve nincs. A' püspök azonban csak egy pontra nézve daczol, hogy t. i. minden egyh. beszédet fehér karöltönyben (Chorrock) tartssanak. Ez ugyan nem nagy újítás, de a' szellemiül, melly ezt is okozá, iszonyodnak 's hozzá bizalmatlanok a' községek; 's imoa' kedveltenség, mit a' püspök kerülni akart, éppen amaz ártatlan fehér öltönyök által lobbanand föl, ha felsőbb hatalom nem vegyül rögtön a' dologba. Hogy a' canterburyi érsek elhatározó lépést nem teend azt jól tudjuk; Peel pedig elég okos arra, hogy ezen kis egyenletlenséget növekedni engedje, 's hirdik, hogy a' jámbor öreg primást arra bírta, miképen tárgyban nyugtató törv. vaslatot terjesztend a' főlsház elé. Mert ha az angol egyháztól tömeges elszakadások történnek, mi bizonytal e' nélkül is bekövetkezendett, e' körülm. egészen más polit. jelentőséget idézne elő, mint Skóciában idézett. Szabad episcop. egyház főállása nagy forradalmat idézne elő kevés év alatt, vagy valamennyi statusgyház eltörlését a' hármaz királyságban. Nem is lehetni, hogy oly törvényt, melly egyedül elévült szokások eltörlésére szoritkozik, csak egy püspök is nagyon elenezne 'stb. 'stb. 'S ha ifju Angolország panaszkodandik is hogy efféle intézkedéseket a' világiakra, azaz statusra hagynak, ez bizonynyal örülend hogy jövendője nyilt istenét szokott módon imádhattja. Jól értesült politikai körökben bizonyosnak mondják, miképen Pottlinger ki chinai eredvényű szolgálatai által annyi keleti faj 's ügyismeretettanúsita, a' portához követül van szánva. A' régi st. James palotában mit most nevezetes status-ünnepélyek alkalmikor használnak nagyszerű változások 's díszítések történnek. A' Sun szerint Európában nem leend oly fényes statusterem. A' londoni Toweren is nagy építkezések vannak miben; többi közt 800 emberre való laktanyát is készitene ott. Az angol főrabbit dec. 4jén választották 's Adler Mark Nathan főnazzá, ki jelenleg szinte főrabbi Hannoverában. Az angol főrabbi-ság tán valamennyi zsidó ügy közt legfoutsb; mert szellemi működése a' világ minden részeire kiterjed. — Mult parliam. indítványoztaték, tennék közzé a' csempészett megállítására a' hármaz királyságban fölállított intézetek mibenlétét 's költségeit 1841—3ról. Ez most megtörtént, 's világos abból hogy 1842b. 344,136. ft. st. 1843b. pedig 347,809 ment föl az illető személyzet 's pártörök fizetése vagy jutalmaztatására. Ezen sommáhozjő még 1842b. 168,608-, 1843b. 164,358 ft. st. a' szükséges hivatalok, őrhajók kikészítése 's tatarozására. 'S most lássuk az ellentétet! A' kézre kerített 's eladott csempészeti cikkekkel 1843b. 2986-, 1843b. pedig 8156 ft. st. jött be. Gazdaságos arány! A' pénzügyi politika ezen diesőséges eredménye világos bizonyossága annak: milly czélszerű lea magas váomokkal terhelni közfogyasztási cikkekkel 's abból jutalmat tűzni a' csempészetre. — O'Connell a' dec. 3d. dublini gyűlés alkalmakor hevesen kikelt a' kath. jótékony alapítványokat tárgyazó bill ellen; ékes szöözönnel mutogatván, miképen az hallatlan kísérlet az irlandi lelkészek 's világiak közti viszály magvainak elvetésére. Ezen kísérlet onnan támadt, mert az angol kormány nem szereti a' természetes, de egyszerismind megérdemelt befolyást, mint az irl. lelkészekre mázolt gyalázat 's igaztalanságot; mint a' tisztán vallási természetű dolgokba szemtelen avatkozást. Tudva van mond ő, hogy az angol kormány mindent elkövet, hol csak szerét teheti, az irl. kath. lelkészek hatalma, befolyása 's az irántoki népvonzalom csökkentésére. Pedig mi bizony jobban szeretjük kedves lelkészeket, mint az idegen zsarnok alatti hűbértséget. 'S most megfontolva 's jól rendezett igaztással kell a' kormány ellen lépniük, hogy alkotványos uton haladjon. A' nép minden községekben, lelkészek 's kerületben gyűléseket tartson, kijelentvén, miképen ezen törvénynek igazsértő 's gyalázó jeleme elegendő ok arra, hogy alkalmazásának minden alkotványos erejéből ellenszegüljön.

Franciaország.

Taitii tudósítások szerint Fontana 's Wallis szigeteket francia pártfogást kerestek, miben részesültek is; ugyanazért a' taitii kormányzó egy hajót szállított oda. A' praefectusok, kiket a' miniszterség azért hítt egybe, hogy a' kerületekben uralkodó polit. véleményeket tölök kipuhathassa, már elhagyák a' fővárost, közülök, többen kik kevesse tartózkodólag nyilatkoztak, vagy a' Moléféle pártnál tett látogatásaik által a' kormányhoz nem elég ragaszkodást mutattak, eltötlésüket várják.

Guizot a király több segédével nincs jó egyetértésben, mint látszik, a dotatiókérdés körül naponként változó nézetei miatt. Minap néhány főhivatalnok, kik az Orleans ház magánybirtokai miatt többször jönnek a királyllyal érintkezésbe, olyformát szalasztott ki száján, hogy Lajos F. a mostani miniszterséget nem tartja képesnek az adomány-kérdés kivívására. A legutolsó minisztertanácsban kérdés volt az iránt tve: kell-e a trónbeszédben célzásnak lenni az adományozásra; mit azonban egyhangulag elleneztek, hacsak a király ön fejtől meg nem teszi, mit mostani körülmények közt épen nem várhatni. Azon mesét akarták lábra kaptatni, hogy némi heves szóvita keletkezék Soult marsall 's az Isly hg közt; alkalmasint, hogy a világgal elhitessék, mikép Bugeaud a miniszterségbe készül kapni a marokkai békekötés miatt: de eddig semmiféle tény sem bizonyítja ezen mendemondát; sőt egyelőre igen barátságos viszony látszik létezni a két hős közt. — Dec. 6d. esteli 8 órakor érkeztek a kir. hgek Marseillebe. Polg 's katonai hatóságok diadalív alá gyűltek, melly mint az egész kikötő, szurokfáklyák 's hajólámpák által fényesen ki voltak világítva. A hgek lóháton jöttek, a hgné nyilt kocsiban két palota-hölgygel stb. 10 órakor színházba mentek a magasutazók, hogy a Zsidóné egypár jelenetét láthassák, Heinefetter k. a. legszebb szerepei egy i két A' színház örömrivalgás közt fogadák őket. — Miután a Rothschild ház s iker nélkül a j a n l o t t egy milliót a Hottinger társaságnak, hogy vele egyesüljön, dec. 9d. mindketten megjelentek a pénzügyi miniszternél az új kölcsön átvétele iránti ajánlataikkal. A pénzügyminiszter Rothschild pecsétes levelét nyitá először fel, ki az új kölcsönt 84, 85 százért átvenni nyilatkozik; míg Hottinger 83, 85öt ígért. A kölcsönt oly kedvezőleg fogadák a bürzén, hogy tüstint 87 ért árulák. — Az Atelier, melly 1840 óta áll 's belé kizárólag kézművesek dolgoznak, napokban bevadoltaték hogy, részint több czikke, részint egész szelleme a királyi tekintély elleni szegülést, gyűlöletet 's megvetést irányoz, 's ezen indulatokat törekszik terjeszteni különféle néposztály közt, 's dec. 9d. állítaték eskütszék elé, melly azonban ártatlannak nyilvánítja. A tél Franciaországban derekasan beállt; a Seinet jégtablák fedik. Párisban a gazdag oroszok neveléséges alaku szánakkal különczködnek. A Constitutionell szerint a kormány 20 h a j ó t akar lefegyverezni, kárpótlásul azonban az ellen-'s aladmirálok számát szaporitandja;

pedig husz ellen tengerész-nagy közül alig öt 's az altengerésznagyok közül egy sincs valóságos szolgálatba. Lyonban dec. 7d. a Rhone fölötti új lánchíd össze-tört; 's azon 30 munkás közül, kik épen rajta dolgoztak, igen sok vízbe fult, többen pedig kisebb nagyobb mértékben megsérültek.

Törökország.

Törökország, ha túléli azon halál-hozható vonaglásokat, mellyek a' navarini ütközet óta nemzeti létéminden egyes ágaiban napirenden voltak, 's ha a' kórhadásnak indult állomány új erőre kap, ezt főleg annak köszönheti, hogy még jókor átlátta vagy is inkább voltak, kiknek érdekében állott ezt vele így láttatni — miszerint az európai új statusrendszer mellett csak ugy állhat fön tovább is független ország gyanánt, ha elfogadja 's magáévé teszi mindazon javításokat 's intézvényeket, miknek Európa kormányai egyre szilárduló állása leginkább tulajdonítható. A' török ma ott áll, hol apáink állottak akkor, midőn kezeik közt volt ugyan az alkotványbiztosító fegyveres hatalom, de az óriási fejlődésben levő tudományok 's művészeteknek az étellel minél szorosabb csatlakozása a' fegyverforgatás és hadviselés körül tetemes változásokat tettek szükségessékké. Ha a' magyar e' határozó pillanatban nem vonakodott volna azon adózást, mellyet századokon át vérrel váltta be, egy részben eszével róni le, azaz ha kész lett volna férfias erő's páratlan bátorság mellett türelmesen tanulni azon hadi fogásokat, miket a' lópor számtalan utoni használata 's a' mathesis roppant kifejlése tőle megkívántak: ma szánakodásra méltó rémulés közt nem kapkodnánk ide oda 's nem borzadnánk össze a' keletkező veszély pusztá hallatára is. Törökország, ifj. előtt nyitvák a' művelt világ nevelő's tan-intézetei; 's hadvezéreik képezhetei Anglia, Franciaország, Ausztria 'stb. legelső katonaintézeteiben; kormányférfiakat képezhet nemcsak Bécsben de Páris és Londonban is; ez által egészen helyre volna ütve a' híján, 's Törökország jöllehet legromántabb anyagi 's erkölcsi állapotban vonaglik, bir mégis oly férfakkal kik akár észszel, akár fegyverrel képesek megfelelni a' kor igényeinek: csak így lehetséges az ázsiai fajt súlyedéstől megmenteni, 's tán egykori szebb létnek vezetni előbe. Törökországnak igaz nincsenek többé jancsárai, de van gyalogsága rendezen képzett sorozredékből, vannak pattantyúsai, vannak legujabban szerkesztett várezősítő 's mérnök ezredei 's osztályfőnö-

kei, magasb állású tisztei vagy Európa valamely nagyobb kormányánál jártak iskolába, vagy művelt's tudományosan képzett idegenek. Csak egy nem tetszik az otthon vénült mogorva Islam-fiaknak: az t. i. hogy e' fiatal törökök a' szükséges ismereteken kívül sok jó, roz európai szokást szívárogtatnak át Sztambul felé; kár biz e' derék fiúkat — hallhatni nem egyszer — Európába küldeni csupán azért, hogy ott kivetkezve eredeti ő s alakjokból elpuhultan térjenek vissza hazájokba. Ujabb időkben több oldalról láttuk a' török önkényt megszorítatva, azonban egymást érő esetek tanusítják, miként a' baj gyökeresen orvosolva még soká leend. Legközelebb Trapezuntban az angol consul (keresked. fólhatalmazott) sürgetős ügyek elintézése iránt kívánván értekezni a' várparancsnok Abdullah pasával, ezt tolmács kíséretében meglátogató, parancsnok ur a' tolmács lát-tára szörnyen folindult 's annak eltávolítását követel; szóvita közben kijelenték pasa uramnak, miként ha ebéli kívánata mellett megmarad, kénytelen leend a' consul maga is eltávozni. Alig hallá ezt a' felbőszült török, 's emberei által a' nem kevéssé megrezzent angolt ülőhelyére visszanyomatá, és számára kávé't 's egyéb frissítőket parancsolt hozatni; azonban a' megsértett consul komolyan nyilvánítja, miszerint most már tovább maradni épen nem fog, 's valóban a' várparancsnok szitkozódási közt el is távozott. Ez még csak hagyján, mond az illető konstantinápolyi levelező, a' dolog fordulata még most következik. Abdullah pasa boszút esküvök, de mivel boszuját az angolokon nem tölthető, ezek pártoltjain kíváná azt némileg hűteni, 's csakhamar parancsot adott bizonyos görög elfogatására 's ennek talpára 2000 mond két ezer botütést rendelt oly meghagyással, hogy ha élve ki nem állhatná, a' hátra-levő rész holt testén rovassek le. Mikorra ez irtóztató kegyetlenségről értesítve az illető consul hely szinére érkezett, már akkor a' szerencsétlen bűnhődő 800csapást állott ki 's eszmélet nélkül hevert, hihetőleg kevés percz múlva lelkét kilehelendő ha a' baromi foglalkodásnak azonnal eleje nem vétetik. Mondják sir Stratford Canning (török udvarnái nagy követ) nemcsak a' pasa elmozdítását de annak példás megbüntetését is számdokozik eszközölni; mi azonban egykönnyen alig sikerülend, miután Abdullah elég szemcs előrelátással az udvar egyik legnagyobb befolyású tekintélyének 40 ezer piasz. értékű czirkasszai rabnót küldött a-jándékul.

ÉRTESÍTŐ.

Előfizetési felszólítás.

„Mult és Jelen“ politikai és historiai erdélyi lap jövő 1845b. ötödik esztendejébe lép. Tisztelettel felszólítjuk azért a' t. cz. olvasó közönséget, a' következő újévi előfizetésre. Szükségesnek tartjuk egyszersmind jelteni, hogy részint bizonyos és hirtelen el nem háriható akadály közbejöttéért, részint mivel a' főalapot hetenkint egy ívvel szaporítani kívánjuk, a' „Magyar Gyermekek baráto“ eddigi alakjában a' jövő esztendőben nem folytatjuk, annak felbuzsakasztása azonban csak ideiglenes lesz, 's mihelyt e' szivnemesítésre 's értelemkifejtésre irányzott gyermeklapnak nagyobbfüzetekben megjelenésére nézve biztos intézkedéseket tehettünk, arról t. cz. közönséget rögtön értesíteni el nem mulasztjuk.

„Mult és Jelen“ tehát jövő 1845b. hetenként a' hirdetésekre szánt „Héttilappal“ együtt ötödfél íven 's nagyobb formában jelenik meg. A' főlap nagy másodréthben (in folio) minden postanapon másfél íven 's így hetenkint három íven fog kiadatni: a' „Hon és Külföld“, mellyben a' jövő évb. nagy sok hön, kivált Erdélyt illető érdekes közleménnyel kedveskedünk — nagy negyedréthben hetenként egy íven lde járul minden héten legalább egyszer, a' „Kolozs vári Héttilap“ félíven, 's így ezután is, mint folyó félíven sem a' fő- sem a' melléklapon többé ily hirdetések helyet nem foglalnak 's az érdekes tárgyakat ki nem szorítják.

A' hetenként három ívből álló főlapban Erdély és Magyarország rovata alatt a' két hont illető minden érdekes hírek, közlések, kinevezések, lehető gyorsaság és pontossággal jelennek meg. Külföld rovata alatt, egyes országoké, a' külföldi fontosb történeteket, napi eseményeket a' két haza érdekehez és szükségéhez alkalmazott kidolgozással, terjedelmesen, lehető gyorsasággal 's midőn kívánatlik, világosító jegyzések kíséretében fogjuk adni, az levén főcélünk, hogy e' tudósításunkban a' legujabb idő hiv tükrét állítsuk t. cz. olvasóink szeme elébe. Azonkívül e' czim alatt „politikai vezérczikk“ olykor a' napirenden levő külföldi fontosb eseményekre nézve korszerű értekezéssel 's politikai elmélkedéssel igyekezzünk teljes cz. olvasóinknak kedveskedni. Végre Tárca z a név alatt lapunknak külön rovata leend, mellyet tudományos és nem-politikai érdekesb közléseknek szentelünk, egyszersmind a' multa visszatekintő historiai czikket abban találunk helyet. A' „Hon és Külföld“ mind kettőnek ismertetésével fog jövő évb. is foglalkozni 's fő törekvésünk lesz hogy folyvást változatos és érdekes tartalmu legyen, általjában e' lapszerkesztésben minden igazságos kívánat és várakozásnak teheségünk szerint megfelelő iparkodunk. Mit „Mult és Jelen“ melléklap fog jövő évb. is a' „Kolozs vári Héttilap“ rendszeren egy héten félíven, vagy hasznukéges lesz, kétszer is kiadatni mindennemű hirdetések, közlések, jelentések közönségesse tételére.

Lapjaink 's minden mellékleitire egy héten ötödfél ívre, az előfizetés itt helyben mint postán is, mind a' mellett, hogy nagyobb formában és terjedelmesebben jelenend meg, a' régi marad, t. i. egy félívre 6—h a t f r t. e z ü s t b e n. Itt Kolozs várt előfizetheti szerkesztő prof. Szilágyi Ferencz né. Nem-kolozs vári olvasóink biztos alkalomtól egyenesen beküldhetik a' pénzt a' szerkesztőhöz, vagy minden es. k. postán letehetik. Kolozs várt dec. 1én 1844. **Mult és Jelen** szerkesztősége. 2—2

Eladó gyárépület Magyarországnban

Soprontól 1-, Bécshez pedig 6 órányira fekvő, gyárnak igen alkalmas nagy épület mellék-épületekkel 's nagy udvar-terekkel — melly fadús tájékon, hol a' közönségek mázsája 5—6 krjával megsze-rezhető és télen be nem fagyó folyóvíz mellett fekszik — szabad kézből eladó.

A' vételpenz nagyobb részint az épü-leten — melly egyszersmind curialis épü-let — maradhat és kényelmesség végett részenkint eloszthatandó. Bővebb értesít-és adatik Pesten bálvány-utczai 191 szám alatti 1s emeletén levő hivatalban. 1—3

Killán és társa

pesti könyvtáros és kiadóknál váczintezá- ban, Parkfrieder házban és minden hön könyvtárosknál;

Kisfaludy Károly

minden munkái. Hat kötetben a' Kisfaludy-társaság megbízásából szerkeszté S c h e d e l Ferecz. **Negyedik kiadás.** n. 12d. réthben, boritekban 7 fr. — egész vászonba keményen kötve, aranyozott sarkkal 8 ft 30 xr; 's aranyozott táblával 9 ft p p.

Mint hogy 1815 évre egy Zsebkönyv sem jelenik meg: ezen különben is nagybecsü munka a' legszebb és legolcsóbb karácso- ni és ujesztendei ajándékul szolgál. 1—2

A' nagyméltóságú magy. királyi ud-vari kincstár rendeléséből ezennel köz- hírré tétetik, hogy következendő kir. haszonvételek folyó évi december 30kán délelőtt az ó-budai főigazgatói hivatalban tartandó árverésúján 1845. majus 1jétől három egymás utáni évre ismét bérbe adandók, ugymint:

a) A' vadászat és madarászat Buda- kesz és Budaörs koronai helységek hatá-

riban; b) Az uradalmi visegrádi ugy neve-zett apátkuti kőbánya;

c) Az uradalmi zsámbéki kőbánya;

d) Az uradalmi kocsma Tahiba. Bér- leni kívánók szükséges bánatpénzel 's e- gyéb megkívántató bizonyságokkal ellát- va, a' fönkített napon és helyen megjelen- ni hivatalosak. A' bérföltételek a' fönne- vezetett hivatalnál árverés előtt is megte- kinthetők. Árverés utáni ajánlat nem fo- gadtatik el. O-Budán 1844. nov. 22. 2—3

Hasznos és olcsó

Karácsoni ajándékok Killán és társa

pesti könyvtárosok és kiadóknál váczí ut- czában, Parkfrieder-házban és minden hön könyvtárosknál:

A' kis Gyula könyve.

Fürgenz fiuk 's jó kis leánykak számára. Irta

Döbrentel Gábor.

Második bővített kiadás. Szinezett kő- rajzzal. 8réb boritekba kötve 1 ft p p.

Legujabb magyar-német képes

A. B. Cz.

Olvasó-könyv.

fiuk és leányok számára, 24 festett képek- kel. Második bővített kiadás Nagy 8réb, csinos boritekba kötve 48 kr. p. 1—2

Ajánlkozás.

Két, jó családból va- ló magyar születésű testvérkisasszony, kik házigazdasszonyágban jártasság mellett, fejer himzés, kőntösvarras és e- gyéb női munkákban kitünőleg jelesek, ajánlkoznak valamely uri családnak mint társalkodónók, vagy gazdaságra üzvelő házi kisasszonyok. Bővebb tudósítást kaphatni Wartensleben grnő szállásán. Bujanovitsfele ház 212. sz. 2. emeletben.

A' karácsonyi ünnepek miatt jövő esütörtökön (dec. 26kán) Ujsággal nem szolgálhatunk legközelebb számunk dec. 29kén jelenendik meg.

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál ur. utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megr. ndelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik 's pontosan közölletik.

ES Az év hanyatlásra közelegetével szives tisztelettel figyelmeztetjük a két haza főleg távolabb vidéki t. cz. közönségét, hogy ezentul is m. S z e c h e n y i I s t v á n g r. urnak az országgyűlés végre juttával gyakrabban 's folytonos együttmunkálása mint szinte más társaké mellett megjelenendő testvér lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhozküldéssel boríték alatt egész évre 12, félre 6 p. fr. borítékalanul házhozküldve pedig egész évre 10, félre 5 p. fr. Külföldre vagy az örökös tartományokba járatandó példányok iránt egyedül a bécsi es. k. főpostahivatalnál rendelkezhetni, belföldre pedig az ország 's kapcsolatos részei minden kir. postahivatalnál 's a szerkesztőségnél Pesten ur. utca 453 sz. Trattner-Károlyi-ház első emeletén bármi biztos alkalom által, vagy szorgalom- és gyorskocsi útján, minthogy a legközelebbi mult országgyűlésen hazánk boldogulását illető annyi 's oly fontos tárgy maradt elintézetlenül, a jövőnek beállandásáig annál szükségeseb jőzan higgadsággal ezekről 's a társulatjokban idővel rokonlag kifejlendőkürl értekezni, hogy azok, a mennyire csak eszközölhető, minden oldalilag felvilágosítva legalább némileg előkészületül szolgálhassanak a teendőkre, némileg ovadéku az elhamarkodástól, némileg tartalék-örül a' netalán túlhévi miatti tévutra sodortatás ellen. Ez nagy részben a' polit. lapok tiszte levén, azok érdekét is természetesen magasbitandja.

A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar-és Erdélyország: (Kinev. 's megtiszt. Számte; legújabb mozgalmak; magy. tud. akad. könyvtár-megnyitásának ünnepe 's annak köz vagy nyilvános ülése; litoknoki előterjesztés a m. akademia 1843/4dik munkálatairól; Pestmegye kövételentési közgyűlésének folytatása; Szepes és Zemplénymegyék közgyűlésének tárgyai.)

Ausztria (Nemzetoszályi képviselő-választás a' bécsi egyetemnél'sat.)

Spanyolország (Zurbano és fiai; esparterista mozgalmak; folytonos elfogatások's kivégezeteek; cubai szelvézpusztítása; papság kármentesítése's egyéb alkotv reformtervek; Cermenin emlékirata 'sat.)

Anglia (O'Connell a' kegy. alapítványokat illető törvény ellen izgat; penny-színházak bezáratása iránti szándék; 220 új vasuti terv; január elején papi zsinat'sat.)

Franciaország (a' hgi új házaspármegérkezte 's fogadtatása; Páris éji rendőrséget állitani szándékozik'sat.)
Értesítő.

Magyar-és Erdélyország.

Öcs. 's ap. kir. fels. Szógyényi László magyar kir. udv. kanczellariati tanácsnokot magy. kir. helytartósági tanácsnokká, a' tanulmányi bizottság 's könyvvizsgálószék elnökévé kinevezni, egyszersmind titkos tanácsosi cízzel díjmentesen felruházni; J e s z e n s z k y Elek Barsmegye másod alispánját pedig „kir. tanácsos“ cízzel kegy. díszesíteni méltóztatott.

Számte. Ne titkoljuk, mert emberi természetünk tagadnok meg, hogy az év végperceiben megindulás 's magába-szállás komoly érzete hatja meg egész valónkat! Csöndes mosoly vagy méla sohaj repül el ajkainkról, könyvesep lopózik a' lélek tükreibe, öröm vagy bánat gyöngye, mint üritők az események poharát; még egyszer mondunk áldást azok szendergő poraira, kiket elvesztésök csak becsesbökké tön emlékezetünkben; még egyszer karoljuk össze azokat, kik kedvesbő teszik éltünket 's aztán komoly aggódás lep meg a' korlátolt szük kör parányiságán, melyben mozoghatunk, 's a' néhány perczon, meddig mozoghatunk; de ép ezen aggódás ébreszt férhas tette 's hideg számításra jövö iránt. — Így vagyunk a' statuséletben; 's annál inkább, mert egy nemzet-család ügye igényli figyelmünket. Kísértsük meg tehát nyájas olvasóm! a' számvetést; vespünk egy futó pillanatot az események ez évi tárházára, mielőtt a' mulandóság feledés fátyolával leplezné azt be kíváncsi szemeknk előtt!

A' leáldozott év örökségül hagyá az országgyűlést; sok küzdés de kevés győzelemmel, kevés öröm de sok bánat kíséretében. Városi rendezés, köztelherviselés, vaspályák 'stb. megannyi nagy halott; de hála nemzetünk istenének 's hitünk meleg szózatának! a' felámadás biztos reményében szenderognek. A' kormány sok szép reményt kelesztett sovár kebleinkben. És mi nem is v á d o l j u k az alsó táblát! U t a s i t á s o k k a l nyügözve, mik ö t v o n k é t provinciális érdek kifolyásai, emberül izzadozott az mozgathatása parányi körében az érdek-egység üdvevitő temploma felé! nem szállunk szembe utasítójjakkal; mert kezünkben csak egy töredék a' parányi értelem fegyveréből, 's mit tehet ez ólmos botok ellenében?

A' felsőtábla iránt sem csökkent bizalmunk, sőt növekedett! ohajtanók: bár nagyobb mértékben! Tiszteeljük mindenki véleményét, mig az a' szív tiszta belsőbből ered. 'S kinek, 's mikor nem ered innen? azt bizonyítani emberi erő nem képes. Szerencsés! kiben az ember 's honfi úgy egyesülhetnek, hogy egyik sem reszket a' másik törvényszéke előtt.

Imádkozunk: országgyűlési rendezés jőjön el mi hamarabb országod!

Az országgyűlés alatt kiholt a' helyhatósági élet vagy csak alig pislogott annak kétes fáklyája; nem csoda: két világosság közül a' nagyobb elgyöngíti a' kisebbet. Találkozunk azonban itt is egy eszmével, melynek eredvénye szintolly honboldogító 's magasztos lehetend,

milly kétes születése; melly bár soha se lett volna polit. életkérdés, hanem maradt volna a' socialis élet tevékeny körében. 'S ezen eszme a' védegylet eszméje. Mi ezen tárgy iránt kezdetben kissé langyosak voltunk; 's megvalljuk, mert csalódásoknak örökké kitétetve az egyszerű lény, olyas O'Connellféle adóforrásnak tarták 's tartják számosan. E s z ü n k b e n f o r g o t t mindenkor Ausztriával egybekelésünk 's a' repressaliáktól (visszatartástól) feltünk mint attól, hogy a' nyereszkeedés, használva az egyedáruskodhatást, börtüket is lehuza silány holmijaért; azt sem feledésköken: hogy tulajdonkép nincs is mit védnünk, mert p. o. 130 ezer mázsa cukorbul (ennyire van szükségünk évenként) alig állitathatunk elő 12 ezer mázsát; selyemszövetekért évenként 1,955,780 ft., gyapjuszövetekért pedig, miből még csak 2000 mázsát készithetünk, pedig 30 ezernél többre van szükségünk, 17 milliót fizetünk a' külföldnek! 'stb. 'stb. Azonban némi goadolkozás után ugy találtuk: hogy ha nyers termékeket a' külföld dacból nyakunkon hagyja, ez csak újabb ok azoknak ide haza felgyártására; ha élénk keresés a' néhány i p a r o s t egyedáruskodási nyereszkeedésre készíti, ez versenyzési ingert keleszt 'stb. mihez a' különféle gyárak létesítése iránti é l é n k mozgalom már tetleg is járulván: alapos ok van azon hiedelemre, hogy a' dus sarjadék dus gyümölcsözésre viruland fel; 's mikép honunk nemcsak természet 's hanem legalább önszükségei fűdözésire nézve gyártó ország is leend, 's e' szempontbul magasb fokra vergődő szorgalom természet 's fogyasztó osztályra egyformán 's kedvezőleg hatván e' haza szellemi 's anyagi jólléte ez uton is hatalmasan növekedendik.

Központi vasutunkat építeni megkezdék; demonstratio e' vagy szilárd akarot rugója e' munkálkodásnak? jövö fátyla alatt rejlik: ez utóbbi esetben hatalmas korszakot teremendő az industrialis világban!

Ez év folytán négy megye (Nyitra, Komárom, Szabolcs, Heves) tartott tisztújítást. Lélekvásárlás, bor, pályinka játszatok fűszeret, mik mámorba döntének szabadakarot 's lelkiismeret, hogy a' ködös fő csapat állitna fel hivatalképeségül. Ezen baj gyökeres orvosoltatást igényel; nehogy öngazgatási képtelenség jeleit adjuk; melynek szelén absolutismus áll. Bodrogi.

Legújabb mozgalmak. Ki előtt nem ismertlen, miként a' polgári társaság oly külön részekből alakult egész, melly külön részek a' társadalmi egész fogalmában el nem vegyülnek aként, mint a' tengerbe ömlő folyam hullám-gyűrűzeti elenyésznek 's kiismérhetlenül fölözlanak a' nagyobb víztömeg anyakeblében: az bármi erőt 's tehetséget érezzen is magában, meg leend gyözödvé a' felől, miszerint a' szertehullámzó cselekvő erőket kizárólag e' vagy amaz irányra szoritni akarni nem lenne más, mint Sysiphusként hegyre sziklát hengergetni csupán azért, hogy a' minduntalan visszagördülő szirtdarabon a' siker legkisebb reménye nélkül elvérző keblünk kínai közt morzsoljuk elazon erőt, melly gyönyört nyújtandó, 's számunkra hatása által tartós értékü emléket vala biztosítandó. Ez egyetlen állítás igen közel viszen azon kérdés megoldásához: mi kívántatik meg a' jó hazafián szükségképen, hogy nemzetének a' teendők végtelensivatagjain tűzszlopul szolgálhasson? vagy más szavakkal: milly lényeges tulajdonokkal kell annak fölruháztatva lenni, ki elég erősnek érzi magát arra, hogy honfitársait bizton, a' bekövetkező siker lehető legnagyobb reményével közös jóllét felé vezérelje? Ki azt hinné, hogy e' nagyszerű feladatnak megfelelhét, mi helyt önmagával számot vetve jó lelkiismerettel elmondhatja: imé én ismerek nemzetem hijányit, erősen elhatározott akaratom arra szentelni parányi erőmet, hogy e' bajok minélelőbb orvosolva legyenek, 's hogy édes hazámnak hön szeretett fiai hova hamarabb elérjék azon kívánt révpártot, melyben őket a' sok hanyatlás 's nyomor után nyugalom 's elégtelenség ölelő karjai várják — az tiszteletre méltó honfi buzgalmat tanusitna, de megkezdett nagy munkája folytában csak hamar tapasztalni lenne kénytelen, miként ő nemzetboldogító legforróbb

vágyaival alig létesithete valamit azon igen igen sokból, minek létesítésére kiindult, minek teljesüendését ő maga szentül hívé, 's azért polgártársainak is ünnepelesen igéré. A' hazafiság fogalma: akarni a' hon javát; e' tettbe menő akarot akként foganatosítani hogy belőle a' hon java okvetlenül következék, ez ildomos honszeretet vagy politikai okossággal párosult hazafiság. Van idő 's lehetnek körülmények, midőn lángoló honszeretemtől várható csupán a' hazáüdvé vagy jobban mondva, midőn a' polgárok hosszas megmondolása periculum in mora, midőn tehát arról a' haza's nemzet fölött lebegő kárrí elítávitásrulvan szó; ilyenkor a' hazafiak áldozása egyedüli kuffő, miből segélyt remélhetni, 's a' nemzetélet ezen sorsrejtő perczében hideg számítás nemcsak nem tanácsos, hanem inkább veszedelmes. Lehető oly alakulása is a' nemzet viszonyinak, mellyek a' hon ügyei körül tisztán számítási kérdéseket tesznek szükségessé; ilyenkor az a' legjelesb hazafi, ki h a z á j a legnagyobb nyereségére oldja meg a' kitűzött kérdéseket; ránk nézve ez eset oly mélyen szunnyad a' századok kifürkészhetlen méhében, miszerint annak egykori megszületése is szerfölött kétes, ellenben hön történetnk majd minden egyes lapján följegyezve látható, 's látnoki léleksugallat nélkül is elmondhatjuk, miként ma is jóval közelebb állunk amához, mint a' magasra fejlett társadalmi fokélyektül föltételezett utóbbihoz. De van még egy harmadik a' főnebbi kettő közt közepet tartó ösvény, mellyen olykor a' közczélokra közvetlen hatni akarónak szükségké kötelessége megmaradni. Már maga azon körülmény, miszerint ez ösvény két más közt közepen vonul el, eléggé mutatja, mennyire nehéz az ezutoni egyenes irányu haladás, melly sem jobbról elkapatva sem balra nem tántorulva intézte lépteit kitűzött czélja felé; sulyosbul e' nehézség még az által, miszerint annak, ki hivatta van nemzetét e' közép uton vezérelni, öszhangzatos arányban kell bírni azonkitűnő tulajdonokkal, mik akár a' jobb akár a' baloldal fő kellekeit 's mintegy lényegét teszik; sulyosbul pedig ez által a' biztos állás vagy kívánt iránybani haladás azon oknál fogva, mivel amint e' vagy ama' fél sajátágai a' vezéregyedben tulajnyomók, a' szerint fog ő majd ide majd meg amoda hajolni, minek következtében ha el nem ütetik is egészen a' kijelölt térvonalról, czélfelé irányzott menetében egyre lassudni fog amaz ismert mechanikai törvénnyel fogva, melly szerint előre hatoló erők minden egyes oldal-ütöközésnél rugékonyságokból vesztenek, 's minél gyakrabbak e' kihajlások, annál nagyobb mértékben gyengítetnek. Alkalmazzuk a' mondottakat. Helyzetünkben így szólni: kövessetek engem, 's tegyetek aként, mint engem cselekedni látandotok — 's a' hon virágzó a' nemzet boldog leszen; követhettek pedig minden kételkedés nélkül, mert él szivemben ama hön kívánat — hogy egyik derék költők szavait használjam, boldogulva látni Hunniát! — így szólni helyzetünkben, 's e' fölkiáltás után mindenemü 's faju satellesek táborával sikra szállni 's tüzes harcot kezdeni, a' közel mult eleven emlékezete szerint alig viend czélhoz, sőt tán sok részben a' vegytani fölözlast, melly darab idő óta ü g y e s k e z e k által derekasan folytattatik, nem kevesse siettetni. Más részül meg fontos arcczal széttekintve így okoskodni: megálljatok, itt minél hidegebb számításra 's a' haszonnak, a' fölhasználandó erővel elemenkénti mérlegezésre van szükség; ne hajtsunk mi azokra, kik túlaradó koblok érzelmeiből szebbnél szebb szavakat idéznek föl, 's férfiakhoz nem illő ömlengések által hiszik e' hon javát elővarázsolhatni; hallgasson itt a' szív, e' tér csupán az eszt illeti, 's a' mutakozó siker mennyisége határozza meg a' mérleg más felére ellensulyként teendő erőt ezt mondani másrésztül annyit teane, mint a' nemzet jobb jövőjének szent érdekét hitvány nyereségi vállalat gyanánt tözsér kezekre bizni. Ki igazán szemügyre vette hazája jelen állását 's kellőleg méltányolni tudja azon igényeket sőt szem elől soha nem téveszendő követeléseket, miket e' hon kül 's bel viszonyai a' haza minden jobb fiának elibe szabnak: az nem fogja tagadói m i k é n t nálunk a' közjóra irányzott munka 's cselekvény csak ugy termi

meg a kívánt gyümölcsöt, ha a hazaszeretet szent érzete a teendők mineműségének tiszta tudatával párosul, azaz ha a közhaza javát illetőleg hazafias akarat ébreszti cselekvésre az erőket; tiszta fölfogás józan számítás s a hon javaért bármely nehéz munkára kész kitartás kaulauzolja a tettben nyilatkozó hazafias akaratot. Ha illy fogalma lesz nálunk a jó hazafinak, elmondhatjuk boldogult Virágunkkal: jó hazafinak lenni nehéz — de elmondhatjuk vele a másik részt is — de nem lehetetlen. Az illy hazafi tudja, mit mikor s miként kellene tennünk legalább a teendők legfőbbjeit illetőleg tudja; s ugy amazért itt levén a kellő perc, tettehija honfűrsait, fölmutatja a teendőt s kijelöli számukra a munkatért; ámde a dolog fordulhat, s a cselekvésnek indult erő új irányt vehet, más téren összpontosulhat, mint hová a nemzeti munkálkodás nagy intézőjétől száruva volt. S most különös figyelmért eszünk. Elibe állni a félre kanyarult erőszvegnek s visszaeröteni az előbbi tért pontokra, nem mindig tanácsos, sőt olykor elsodortatás veszélyével jár; illyenkor a főnebb értelmeztek jó hazafi számot vet önmagával, végig fut a cselekvések nagy terén, s azon magasb állásból, hova szellemi nagyságánál fogva emelkedék, aggódó lélekkel de egyre számítva betekint oda is, mit a tömeg szeméi elől még a jövő titokleple takar; látja az irányt, mellyben a cselekvőség halad, szemléli a tét, mellyen az erőfolyam szerteömleni fog, isméri az akadályokat, mikkel utjában találkozandik, s ha nem tudja is szorosán, de hozzávetőleg ellátja a következtvényeket s az újirányu működés végeredvényét. Miként az értelmes hadvezér — ki jól készített csataterv szerint ütközetbe vezérli sergeit, de csakhamar tapasztalni kénytelen, harcztüzöktől elkapatva mint felejtik harczosi mind inkább az állást, fordulatokat s egyéb előre rendezett hadfogásokat, s mint törnek egészen más irányban előre — lelke elibe állítja a csata későbbi fejleményit s ha látja hogy az eltérő menet szinte biztos utat győzelemre; nem hogy elfutna, vagy rosszszaló kitérések közt akarná vitézeit a diadal ösvényétől visszairasztani, hanem inkább a küzdők élére áll s intézi az erőt, mellynek más irányt adni többé nem volt hatalmában. Csak akkor, midőn a félretört erő fölbomláshoz bukáshoz viszen: akkor áll a jó vezér rendvesztette csapatja elibe, s később a bősroham által sárba-gázoltatni, mint pulya módra keresztbe tett karokkalvárni be övéinek elbukását, s ezek enyésztlével sirba temettetését azon ügynek, mellyhez léte köve volt. Ez utóbbira példát minmagunkon láttunk a legközelebbi évek folytában; aligha a csatarend első értelembeni fölbon-tóijhoz legujabb mozgalmink következtében nem hasonlítunk. Szellemi alapokon nyugodjék e haza jóllete voltak azon soha nem felejtethő szók. mikbe gr. Széche-nyei nemzete s hazája jövőjéről táplált hitét meggyőző-dését foglalá; s tekintve az irányt mellyben a honfűi erő legujabban működni kezd, tekintve legujabb mozgalminkat, megvalljuk, a főnebb hazafias hitvallomás tes-tesítésétől tán soha meszszebb nem valánk mint jelenleg. Mi a nagy hazafiltleti, reá nézve elég volna az imént kifejtett nézeteket alkalmazni, s kimondani, miként nem azért kezd a folyton élénkű iparmozgalmakban mind-inkább részt venni, mivel Magyarország fölvirágzását tárgyzó jegyzetei közt ép erre került a sor, hanem mivel hazafűi kötelességének tartja még másfelé tőrő-honfűrsait közt is hatni erejéhez képest s mennyire tö-letelik, oda munkálni, hogy a cselekvésnek indult erő tévutakra ne sodortassék. — Ennyi elég hogy megnyu-godjunk mostani eljárásán; ámde, ha a dolog valóság-gal így volna, mit mondjunk magunkra nézve, mint moti-válhatjuk e térre irányzott tevékenységünket, mint osz-lathatjuk el azok aggodalmait, kik ez új fordulatall egy-szerre megbarátkozni nem tudnak, s még inkább mint nyugtathatjuk meg azokat, kik e legujabb mozgalmink által nem hogy biztosítva látnák de veszélyeztetve lenni vélik alkotmányos nemzeti létünk jövőjét. — Ne higye senki is mintha rossz szándék adott volna tollat kezünk-be s e kérdéseket tollunk alá; ne vélje senki is, mintha azok sorába akarnák számíttatni, kik negatív tere lépnek, mihelyt hazafias vállalkozásról van szó, menten a magyarok istene még attól is, hogy csak gondolatban is valaha illyesmire vetemülhetnénk; tiszta ügyszere-tet, s a z o n fűi szent pietas, mellyel édes hazánk iránt viselletni soha meg nem szűnünk, iratja e sorokat ve-lünk, s ha a szomszéd várban ugy akarják mint mi, iratandja majd a tárgy részletes folytatását is, addig sza-bad legyen azon tisztelt tekintélyre hivatkozniuk, melly a gyáralapító társulat alakító nemcsak nem nehezít az ügy fejletére vonatkozó nehézségek s ellenvetések fölhozására, hanem abban öszinte akaratra ismert solly szándékra, melly a társulatot jövője iránt ohajtáná mind-járt alapításkor minél inkább tisztában látni folyt.

Magy. tud. társaság könyvtárnyitására
ünnepe. „Korunkra valóban illenek Tacitus érekszavai: sacra et infesta virtutibus tempora“ — i g y s z ó l a többi közt Bajza f. h. 23kán a magy. tudós társ. könyvtár-megnyitási ünnepén a Teleki család tudományos érdemeiről értekezvén: s mi szívünköl mondánk igent a nagy rómainak helyesen idézett érekszavaira s egész mértékben helyeseltük a buvár értekezőnek korunk fö-lötti e nézetét s meg vagyunk győződve — hosszaszem-lélődésre alapított itéletét. Ha valaha, korunkban igen is kevéssé méltányoltatik a valódi polgár-erény, ha csak hazafias érdemek jutalmazásiként nem akarjuk tekinteni az itt ott minden válogatás nélkül elharsogott éljeneket, mellyeknek utolsó rezgése még tán el sem halt az érzelem-mozdította légfolyam rétegei közt, midőn az éljen-zök szívéből a méltány hálás érzete régtova tünt. Való-di örömmel volt ránk nézve e tekintetben a magyar akademia könyvtár-megnyitása, s a két rendbeli beszéd egyike a faradhatlan buzgalmu titkoknak, másika Bajza által elmondatva rég nélkülözött szellem-élvezetben részesítte, minőt csak Magyarország szebb perzei, mellyek olyannyira gyérek nyújthatnak, de a melly perzek em-léke édesen él keblünk s agyunkban még akkor is, mi-dőn évek hosszú sora fészkelé magát közénk s az ünep kedvesem lékü multja közé. Először is Schedel Fer. mint az akademia által könyvtár-rendezésre megbízott, rövi-den érdeklé a m. tud. társaság könyvtárának történet-pontjait, s megjegyezték miként a legrövidebb életben is kélbűzhetően megkorszakotat, s a könyvtárt illetőleg 1831-től fogva három korszakot állít föl; mellyek utóbbi-ka vagy is a harmadik most kezdődik. Meglepő volt hal-lani az egyszerű de megható eladás folytán, miszerint a könyvtáralapításra tett ajánlatok közt Schams ajándéka áll legelő. — 5kötettel, 1838-ban a bold. Kresznerics-rele Teleki József gróf által megszereltetvén 2200 kö-tettel, ide járulván Bathányi gr. adományából a rohoz-ezi könyvtár mintegy 25 ezer kötettel, továbbá néh. Hor-vát Endré 677 kötettel 1844-ben a gr. Teleki családé már általvett 20,812 kötettel, mellyhez még az e számba nem tudott theol. osztálybeli munkák járulandak, továbbá a Lukán levő s tavaszra átveendő Sándor Istvánféle könyv-tár 1105 kötettel és szittannak a nemz. museumban letett bécsi könyvtára, melly annak végintézete szerint a m. akademiai illeti, ugy hogy mindezt összevéve a m. ak-ademia könyvtára noha alig mult azóta egy évtized ma már a m. t. társaság könyvtára kéziratok nyomdai zsengek (incunabulák), s egyéb rokonművekkel egyetemben köz-el 60 ezer kötetre menend! E' roppant mennyiségű nagy-beesű gyűjtemény legnagyobb részt hazafi adakozások-nak köszönhető; ámde mint értesültünk a külföld leg-első intézetei is siettek munkálataikkal a nemzeti kine-sit gyarapítani elannyira, hogy Európa legjelesb akademia-ijától bír a m. t. társ. nagyértékű könyvajándékokat. E' nagy számmal fölhalmozott nemzeti kincs rendezésében jelentő titkok ur fértas pontossággal járt s nyugtató ünnezt közt mutatható be m. Széchenyi István gr. elnök ur s m. Károlyi György igazgató s egyéb akad. tagok jelenlétében a válogatott tisztos gyűlekezethez egy részt a meglepő rendes osztályzatot s hesorozást, más rész-ben meg az egész gyűjtemény betűszertint n e v s o r á t. Illy munka sokkal haugosabban szól, hogy-szerény telenség nélkül szabad volna az azzal foglal-kozó érdemeiről magaslatolag emlékezniük. A' lelé-pett titkok után Bajza foglalá el a szószekeket s olvasá az olly remekül kezdett mint folytatott s bevégzett ér-tekezést egyik legmagyarabb család a Telekiek tu-dományos érdemeiről; ki Bajza tollát isméri — s ki neis-merné azt e hazában? — elcsendi szavunkra, miként ez értekezés, akár szóltó tárgyavatottságát, akár a dolgo-zaton átömlő bíráló itélet félreismérhetlen kinyomatát tek-intve, egyike volt azon műveknek, mik dacára folyvást élénkű honfűrdalmunknak ritka ünemények az irói vi-lág magyar egén, vagy hogy hō nyilatkozunk valami-kép hízelgés gyanánt ne vétessék, ez értekező egyike volt azon mélyre szélesre egyaránt elható studium és ité-let műveknek, mik önmagokban hordván enyészhetlen ér-téküket, bizton várják be az igazságos idő részrehajlatlan bírói szózatát. Értekező a Teleki nemzetséget történeti adatok nyomán G a r á z d á k t ő l származtatja, kik haj-dan a török határokon hűs lelkes védeli voltak a haza al-kotvány vallás és nemzetségek idővel heljebb vonultak Magyarországra s három ágra szakadva települtek meg ujan szerzett földjeikben; s midőn a széki ág végsar-jadéka — ünörökös nemlétében — a Teleki ház egyiké-vel házasság által összekelt a G a r á z d á k két külön-ága ismét egy törzssökké forrt melly mai napig is virágzik a széki Telekiek hazaszerete tisztelt nemzetségében. Ha visszagondolunk a polgárerények s hazafűi érdemek so-rára, mellyet a tiszt. értekező lelkünk előtt fölűntetett, amulat szállja meg keblűket, s önkénytelenül is azon kérdés ébred agyunkban: mi lehet oka hogy az értelmi s lelki nagyság e család tagjainhoz századokon át meg nem szakadt lanazolaban csatlakozék? — s minél tovább gondolkodunk e kérdés fölött, annál tisztábbra fejlődik a meggyőződés. miszerint a valódi nagy hazafi nem-esupán hazája jelenének él, hanem gondjait a haza jö-vőjére is kiterjeszti s e jövő biztosításra tehetsége szer-int munkálkodik. Így lehet okát adni azon körülmény-nek, hogy a fű atyja nyomdokiba lép s az unokák őseik képeinél tanulják az erényit tisztelni, gyakorolni. Időszaki sorozatban mutatja föl értekező a gróf család egyes tagjait s nagy olvasottsággal emeli ki azok honpolgári érdemeit, egyenkint fejlesztvén a messze mult földözte erényvirágokat, hogy azok összességéből fértas szerény-séggel tűzze az utolsó halatékira a hazafűi hála díesko-szoruját Nincs a polgári pályánakegyetlen egy ága mely-lyen a Telekiek valamelyike kitűnően jelesen nem fára-dozott, nincsenek olly igényei a hazafűságnak, miket ez

ős nemzetség ivadékai századokon át föl nem fogott s kel-lőleg nem teljesített; nincs a tudományok terén olly pont melly felé munkásságát s ápoló szorgalmát nem irányoz-ta volna elannyira hogy méltán elmondhatjuk, miként ez egyetlen gróf nemzetség (többetön a haza javáért, hogy-sem rít hátatlanság büne nélkül felednünk szabad volna. Hiszük miként a nagybecsű értekező sajtó utján minél-előbb e haza köztulajdonává válik, s nincs forróbb ohaj-tásunk mint hogy e hűtűk valamikép ne füssjön meg, mert meg vagyunk győződve, miként ha máskor érdem volt illy kincs birtokába juttatni honfűrsainkat, ez körül-ményink közt mulasztatlan honfűi kötelesség! hadd lássa e nemzedék, melly parányiságában önmagát olly nagyra tartja, mi a valódi nagyság s mennyire van et-től távol az ollyan kinek egész hazafűsága fénytakarta hi-úságnál nem egyéb. Mielőtt tollunkat letennők, kettőt vagyunk bátrak még ide jegyezni: egyik azon körül-mény, miszerint a Telekiek kisedet táborában — melly-nek minden egyes harczosa, érdemelelkel tudóklík, nem e g y e d ű l n a g y h a z a f i a k k a l h a n e m lelkes honleányokkal is találkozunk, k k m i n t n ű k é s a n y á k é p o l y b e f o l y á s s a l v o l t a k g y e r m e k e i k e g j ű h a z a f i a k k a n e v e l é s e r e, f ű r j e i k e k a p o l g á r i p á l y á n e r n e d e t - l e n ű l h ű t á m o g a t á s a r a, m i n t m i l y k é s z e k v a l a n a k á l d o - z a t a i k é s m u n k á s s á g u k a l t a l a t u d o m á n y o k b u z g ű p á r t o - l á s a r a. E g y v a n m i a g r ű f i n e m z e t s e g e t i l l e t ű l e g k i m o n d - h a t l a n ö r ö m e r z é s s e l t ű l t i m i n d e n m a g y a r k e b l e t, s e z a z o n k ö r ű l m é n y, m i s z e r i n t b á r m i b a l s z e r e n - e s e s v i s z á l y o k k ö z t a T e l e k i h á z m a g y a r m a r a d t, m a - g y a r a k ö n y s z e r i t é s e k n e h e z k o r á b a n e p u g y m i n t a z e r k ű l - e s i s ű l y e d e s t s z ű l ő k ű l f ű l d i e s k e d é s d i v a t s z a k á b a n; m a g y - v o l t e h á z n e m e g y e d ű l f é r f i t a g j a i t i l l e t ű l e g, h a n e m m a g y a r t e k i n t v e a z o n l e i k e s h ű l g y e k e t i s, m i k k e l e h o n t m e g a j á n d é k o z á. T a r t a s o k a v i r á g o z t a s s a z é g e z ű s e s a l a d o t é s a d j o n e s z e g é n y h a z i n a k a T e l e k i e k h e z h a - s e n l ő f i a k a t l e á n y o k a t, e z l e g h ű b b o h a j t á s u n k.

Külön czikkbe szándékozván foglalni magy tudom. akademia iránti szempontunkat, addig is következőkben vonható össze 13d. gyűlésének tárgyfolyama. Másod-el-nők ő méltósága Széchenyi István gr. megnyitó beszédét Tarsalkodónk közli; a gyakorli éljen kiáltozások által megszaksasztott s végén hosszasan éljenzett elnöki be-szédet követte Schedel Ferencz tr. s akademiai titkoknak alább következő előterjesztése a társaság 18 4 3 / 4 k i m u n - k á l a t a i r ű l. Szólunk kellene tovább a következtet föl-olvasások s illetőleg szónoklatokról s azok tartalmát hábr kivonatilag is érintenünk; azonban részint hely-szükség, részint pedig e tárgyak egyaránt nagy külter-jedelme s benső tartalma majd lehetlenné teszik ennek megkisértését. B. P. rt. értekezett a tufnai esonbarlan-gokról, s noha tagadhatlanul jó tapintattal tudom. ér-tekezése elejét költői bájköntösbe öltözteté, hogy közön-ségünk ismert futamodási hajlamát a komolyabb tárgyak elől — ugyszólván rászédje, még is tapasztalni vala kénytelen, miként értekezése azon részénél, melly tulaj-donképen az egésznek magva, hangos conversatio fejl-et ki a hallgatóság sorai közt. Megjegyzésre méltó itt azon körülmény, — ha bár csak pszichologiai tekintetből is — miszerint hō gyekn illy alkalmakkor több erőt ta-nusítanak mint a férfiak, vagy jobban mondvá fiataliságunk nagy serege; azért állitjuk pedig hogy több erőt fejt illy esetekben a szépnem, mivel nálunknál sokkal telme-sebbnek tapasztaltatik; türelemere jele. Egyébiránt ki-előtt tudva van mennyire meriti ki a fiataliság a tudomá-nyos képzet ség minden aknait még iskolákba jártában, az e figyelmellenséget igen természetesnek fogja látni, s rossz néven épen nem veendi. Sch. F. emlékeszédet tartott egyik akademia alapító bold. Mészáros Johanna özv. gr. Teleki Lászlóné felett; kiről holta után anyyi szépet jót mondhatni, mint szóltó e ritka nemes lényről elmonda, az még éltében elmondható önmagának, hogy léte czélját nemcsak megérté s fölfogá, hanem díesően teljesíté is. A Telekiek tudományos hatásáról B. J. er-ről feljebb bővebben. Ezt követé b. E. J. emlékeszéd-e Desselwly József gr. igazg. és tiszt. tag fölött: ki em-lékezők E-nök Kolcseynek fölött mondott emlékeszéd-e-re? — s ki nem emlékezők, ki az emlékeszédék e remekét hallá — feszült figyelemmel várá a lelkes szó-nok hangjait, s magas gyönyör közt hallgatá végig azér-zelem költötte viszony s korisméret szabályozta zaval-ványt. Különös hatállyal kapá meg a hallgatót azon rész, mellyben a boldogult magy. vendégbarátsága ábrázol-tatik; ebben szónok bü tükre adá a kornak s a kor e-gyik legjellemzetesb férfának; azon idők szépek voltak szelvszók mellett is, mert a fértu erősnek érzé ma-gát a fiatal tűz mérséklése s vezérlésére, az ifju pedig noha sok tekintetben tán a mai óriási nemzedéknél élet-erősb, cselekvésre képebb volt, tul nem becsülve öm-magát s tehetségeit, öromest hallgatá a korosak tapasztolás tisztította nézeteit; szerényen simult az érettebbek szilárd alapuitéletehez s szeretett tanulni az ismeret gaz-dag öregektől, hogy tanulmányai nyomán hōna javára üdvösen hathasson s idővel majd ő is tanithassa a kö-vetkező nemzedéket. Valóban szép idők, mert nem hord-ják homlokukon a fanyarság ismertető jelét, melly sze-

riót még a' logparányibb tohetség is elszigetelten áll 's vezérként parancsszóval akar birnia' kor ügyeinek intézésinél; — nem fogjuk feledni E-ünk lelkes beszédét, 's ha valaha ifjui hevüinktől netalán elkapatva többnek képzelnők magunkat mint valósággal vagyunk, emlékbeszéde emlékjel leend, melly lelkünk elebe állítsa a' classicus ó kor nagy főriját a' hazafias Dessewffy Józsefet, 's ekép fölmerültével jusson eszünkbe a' valódi nagyságot milly tulajdonok képezik. — Az 1843ki nagy jutalomra 's a' többi dícséretre érdemesített m. munkák felőli jelentéskivonatát budapesti naplónk adandja, mintszinte a' drámai első's másod vagyis tiszteletdíj odaitélését is Ezután kihirdetettek a' magy. tud. társaság jutalomtételi 1844. ugy mint itt következnek. 1. nyelv tudományi: Adassék elő nyelvünk fejlődésének története, azaz, a' fenlevő nyelvmélekek nyomain indulva, mutattassanak ki azon változások, mellyeken nyelvünk, szóalkotási, kölcsönzési, ragozási és szóköltési tekintetben, időről időre általment. Jutalma ötven darab arany. Határnap mart. 21. 1846. — 2. Történeti: Készítsék bármelly, még eddig külön le nem irt, magyar birodalmi vármegye, vagy terjedelmesebb vidék, vagy nevezetesebb város történeti, földirati és statisztikai leírása oklevelek 's egyéb eredeti és hiteles kútfők szerint. Jutalma ötven darab arany. Határnap mart. 20. 1847. — 3. mathematika i: Mik a' képzetes mennyiségek tulajdonságai, 's mind analitikai, mind mértani értelmők? Jutalma ötven darab arany. Határnap mart. 21. 1846. — 4. törvénytudományi: Fejtsenek ki a' polgári törvénykezési eljárások czéljai, fajai és kellékei, adassanak elő a' hazánkban divatózó eljárások, tökélyei és hibáikkal együtt, figyelemmel a' mivel nemzetek törvénykezéseire is. Jutalma ötven darab arany. Határnap martius 21. 1846. Minden rendű pályáirat, a' fön kitett határnapokra, melylyeken tul semmi felelet el nem fogadható, váratik: midőn azt írója nevét rejtő pecsétes levélre hivatkozó jellegével a' titoknok veszi által. A' beküldött másolat, melly ki nem adatás esetében is az akademia levéltárában marad, a' nélkül, hogy a' szerző a' munka sajtósági jogát elvesztesse, idegen kézzel és tisztán írva, lapozva, kötve küldessék. Ha a' jellegés levél fölbontása után kitetszenék, hogy a' munka saját kezeirása a' szerzőnek, ez a' jutalomtól elesik.

Az ötven arany jutalomon kívül másod, söt harmad karbelinek találandó felelet is kiadhatatik, ivenként szabadó tiszteletdíj mellett, ha a' szerző másképp nem rendelkezik. Végre

A' társaság pénzállapota 1844. köv.: az egész tőkepénz alap 1843. végén a' tőkésített kamathatodokkal 354060 ft. p. ezenkívül 700 ft. e. p. holtig tartó ajánlat évenként. Kézpénzi összes bevétel 1843. végeig 29862 ft 59 kr. p. p. Egész évi költség összesen 23,278 ft 7 kr. p. p. A' mellékpénztár összes bevétele 1843 végén 6,274 ft 2¹⁰/₂₀ kr. p. p. összes kiadás 6,272 ft 19¹/₂ kr. p. p.

Titoknok elöterjesztés a' m. academia 1843. ki munkálatairól. Egy pár év leforgása után ismét fellépvén e' helyre számot adni intézetünk munkálatairól: előadásomat szokott módon a' nyelv, aztán a' tudomány körül tettekre osztom fel; ezeket követni fogja személyzetünknek részint halálózás, részint választások által történt változásainak elősorolása. —

I. Nyelv körül munkálatok. Örömmel tapasztalta a' társaság, miszerint azon kisdéd munkálata, mellyet, a' helyesírás és szorogozás főbb szabályaira szorítkozva, ez előtt tizenkét évvel tagjai számára készítet és kiadott, hogy legalább az academiái munkálatok mutassanak nyelv dolgában egységet, 's egyszersmind ez uton az akkor még vég nélküli különbözőségek kiegyenlítésére hasson, a' vártnál szerencsésb sikerrel koronázott. Ugyanis azóta nemesak a' nagy számmal megjelent nagyobb kisebb nyelvtanokban jobbjára elfogadva látjuk az academiái által vallott elveket, hanem követve, eszmélve 's eszméletlenül, az íróktól is ugy, hogy, ha a' helyesírásban keletkezett némelly részintes eltéréseket mellőzünk, irás és ragozásban meglehetősen egység és határozottság helyezik jelenkori irodalmunkat. Az íróereg ezen közfogása által, melly, miután, az academiái tan dolgában eleitől fogva közbirálat alá veté irásait, 's e' jellegéhez: „Győzzön a' mi jobb!” mindenkor hű maradt, tiszta meggyőződés kifolyásának tekinthető: mintegy felszólítva érzi magát ez uton tovább menni, 's miután a' mult évben „Szókötés”-ét is közzétett alá terjesztette, osztályát a' nyelvtani elvek és szabályok részletesebb kidolgozására bizta meg. 'S e' munkálatokban eljárak a' megbízottak: t. i. Czuczor, Fábrián, Nagy János és Vörösmarty r. tagok, ez évben; 's már most nincs egyéb hátra, mint hogy azok osztályi megvitatás után az összes academiái átnézésén keresztül menjenek. mi megtörténvén, e' munkálat a' zonnal sajtó alá menend.

Nyelvünk természete bővebb 's alaposabb megismerésének legnevezetesebb forrásai, a' régi nyelvmé-

lékek 's a' nyelvjárások vagy dialectusok. Számos formáit nyelvünknek csak ezekből fejthetni meg, számos rag és gyökér elemei csak itt találhatunk még eredetiségökben letéve. Elsejét e' forrásoknak már tizenkét év előtt nyitotta meg a' társaság, 's az abból merítést folyton folytatja. Ez évben a' marosvásárhelyi Teleki-codex másolata készült el, 's egy másnak melly gr. Dessewffy Virginia eszközléséből a' tiszolki plebaniából kerülvén hozzánk, Virginia-codex néven lesz ezental általunk nevezve, leiratása már elrendeltetett. Mind kettő nagyobb részt szentek életeit foglal, 's részint nyilvános évkitétel, részint betűjellel után a' XVI. század első harmincz éveibe tartozik. Ezeket kivül köszönettel említem Lugossy József l. társunk buzgóságát, ki egybekem kivül felsőbányai, szinte a' XVI. századból való jegyzőkönyvből több rendbeli, a' bányászokdást illető darabokat hű másolatban közölt. Midőn e' szerint a' legérdekesebb magyar régiségek gyűjteményét szerencsésen szaporodni látjuk, fájdalommal kell jelentenem, hogy a' Nyelvmélekeknek, pártolás hiányából már két év óta felfüggesztett nyomtatásának szükségképp függőben marad még határozatlan időig, 's nehogy ezért a' IV. kötetnek régen kész első szakasza, melly a' nagy nevezetességű Guary-codexet foglalja magában, még tovább használatlanul várja a' kijövetelt, az egyelőre kiadatni rendeltetett. — A' nyelvjárások megismerésére is függesztette a' társaság figyelmét, 's e' tárgyat most már annál elsőbbnek tartja, mert a' tapasztalás bizonyosága szerint az irodalom — és általa különösen az egyházi szöszök 's a' népnevelés útján mind inkább a' néphez is lehető könyvnyelv terjedésével, a' népnyelve, melly annyi kincsét őrzötte meg az eredeti magyarságnak, napról napra veszt sajátágaiból, ugy hogy, mint másutt, nálunk is e' régi típusok mind inkább eltörölődnek. E' végre az eddig összehordott anyagok nyomán készitendő részletes utasítás mellett mind a' tagok fel fognak szólítani, mind a' nem-tagok részvéte kikérteni az e' részben létező sajtósági feljegyzése 's közlése végett; melly közleményekből egy magyar nyelvjárásban fog szerkesztetni.

Mi a' szó tári munkálatokat illeti: a' philosophiai és mathematicai műs zótár a' k n a k, ez utolsó tíz év gyarapodásaival bővítendő második kiadásaihoz történetek készületek; eddig a' philosophiaihoz különösen Péterfi, Vecsei és Warga ll. tt. 's Vandrak András ur, a' mathematicaihoz Györy, Vallas és szinte Warga rr. és l. tagok járta el a' nekik jutott osztályrész elkészítésében. — Bányászati műszók magyartásában, a' hivatalos küldemények használata mellett, egy bizottság járt el, miután a' társaság e' végre az országgyűlési bányatörvényi választvány által volt felszólítva. — A' tájsgyűjteményhez Horváth József rt. járult ismét egyesek beklüdsével; 's a' Magyar Tájsgyűjtemény hat év előtti megjelenése óta a' tájsgyűjtemények mennyiségére gyűlvén tagok nemtagok ebheli katedeményiből, ezeknek szerkesztése 's második kötetképp kiadása elhatározottat. — A' Zseb szótár bővítéséhez Kiss Károly rt, a' hadtudományi szók kidolgozásával járult. — Végre a' n a g y s z ó t á r h o z Nagyendeghy Elek ur küldött ritka szók lajstromát; e' mellett az értelmező rész dolgozása is folyt, név szerint a' nyelvtudományi osztályból Fábrián, a' philosophiai Kállay, Szilasy és Hetényi, a' történetiből Horváth Mihály, a' mathematicai Györy és Bimicz, a' törvénytudományiból Szlemenics és Stettner, 's a' természettudományiból Gebhardt, Bugát, Horváth József és Tarczy rr. tt. készítették el jutványaik egy részét, vagy befejezék azokat. Jó része meglevén e' szerint a' nyelvtani és értelmező kidolgozásnak, annak szerkesztésére határozottat el. Az értelem-magyarító rész folyvást az osztályok befolyásával készülend, a' nyelvtani a' nyelvtudományi osztályé alatt, melly az összes academiái által megalapított elvekhez fog e' részben ragaszkodni; a' közzvetlen szerkesztésre pedig Czuczor Gergely rtag, az ellenőrző vizsgálatra Fogarasi János rtag bizattak meg, titkos szavazás útján de egy értelemmel. 'S így reményli az academiái, hogy kevés év mulva egy a' nyelv egész életbeli és tudományi szókincsét magában foglaló, 's a' fogalmakat szorosan meghatározó Magyar Szótár t adhatand a' közönség kezébe. — 'S ennnyit a' nyelv dolgában.

II. Tudományos munkálatok. A' nyelv tudomány osztályához tartozólag, D ö b r e n t e i Gábor nyelv- 's irodalom-történeti értekezésben Verböczy magyar fordításai hasonló bírálatát terjesztette elő, 's kimutatván, mint szövdött be nemzeti életünkbe a' latin fonal, 's mint lön hogy a' magyar szónok Verböczyi dealk rendszerete a' magyar törvényt; a' fordítását fő okául a' magy a' nyelvnek Erdélyben 1556ban törvény nyelvvé lettét állítja; 's mint részletes vizsgálata eredményét Veres Balázs elsőségét tünteti ki fordító utódjai felett.

A' philosophiai osztály köréhez tartozólag Györy Sándor a' népnevelésről értekezésén, annak egyik leghathatósabb eszközeül a' tudományok terjesztését és alkalmazását fejezte ki. Nem az iskolák szaporítása hanem jó tanítók készítése, nem a' tudományok népszerűsítése, melly mindig a' tudományok elaljasítására vezet, hanem először is az irodalom kifejtése, majd a' tudományok alkalmazása, 's a' közlekedés könnyítése fő eszközei a' való kimivelődés terjedésének, tehát az igazi népnevelésnek.

Beely Fidel az élet és iskola egymást gyanran eltörölő, majd ismét kiegészítő határait fejtegette, 's a' kettőnek miképeni kiegyenlítését tárgyalta.

Más alkalommal ugyan Györy Sándor az emberiség eszményi kifejlődéséről értekezésén, a' critica 's az általános philosophiát vette bírálat alá.

Szilasy János a' philosophiában folyton tartó küzdelmet festé, 's abban tájékozást kísértett meg.

A' történetben: Kállay Ferencz a' finn-magyar kérdést véve vizsgálat alá, tekintettel Degérando legújabb munkájára, 's kimutatá; mennyire nincsenek még az acták befejezve, hogy ítéletet lehessen hozni; az eddigi adatok után azonban a' finnrokonság felé hajlik.

Jerney János a' magyarországi izmaelitákról, a' források nyomain, bőven értekezésén, azokat a' volgai bulgarok utódainak 's magyar nyelvű népnek igyekezett bemutatni.

Ugyanó a' mongol hadvezérnek IV. Béla királyunkhoz irt levelét közölte 's abból a' külföld azon megrögzött hitét czáfolgatta, mintha a' kunok nyelve nem magyar, hanem tatárféle 's már kiholt nyelv volna. —

B. Hammer-Purgstall a' pécsi székesegyház török és arab felírásait magyarázván, azokból egy török fő tanodának ama korban Pécsen léteztét véle következtethetni.

Ugyanó a' magyarországi törökök érdemeit adta elő a' török irodalom körül; melly szerint nemesak tudományok pártfogói, hanem jeles írók is voltak, kik közt mint kitünő történetíró Pécseni (Pécsi) Ibrahim nevezhető.

Péczeley József Gubecz Máté tótországi pór támadását írta le.

Horváth Mihály az 1764ki nevezetes országgyűlés történetét kísértette meg, 's az akkori közszellemet és erkölcsöket a' naplók 's hivatalos irományokból jellemzte.

Bajza József a' Telekiek tudományos hatását egy élet- 's irodalmi rajzban adá elő, mellyből némelly töredékek ez ülés folytában lesznek felolvasva.

A' törvénytudományi osztályban Sztrokay Antal Magyarországon a' soltészágok eredete 's minősége 's a' soltészági jogokról értekezett, az utóbbiakat némelly soltési szerződések közlésevel felvilágosítván.

Szlemenics Pál a' magyar törvények történetét vegyes házakbeli királyaink alatt terjedelmesen kidolgozta.

A' természettudományi osztályban Balogh Pál a' tufnai csontbarlangokról értekezett, 's azok eredetére nézve azon véleményt állította fel, miszerint azok képzésében nem víz, hanem tűz volt a' legfőbb tényező. Ezen előadás főbb része is lesz ismételve ma 's némelly a' barlangokban találtatott csont-maradványok bemutatva.

Gyász- és emlékbeszédeket elhunyt tagok felett Balásházy, Bitnicz, b. Eötvös, Schedel, Székács és Szilasy készítettek.

Része e' dolgozatoknak a' Tudománytárban jelent meg, része az Évkönyvekben fog, mellyeknek VI. kötete sajtó alatt van.

Külön nyomtatás végett két kézirat küldetett be, mellyeknek sorsa még függőben van. A' Tudománytár részére beérkeztek közül 1 mellőztetett, 12 elfogadottat. —

E' lefolyt évben academiái költségen megjelentek:

1. Tudománytár, XII füzet.
2. M. academiái Ertesítő, IV. év, 4 szám.
3. Természettudományi Pályamunkák III. kötet.
4. Mathematicai Pályamunkák, I. kötet.
5. Névkönyv 1844re.
- Az academiái által díjazva, tehát teher nélkül, át adattak az academiái könyvtárának kiadás végett, 's meg is jelentek:
6. Első oktatásra szolgáló kézikönyv, Edvi Illés Páltól. II. III. kötet, harmadik kiadás.
- Ebből külön lenyomatva:
7. Népszerű Számvetés tan.
8. Népszerű Gazdaságtan.
9. Népszerű Természet- és Egészségtan.
10. Népszerű Földleírás.
11. Népszerű Nyelvtan.

Továbbá:

12. Törvénytudományi Pályamunkák, II. kötet.
- 13—15. Eredeti játékszin: XI. harmadik kiadás, XII. XIII. köt.

16. Verböczyi hármas törvénykönyve.
17. Philosophiai Pályamunkák, II. kötet.
18. Sebészesség, Cheliustól. IV. kötet.

E' helyt jelentenem kell, hogy miután a' megcsökent könyvkelet már 1842ben az igazgatóságot a' Tudománytár kivételével minden nyomtatásaink felfüggesztésére, mult évben pedig egy párt kivéve, mellyeknek nyomtatása bevégezetténi rendeltetett, magányos kiadónak átadására bírta: ez évben egyedül az Évkönyvek 's az Ertesítő hagyattak folyamatban; 's a' Tudománytár is, minthogy olvasói csekély számánál fogva megfelelő szellemi hatást sem gyakorolhat, miután az academiái rajta több mint tizenhárom ezer pengő ftot vesztett, e' folyó évvel berekesztetik.

Igyekezett az academiái rendszabásai értelmében, jutalmak által is éleszteni az írói szorgalmat és lelkeséget. A' részletek külön jelentésekben fognak előterjesztetni.

Egyebiránt a' jutalmak dolgában jövőre a' követező módosítás találtatott hasznosnak. Az osztályi kérdések ezental valamivel szűkebb körűek lesznek, évenként négy fog kitűzteni, 's mindegyik jutalma ötven aranyban állítottat meg. A' rendkívüli drámai juta-

lom, mely a szinpad megerősültével jelentéességét szintugy, mint szükségeslétét elvesztette, meg lön szüntetve.

Az utazások ezúttal említenem kell Taubner Károlyt és bécsi prof. Wenzel Gusztáv ur buzgó igyekezeit, kik Olasz- és Dalmátországokban utazván, az academia megbízatából az ottani könyv- és levéltárakat, hazánk történeti tekintetéből, gondosan megismerlítették, és nem sikertelen fáradozásaikról tudósítást is tettek, mik a régi ádriai tartományokban magyar felsőségeknek történetjára szolgálnak.

Továbbá Reguly Antal Sz. Péter Várából máj. 1. nov. ben indult ki a társaság segedelmével, melyhez pártfogó Ö Fensége közbenjárása által legjobb Királyunk is ezer pengő ftal járult: a miért itt hálával említem a Felsőreguly Reguly Moszkón és Kazánban keresztül egyenesen az Uralkartartá, ott. név szerint Blagodaczbán tavali dec. 15. megérkezett, a telet a vogul nép és nyelv, valamint geographiai elterjedések, hely és személynevek, vallások és erkölcsi tanulásaival töltötte, minthogy e faj az, mely eddig legrokonabbnak tartott a magyarokkal, és az iránt csakugyan meggyőződést szerze magának, hogy e föld, hol ők jelenleg laknak, nem eredeti honuk hanem hogy délnyugatról, és pedig a baskírok földéről vándoroltak fel, mely fájjal egykor, mielőtt t. i. ez eltárossodott, egy népet tett. Fáradozásainak eredményei lettek egy öt ezer vogul szóból álló szótár, harmincz ív népdal, három abrosz a vogul földéről, melyeken nemcsak minden vogul falu sőt kunyó, hanem még szent halmaik is bejegyeztek, melyeknél áldozni szoktak, fejminták, miket előkről vett a physiologiai jellem kitanulására stb. Feltétele volt minden, a kérdés felvilágosítására szolgáló anyagokat gyűjteni, s aztán feldolgozni azokat. Ezért ő leveleiben is még nem állít, hanem folyvást keres gyűjt és hasonlít. Az utolsó híreket derék társunktól júliusban vettük: ő akkor dél felé folytatta vándorlását. A magyarok istene védje távol rideg útját!

Más irányban ment ki Jerney János r. tag azon academiái alapítvány költségén, melyet több évek előtt maga tett. O Moldván és Bessarabián által először is Odesszának tartott. Az említett két tartományban ő nemzetünk régi nyomait, a derék eszű népen kívül, helynevekben és künhalmokban találta fel. Az odesszai museumban látta az első kőszobrot, melyek a Fekete tenger északi partjain levő számos sírdombokon találtattak, s melyet ő rögtön magyaroknak ismert. Összejárta tehát a Dneper és Don közötti földeket, miket ő Constantinus Porph. Lebediánának tart, mind a számos, e névhez szító helynevek mind a folyók után, mik közt a Sinul, szerinte, világosan a Constantinus Chyngulusát tükrözteti vissza. A puszták kőszobrait nézve, miután számtalanokat látott, megerősödött abban, hogy azokat typosok és vésetek után, őseinktől elmaradt emlékeknek kell tartani. Két illy szoborot küldött is, mik itt a régi-ségek barátjai kedvéért, néhány rajzaival együtt, láthatók: egyikének előlő része derekason állott ellent talán ezer évig, vagy azontul, az idők viszontagságainak, a másik nem, de becses ez is, mert némely formák rajza mégis kivethetők s egyezvén a másikkal, bizonyítani látszanak, hogy e két fő legalább valamely, a kaukazi fajhoz tartozó népé lehetett, ámbár a külföldi utazóknál már min egy szokássá vált, azokat mongol fajnak tulajdonítani. Pallas hajlandó azokat hun emlékeknek tartani, de, mint tudjuk, ő Schliözer után a hunokat is mongol fajnak állítja. Az acad. küldetés, mely Jerney tudósításai véleményezésére volt megbízva, támaszkodva azon egyetlen egy régi s egykorú tudósításra, melyet Rubruquis XIII. századi utazó hagyott ránk, kun maradványoknak nyilatkoztatta, melyek a XIII. század elejéig készültek, de természetesen az ő előkorra viszsza szolgálnak. Egyébiránt az academia nem kívánja e véleményét végkép magáévá tenni, míg Jerney Jánosnak e tárgyról értekezéséből indítókainak egész összegét nem látja. Annyi azonban most is bizonyosnak látszik, hogy e sírszobrok v. kőbábok, mint azon földek mostani népei hívják, magyar népségtől származnak, s kérdés támad: vajjon sziklák, s nem inkább illy kőbábok értetnek e a lapides szó alatt, melyek előtt a pogány magyarok még sz. László királyunk idejében is áldoztak, de melyek az erőszakos térítők által feldolattak. Reguly szerint legalább a vogulok is mind maig illy halmaik körül teszik áldozataikat. Örömmel mulathatunk a bár durva, de semmi idegen befolyást nem mutató faragványok előtt, mik gyarlóságok mellett is tanúságot látszanak tenni egy régi műveltségről, mely ez ország nem annyira megvétele — mint megtartásában mutatva hatalmát, s melynek egy, kétségbe vehetetlen élő emléke maga a magyar nyelv. S így e részben örvendünk utazó társunk sikereinek, míg Reguly által — ha őt isten csakugyan megtartotta, mert fél éve, hogy tőle semmi hír — a magas előkorban éjszak felé tola ott, annyi századokon át elváltozó, de rokonságuk nyomait nyelvükben még fentartott rokonaink kérdésére az ohajtott felvilágosítást méltán várhatjuk.

Külső viszonyainkról említhetem hogy ez idén a bajor, cseh és porosz kir. akademiák és társaságoktól vettük a barátságos megemlékezés újabb jeleit. A személyzetet illetőleg, a társaság ez évben érzékeny veszteségeket szenvedett, lévén halottai közt, kik előkelő díszére szolgáltak, mások kiktől folyton közremunkálást várhattak. Névszerint tiszteleti tagjai közül Kistalud, Sándort és b. Mednyánszky Alajost gyászolja,

kiknek elseje a magyar lyrai költészet hőse, emez a m. történetek fáradatlan buvára; lev. clezö tagjai sorából Hegedüs Sámuel, Tessedik Ferenczet, Gegö Eleket és Filinger Leopoldot.

Választások által a következő hazafiakat vonta be az akad. vagy előmozdítás által csatlóttá szorosban magához:

Tiszteletké: gr. Kemény Józ. eddig lev. tagot, ki magy. történeti források esüggedhetlen kutatása, gyűjtése és kiadása által historiai irodalmunkban nevezetessé lett; — Pyrkér László egri érseket, ki legújabb országos ajánlata által kötelezte le a hazafiakat; — gr. Teleki László eddig lev. tagot, ki a drámában fényes reményeket gerjesztett.

Levelező tagokká Csécsi Imre debreczeni professor, a természettudományokban, bizonyított jártasságait; Fest Vilmos építőkormány mérnököt, egy másod. s egy korszorozott mathematicai pályamunkájában bizonyított jeles ismereteiért; Horváth Lázárt, egy magyar folyóirat kiadóját; Korpónay János főhadnagyot, egy hadi földirat szerzőjét, a hadtudományi szak részére; Mészáros Lázár alezredest, mint a magy. ügy erélyes pártfogóját Lombardországban; Nagy Márton tatabánya-gymnasium-igazgatót, több ifjusági iratok szerzőjét, és végre Purgstatler József váci lyceumi tanítót, legújabbban egy jeles philosophiai kézikönyv díszletét nyert íróját.

Végül örömmel és hálával nevezem Károly es. k. főherceget, ki a magyar tudós társaság részére tíz ezer pengő ftot alapítván, annak lamatait f. évi martiustól megindítani rendelte.

Pestmegyei követjelentési gyűlése. Mindenek fölött figyelemre méltó a királyi városok és szabad kerületek állapota, ezek ö-szesen 54 törvényhatóságot képeznek a nélkül azonban, hogy akár e számot akár a befoglalt népességet tekintjük, köztük s az ország egyéb helyhatóságai közt csak némi arány is volna; főleg mi azoknak orsz. gyűlési képviselését illeti oly határozatlan jogalapra helyeztetvük, miszerint a városok és szabad kerületek ügye e részben lényeges változtatás szabad szükségessége, de a mely változtatás ollyanemű, hogy annak létesítését a fejedelem vagy kormányra bízni nem tanácsos sőt veszedelmes. Itt az initialia aristokratáinktól várandó, vivják ők ki a városok szavazatjogát, és segítsék a belrendezést e szavazatjoggal öszhangzólag előlédzni: s megtették az első leghatalmasb lépést a külön polgárosztályokkal való érdeken egygyé olvadásra. A magyar aristokratia nem elég erős arra, hogy a többi osztály ellenében maga valami lényegest bírva kiküzdjen, amde azért elég erővel bír akadályoztatni a polgárzat egyéb osztályinak legüdvösb s legelszántabb törekvéseit is; miből kettő következik, t. i. ha ezekhez csatlakozik s erejét velök ugyanazon célra egyesíti, szerfölött nagy súlyt vehet a mérlegre, ellenben ha érdeken eltér, vagy ellenkező irányban kíván munkálkodni, lassanként önsíráj ássa meg, mivel érdeken el leand a haza közös érdekeitől szakítva épugy, mint a h'sztoria tanutetele szerént Velenében a nobilik különvált csapatja elszakadva volt. Ők az aristokraták a magyar alkotmányos szabadság depositariusi, ne feledjék tehát hogy állásuknál fogva felelősek a jóvendőségnek nemzeti létünk főkincsét illetőleg; emlékezzenek meg mindannyiszor, valahányszor magányos apróbb érdekek feledtetni akarják velök a közjóllét iránti kegyletes kötelességet, hogy vana kordédek megvitatásánál egy olly hatalom, mely az egyik v. másik polgárosztály büzös ellenszegülését sőt még a capacitatio körüli minden nehézséget is akként tudja használni, hogy abból a meghasonlott osztályérdekek lassankint elmozdítása, az alkotmányos nemzeti folytonos gyengülése, s olly erőnek kifejlése következik, mit itt megnevezni nem akarunk, de a minnek nevet adni az értelmes olvasónak nem nagy munkába kerül. Minden szakadás, mely a hazafiai érdekek közt történik, egyegy gyökszálát szakítja meg az alkotmányos nemzeti lét megingatott életfájának. E részben csak egy van, mi hanyatlásukat gátolni, jövőnket biztosítani képes: győzdődjünk meg valamennyien a fe őt, hogy egymásra szükségünk van, és szívébe vésvé hordja minden jó hazafi annak tudatát, miszerint szentebb kötelessége magyaroknak nincsen, mint hogy érdeken egyesülve munkálkodjék hanyatló hazája nagygyá emelése körül. — Itt a munkát álltér a nemzeti nyelv ügyére s mondhatni, az ember ész diadali ünnepeit üllé, midőn olly tömött zárt sorokban tudja föllátni az okerök egymásból (elő) kapcsolait mint az áta) jában a dolgozat egész folytán de különösen nyelvünk győzelmét illetőleg des elragadtatás közt vala a hallgatók által észrevehető. Miért nincs illyenkor valami varázserő emberi lényünkben, mely emlékezetünk viaszlagyságu táblába mélyen nyomná a hallottak leggyengébb rezgedéseit is, aztán pedig a czélikeményekké edzené a legvékonyabb vonalszálát is, hogy ne lenne zavaros éltünknek egyetlen percze is, melyben lelki szemünkkel ne olvashatnók a soha nem

felejtendő örök értékű sorokat. Meg vagyunk győződve, miként nincs a testvér két hazának egy törvényhatósága is, melynek levéltárában e követjelentési dolgozat méltó helyet nem érdemelne; tekintve pedig teendőink hosszu sorát tekintve az okföket, kiknek nyomán törvényhozóink egyrésze a legközelebb mult orsz. gyűlésen indult, s miket szemelölt tartani a jövő törvényhozás egyik főadata leand, megérdemelne a követjelentésiműremek, hogy azoktól, kik a hon ügyeinek intézésére tetteleges befolyással bírnak, ereklyeként őriztessék. Általában az által, mi a követjelentésben a nemzeti nyelvro vonatkozólag mondatik, legvilágosb tanujelét adák követveink annak, hogy isméri a törvényhozó nagyszerű hivatását, mely koránsem özpontosul könyyszerítő szabályok létrehozásában, hanem megg y ö z ö d é s szülte tiszteletet vi ki magának azok részéről, kiknek javára alkotja törvényeit. Különös figyelmébe ajánljuk ezt azoknak, kik jónak látták az illy mozgalmakat minden uton módon leplezgetni, sőt táu törvényes szinbe öllőztetni; de ajánljuk figyelmébe horvátországi rokonainknak is, legyenek azok bármi színezetű felekezet emberei; abból mit e követjelentés nemzeti nyelvünknek illetőleg mond, meggyőződhetnek, mily nézetek vezérlek ebeli lépésénél azon részt, melynek véleménykísurgárzásiként tekintethetők Pestmegyei érd. követi. Ezek a meghozott törvény után mondatlak, tehát nem származnak valamely melleses czélok szándékklásából, hanem azon világos tudatból, miszerint e téren nem csupán a törvény parancsoló hatalma hanem a józanul megértett honpolgári állás s ebből keletkező meggyőződés is mellettünk szólnak. Ki az anyaország s kapcsoló részek közt nemzeti jogi viszonyokat tisztán s alaposan érzeni s ismérni ohajtja, ügykezzék olly nézetekből kiindulni, mint melyek a pesti követjelentés e részében — kevés de felejtethetlen fővonalmakkal — kifejtvek.

Szepesmegyei közgyűlés. Az országgyűlés befejeztetése után Szepes megye dec. 10-én tartotta első közgyűlését, melyben miután az országgyűlési követek utolsó öt rendbeli jelentései felolvastattak, első követ és h. tartósági tanácsos Zsedényi Eduard ur szokott remek és hatályos szónoklattal az országgyűlés képét előnkbe tükrözteté, annak mind zátonyra került, mind törvényes alakult tárgyain végig menvén s tartalomdus, világos genialis előadásban (lásd Társalkodónkat) mutogatván, mikép amazok megbukását az ellenzék hibájának, imezek sikerültét pedig a conservatív párt közremunkálásának kell tulajdonítani, melyel ha az ellenzék vezércei kezet fognak, az annyi szép reményt gerjesztett országgy. sokkal több üdvös eredményt szüldendete. Ezt köv. másod követünk Matyasovszky Boldizsár es első alispánunk beszédei s azon határozat, hogy koszorú követünk Zsedényi Eduard arczképe a teremben függesztessék fel. Az országgyűlési költségek s a nemesi pénztár egyéb terheinek és tartozólagos kamatainak fődözésére 15 ezer pengő forint a nemességre ki fog vettetni az eddigi összeírás és kulos szerint, de még is az időközben történt és jövő közgyűlésig a szolgabírák által öszbeírandó birtok-változásokat tekintelve véve. A marha hus ára, melyet a mészárosok följebb emeltetni kérték, 9 váltó kiban meghagyatott. — Következett a kis gyűlések jegyzőkönyveinek hitelesítése, melyekből kiemelendő Mullenbach mezőváros örökmeváltási szerződésének legfelsőbb helyről leérkezett megerősítése s a Krompachon elkövetett ismertes katonai kibágást nyomozó választmány jelentése. A nm. helyt. tanács az parancsolván, hogy a markusfalvai adófizető község az iskolamester özvegyének fizetendő nyugpénz kiszolgáltatására szoríttassék, ezen parancs ellen, most márharmad ízben, határozatot felírás azon nézőpontból, hogy a községre illyenemű adót törvény nélkül nem róhatni. Az országos biztosi számtétel eredménye az, hogy Szepesmegye mult felévben nemcsak egész hadóbeli tartozását hanem a hátralébtól is két ezernél többet lefizetett. A veres zárdai vámot sommás uton eltöröl alispáni tételt legfelsőbb helyen megsemmisített s a rendes törvény útjára utasította a to t t azon okból, hogy ezen vámt már egyszer 1732ben az akkori alispán által megvizsgáltatott. — Némely magurai helységek inségéről a kerületbeli szolgabíró nyomatékos és szivreható jelentést tevén, e tárgyban választmányi küldetett ki, egyhangulag elismértetvén, hogy a szerfölött elszaporodott népesség s a föld erejének szintelen burgonyarövidítés általi kimerítettése okozza a jóvendőben kétségkívül mind inkább növekedendő inséget s hogy nagyon kívánatos volna, ha a k. kincstár valamelyik jószágai-ban mód nyitlatnék az itt fölsleges népek áttelepítésére: — mert a tulnépesülésnek ezen különben is terméketlen földön mind inkább mutatkozó félelmes sym-

ptomáji és a mérték nélküli pályínkavás által okozott általános elerkölcstelenség a köznépek valóban igénylik a közgazgatás komoly figyelmét. Hontmegye felszólítása K. L. a hirlapi pályáról lelépte iránt pusztán tudomásul vétetett. Közli Fabriczy Sámuel.

Zemplénmegye kögyűlésének folytatása.
4) V. P. országos hajózási igazgató levele olvasatott, melyben előterjeszti: miképen a Tisza hajózhatása tekintetéből a partokon hat óles szélességű utnak kellvén lenni, ugyanazért tegyen a megye oly rendeltést, hogy a Tiszamentiben levő erdők hat ölnyre kivágassanak. Eleinte egy mondanak némelyek egy két dereglye, mely a Tiszán néha néha feltűnik, nem érdemel ilyen áldozatot, annyival is inkább, mert vizeink szabálytalansága miatt sok birtokos elesnek így örökségcséjéjétől, minthogy három négy esztendő alatt a Tisza bizonyosan tevén hat ölnyi szaggatást, ismét tovább kellene a szegény birtokosnak utat engedni, míg végre kifogy a mindenéből. Ámde ezen okoskodás leszavaztatott, mert qui vult finem, debet vele etiam media. Hogyan jajgatunk a kereskedés pangása miatt, és midőn ajánlkozunk alkalom, akkor buvunk előle. Ha szaggatja is a Tisza a partokat, úgy is szaggatandja, ha le nem vágatnak a közel eső fák, és pedig most a szaggatás mellett még el is sodorja ám a fákat magával's kétszeresen károsul a birtokos, midőn így levágatván eladhatja legálább, 's fatöveinek kiszaggatása fejében reménylhet is valami kárpótlást, a megnyitandó hajózási után — a midőn majd nem egy két dereglye foghat vitorlázni már. Ugyanazért a kérelem teljesített, és a szükséges rendelkezések meg is tétettek. Ezen tárgybéli érintkezés egyszerűsége meg meghiusult reményünk iránt látszott új reményt nyújtani, ugyan is:

5) Szerencsénk levén Vásárhelyi Pál urhoz a vízszabályozás tárgyában tanácskozott választmány körében kérés intéztetett hozzá: mi oka B. J. terve elvetetésének? Mi iránt V. P. ur úgy nyilatkozott, hogy tervbeli javaslatai az átvágások és vízvezetések tekintetében térképpel nem voltak ellátva. A midőn is előmutaték az épen kéznél volt térkép's abból teljesen meggyőződött V. P. a terv létesíthetése felől, hozzátevéen mindenestre, hogy a Tisza két ágra osztassék. Ehez képest újabb felírás rendeltetett a nm. helyt. tanácshoz intéztetni, melyben az elve tett térkép különösen kiemeltvén, kéressék meg a terv helybenhagyatása. Erről azonban talán bővebben is szólhatunk később, a meny nyiben a hó 18ikára vízszabályozás tárgyában nevezetes összegyűlés hirdettetett nm. személynök ő excja elnöksége alatt.

6) A helyt. tanács intézvénye szerint megengedtetett, hogy szegény katonatartóink ezen takarmányszűk időben széna helyett tavaszszalmát szolgáltatassanak. Ez megbecsülhetetlen kegyes gondoskodás! csak ide lent meg arról téteték sikeres rendelés, hogy a raktár-biztosok ne zsarolnák a különben is földhöz ragadt szegénységtszörnyű öblös vékákkal és nagy fontokkal. Hallja az ember sírva panaszkodni a szegénységet a raktár-biztosok ellen, mennyivel bővebben mérték honn az életet és szénát még is sokkal kevesebbe fogadta el a biztos, vagy gorombán visszautasította! És kérdezi valaki: miért nem téteték panasz a szolgabírnál és egyebütt? erre ne kívánjatok feleletet, mert föntebb már elmondottuk: mi hajótöréseken bukik keresztül az ilyen folyamodás, és aztán hogy merje ezt tenni a szegény paraszttal, mikor többnyire 25ben pontosul az elégtétel! — Ha valaki a bajt és veszedelmet ki akarja kerülni, legtanácsosabb neki még a szalma-commissarius ellen sem tenni panaszt. Ezer visszaélést tud az ember még is egy büntetésre ritkább mint a fejér holló. Itt kúsznak ez és ez szolgabíró ellen ilyen és amolyan visszaélések, a kísütsére ki is fizettetik a domesticából néhány száz forint — még is azért hallgat az eredmény, 's legfőjebb is annyi a következés, hogy nem candidáltak 's magával húz nem érdemelt bajba oly egyedeket is, kik valóban a közügy fájalmára szenvednek — mert fő ur vagy nagy birtokos volt a végén, hatalmas ez ifjú erős, és ha ez nincs, még a visszaélő fog restaurálni! Amott házakat épített egy valaki hir nélkül, ellenőr lért társ az előfogatbérlettel, azért salva res est. Ez megvereti egy város bíróját, elzárat kihallgatatlannal oly tanácsbeli tagot, ki életben soha még csak dorgálva sem volt, és ez mind jól van — és éljen a megyei rendszer! — De mit is törni fejünket jobb eljárás, minek sovárgunk erőyes, igaz, pontos tisztviselő után, holott tapasztalás mutatja, miszerint nincs hálátlanabb pálya a megyei szolgálatnál. Iten történetből előkerül egy jó szolgabíró pontos szigorú minden kötelességeiben, azért in ényugalma csak két három cursuskán is? oh nincs, mert szakálasodnak urfaink, 's már csak illő föllépni,

hiszen atyánk már ilyen korában alispánságra volt kijelölve. Föllépnek lehető legtöbb bor- és pályínka-compositioval, 's elbukik a derek, el a közügy nagy vesztesére, 's nincs, ki megtartsa, mert vox populi in vino et cremato est! — míg okos emberek nem választanak, addig tőrjünk e bajokat nemcsak itt, de másutt is, mert úgy vannak ezek a szomszédban is. —

7) Olvasatott Szepes megye levele, mely által a keblében m nap véghezvitt katonai vérengzést irván le, előadja hogy az elégtétel maga úján eszközülésben 's igéretben is van ugyan, de az eléteket megszüntető 's törthetős esben bizonyos eredményre vezető törvény-szorgalmazást szükségesnek látja 's az iránt a megyék hozzájárulását is kéri. A hivatalos levél kitételeit czáfolgatni 's valótlannak állitgatni próbálta egy kérdéses ezredbeli őrnagy, de a törvényhatóságnak tulajdonított mégis a hitelesség 's kezet fogva Szepessel eszközöltetni fog a régen ohajtott törvényt, mely a haza polgárit biztosítsa azok féltetlensége ellen, kik megjelkezve hogy a nép veritékén csilognak pillangó módra, még is e felett gyakorolják vitéségüket. Elváratik Szepes megyétől az elégtétel minősége iránti tudósítás. Azonban ha netalán úgy volna a történet mint őrnagy ur előadja, akkor legyünk igazságosak 's mielőtt a történetet híven meg nem vizsgáltuk, ne lármázzuk be az országot. — 8) A n. m. helyt. tanács szükséges gondolkodásra figyelmeztető a megyét a Galicziában dühöngő marhadög beharapozása tekintetében A szükséges rendelkezések megtétettek. — Dec. 3kán folytatva tartott gyűlés tárgyai közül egy két mutatványul hadd álljon itt 9) Hont megye levele, melyben felszólit bennünket, hogy K. L. irántiránk fel a fölségéhez, miképen K. egy általa szerkesztendő hirlapra szabaditékot nyerhetne. Nagy volt a dicőítés magasztalás 's elismerés K. L. szellemi tulajdonsági felett, melyek őt a legjelesb hirlapszerkesztők közé méltán emelik, dicsekszünk is, hogy őt megyénk szülte; de azért föl nem írunk ám, mert hiszen maga K. L. nem panaszkodik, mintha ő hirlapszerkesztői szándékában gátoltatva lenne's ez iránt nemcsak Hont megyét nem kereste meg, de lakhelyén Pesten sem nyilvánítá akadályoztatását, minek tehát panaszkodó nélkül panaszt keresni, úgy is van elég! — Most jö már az igazán anyagi és zsiroska tárgy: 10) Örökre tisztelt emlékeztető Butler János gr. a magyar Ludovica katonai intézetben leendő neveltetés tekintetéből egy zemplényi nemes ifju részire 6666 ft 40 kr. alapítván, ezt még 1839ban alapítványi késpenzul a megyének át is küldvén, akkor a tőke megyei közhatározás és nádori jóváhagyás mellett ugy adatott Sáros-Patak városának száztól ötös kamatra, hogy az mindaddig nála legyen pontos kamatfizetés mellett, míg az intézet teljes létesültével maga a tőke is az ország pénztárába leendő befizetendő. Az eddig mindig legpontosabban fizetett kamatot M. G. ur fija szedte, de már vagy katonatiszté vagy egyébbb levén, elég hozzá hogy részire már ezen díj-fizetés elégteltetett. Választmány volt tehát kinevezve tervkészítésre az iránt: hol legyen köteles ezen jötelemnytszedő ifju tanulni, mikép legyen értesülve a megye az ifju viselete 's készülése felől 's mikép történnék az ifjunak megválasztása. A választmány tervezte oda járult, hogy előbbkelő Akademiában leendő nevelítésre a föntebbi őrszeg ötös kamatja kevés, köteleznipe dig nemigen lehet szegény szülét, hogy a kívántató fölsileget pótolja és így szólitassék föl Patak városa, hogy hatos kamatot fizessen, mire ez mind a megye határozatához mind Nádor ő fönsége megerősítéséhez mind legpontosabb fizetéséhez mind különösen a kötelezvény tartalmához képest nem állván, kétszeres anyagi nyereségre nyílt kilátás, vagy kapni a tőkeből kölcsön, v. ha történetből urficskánkat éri a szerencse, többecske kamatot huzni, ha nem épen oly pontosan is, mi különben jobb a bizonytalan többnél. Az akademia-kijelölés elmaradt, az ifjak szellemi és testi minőségire néve is csak jövendőben lesz föllállitva mérték. A hatos kamat elhatározatit, 's még egyszer így Patak városa megkínáltatik. A választásra nézve minden folyamodó kijelöltnek tekintetik, a választás titkos szavazat útján történendő. A pénzt fölvevő ezentul nem az illető ifju szüléjének, hanem a megye pénztárának tartozik fizetni a kamatot. Ennek elmaradása leginkább ohajtható lett volna, mert a szegény pénztár mindig ki fogja fizetni a kamatot, ha belő e' czím alatt egy fillér nem jövend is 's ne adja Isten hogy még akkor is fizesse, mikor a tőke is — a kórházi 's más alapítvány némelly részének példájára — elveszett! Tegyük legalább a tek. Rek igen tisztelt határozatjokhoz, hogy a pénztárnoknak el nem fogadás terhe alatt ne legyen szabad addig ez alapítvány kamatját kifizetni, míg előbb be nem szolgáltatik. Halljuk a választást: nehéz volt szerföllött a nyiltszi-

vü jelenvalóságot — apja előtt is szokatlan, ugyanazért titkos szavazásra birni, akarva nem akarva csak Buday nevet hangoztatott a terem. Sokan megmagyarázták szónokilag 's többen kortesvezérelig a titkos szavazat czélszerűbségét, és oda ment biza' magyarázat, hogy az ugynevezett együgyü köznemesnek nincs szüksége titkos szavazásra, ez kimondja bátran szive szándokát, de a kurtkás ember nem meri kimondani, ez rezervátokkal, fogásokkal él, ez okoskodik, következtet és tervez, ugyanazért ő nyílt nom lehet. Ez okért, minthogy a titkos szavazat mivel nemzetek találványa, kövessük mi is ama mivelteket. Bizony bizony ha kérdőre vennék az embert: mit itél ezen miveltt találványról, alig ha máshova hajlanék itélete, mint oda, hogy ama miveltség nem valódi irányu, hanem csak afele álarcos simaság 's nincs rajta mit kapni, mert jellemzilárság esik áldozataul, mi pedig kiváratosb egyedben és nemzetben a miveltségnél, mert amarra támaszkodhatni, míg ez veszedelmes szemfényvesztés. Igaz hogy az egyszerű csekély körében kevesebb az érdek, kinézés és összeütközés, mint az ugynevezett miveltt világban, 's így az egyszerűnek könnyebb nyílnak egyenesnek lenni, de hogysen hitét, meggyőződését 's az igazságot rendelje alá miveltt az érdeknek, vonuljon föltre a választástól, vagy ha ezt nem teszi, 's csakugyan titkosan kell szavazni, ne igényeljük a miveltt nevezetet. Miveltségnek legfőbb jelleme szabad kifolyást engedni a meggyőződés, vonzalom és bizodalom nyilvánulásának, ki azért megharagszik, hogy ez vagy amaz nem ő iránta viseltetik nyílt bizodalom és ragaszkodással, az rút önző. — Titkos is volt tehát jelenleg a szavazás, nem is, kellett nem kellett kimondotta, kiáltotta a bátor és igaz szive szándokát, és meg lön választva utánozhatlan többséggel közszeretelenben 's méltó becsülésben álló főügyészünk Buday András fija, a vele folyamodott Matulay Gábor előre leköszönt. Im egy példája az ugynevezett miveltt fogásnak, azonfogásnak, mely sokszor gyanakodó és áhítu. Hát ha ugymond nem valódi azon népszerűség, mely ez és ez mellett mutatkozik, hátha csak az állapot és körülmény okozza azt, próbáljuk meg bekötni a szemeket, rá talál e a kéz arra, kit úgy kiáltoz a száj, és úgy lön; ne feltétek a bizodalmat, mely igaz érdemen terem, ne irigyeljétek a vonzódást, mely a sziv verében buzog, ilyen bizodalmat és vonzódást emborséges tulajdon és szeplőtlen érdem támaszt, mely ugyan azért nem ingadoz soha, hanem szilárdul és erősbül szüntelen. Fájtsoknak, hogycsak egyetlen az alkalom, melyen a vonzalmat egy személy iránt kell kimutatni, mert a többi folyamodó is kedves törzsökök sarjadékai, de miután csak egy, nyugodjanak meg a többiek, ha oda nyilvánult a többség szent szava, hova szent meggyőződése vezet. Becsületökre és az eljárás tisztaságára mutat, hogy a szülék jelen sem voltak. 11) Egy megyei sebész ellen nehéz vádak hozattak elő, mikép hamis vényeket (recepteket) irt a megye rovására, és a himlőoltási lajstromba oly szülék gyermekeit igtatta, kik nemcsak a járásban, de sehol nem léteznek csak hogy minél több kétkét ezüst garast huzhasson; mert annyijár egyegy megfogant oltástól a megye pénztárából. Ezen vádak furcsa kerekedvényűek, hiszen az első nem történnék a gyógyszerész egyetértése, másikk pedig az illető előljárók hamissága nélkül, a meny nyiben az illy himlőoltási lajstromokat aláírni és megpecsételni tartoznak az előljárók. Az egész tárgy nyomozás alatt áll, majd meghalljuk eredményét. 12) Egy ifju ember a nm. helyt. tanácshoz folyamodván a végett, hogy mint jól végzett gyógyszerésznek engedtetnék S. Ujhelyben egy gyógyszerertárnyitás; a folyamodás felvilágosítás végett a megyéhez küldetett. És lön közönséges megállapodás, hogy nem lehet, de nem is szükséges. Bizony bizony a bőség szaruja tulságos pártoltatást eszközöl olykor! Emberséges egy ember H. ur, van is nexusa; de azért csak boillenék S. Ujhelybe még egy patika! Vagy nem kell adni oklevelet a szegény pályaküzdőnek, vagy ha adatik, nem kell gátolni életmódját 's elzárni az utat előtte, mell y re jogosítva van. — 13) Egykis példa gyanánt, a folyamodások fel nem olvasatása 's leginkább a ki nem hallgatás miatti zavarokra vonatkozva még egy esetet szabadjon felhozunk: bizonyos nő, kinek családja régóta nemesség-mutatásában fáradoz, egy tiszt cseh katonához férjhez menvén és szolgálatideje eltelté után a katona a nő javaiba ülven, az illető előljáróság az adó a javakra nemcsak kivetette de követelte is. A nő folyamodik a megyéhez 's előadja, hogy férjének semmije nem levén, ő pedig családotul soha adót nem fizetvén, tiltaná el az illető városi előljáróságot az adó további kivetéséitől; a folyamodás természetesen szolgabíróhoz utasítatik. A sz-bíró jelentést tesz 's az illető előljáróság meghallgatá-

sa nélkül azt terjeszti elő: miképen a folyamodó nő kitételei igazak és így a tek. ns vmegye szépen elhatározta, hogy a csehmagyar nemesség legyen! A kérdéses nő javai nem szabodok, és így azoktól az újabb törvények szerint az igazi magyar nemes is fizetni tartozik, a cseh fizetni nem fog, pedig a nemtelen ember ha szerez vagy nemesi jószágba házasodik, fizetni tartoznék, és itt a tek. megye dispensálja azt, a' kit nem dispensálhat törvényesség nélkül. Méltóztassék csak az illy határozatokat a' tek. megye 1827dik évi 2167dik jegyzőkönyvi számával összeilleszteni, milly tetemes következetlenségre bukkan! az efféle hirtelen és kihallgatás nélküli eljárások végre oda vezetnek, hogy az adót nem le- kire vetni. Tömérdék ember és jó birtoku van, kik nemeseknek, vagy annak kiszerezésében fáradozóknak tartják magukat és sem nemesi sem nemnemesi terhet nem viselnek, ezek legszabadabb, 's legingyentőlbb lakosi e' hazának, de ki oka? az előjárók nem, mert ők rájuk vetik az illetőséget, hanem a' tek. megye így tárgazza rendelkezéseit, most kinyomtatja az utasításokat, majd így határoz mint feljebb 's még mellé ollykor orrára is csipnek a' kupak tanácsnak, hogyan meri följelenteni nem nemesek gyanánt azokat, kik nemesek szeretnének lenni — noha pedig valóságos nemteleneknek tudnak! Illy eljárások mellett aztán mind nemes leend az kinek bátorsága van, ugy hogy újjal tudnék mutatni a' városra — mellyben három négy tízed előtt nem vala több öt — hat nemesnél, 's most három száz csalárdal terheltetik. És ez mind megy, tudjon rajta bár ki is — közös teherviselés behozatala nélkül segíteni. A' nemesre néha nagy szükség van, akkor acceptálunk boldogot's tehetést; néha pedig — kivált fizetésnél parasztra van szükség, de már ekkor bajos visszahajtani amazokat, kik emancipáltak. Ezzel berekesztem ez évi közlésemet 's mivel feljebb olly hön pártoltam a' nyilvánosságot, saját nevem alatt kelendnek mind tudósításim, mind lehető értekezésem. Sérteni soha nem akarok senkit, de meggyőződésemet és az igazságot ne vegyék sértésül.

Spanyolország.

Zurbanorol még sem tudhatni bizonyost. Némelyek szerint Madridban lappang; mások állítják, hogy a' portugáli határszélekre vagy Franciaországba menekült. Képzeltetni erélyét, ha meggondoljuk, mikép fia Benito, ezen erőteljes 's merész fiatal 's legjobb lovas tán egész Spanyolorsz. ban mert e' tekintetben csodás dolgokat beszélnek róla — 56 éves atyját, ki pedig már darab idő óta gyomorhajokban szenved, nem bírta követni. Vajha Benito rajzát olly tulajdonokkal is ékesíthetnék, mik szeretetre méltóvá teszik az embert, de köztudomásu: mikép ő még durvább mint atyja. Felicitzián soha sem adott alkalmat illy észrevételre. Ohajtottuk volna ugyan, mond a' J. d. D. hogy Zurbano szerencsésellen fiait törvényes uton ítéltek volna el, mit legnagyobb gonosztevők is igényelhetnek: mind a' mellett nem nyilváníthatjuk ártatlannak azt, kit atyja kegyetlen ösztöneiert a' részrehajlatlan történet méltó néven fog nevezni. Egyébiránt Zurbano ellen, ugy látszik, magányboszu is dühöng. Madridi lapok szerint mezei lakát felgyújták 's az porig égett; barmait pedig az istállókban mind leöldösték. Vitoriai tudósítások szerint öszvérhajtásáról öltözködve illant nov. 28d. Calzadán keresztül Palenciába. Calzadában egy jó barátjának, ki

ráismert, mondá: Portugáliába megyek. Megesalatkozom a' tervezett merény sikerítésében; de — olly igaz mint isten él — jobb alkalom utáni reményem még nem szűnt meg. Akkor tudják majd, ki 's mire voltam alkalmas. A' kormányt új lázongások egyre aggódatták. Espartero, egymással homlokegyenest ellenkező tudósítások daczára is, a' gibraltári öbölben egy angol gőzösen tartózkodik. Figueirasi dec. 3d. hírek szerint pedig Espartero pártívei Seoane tábornok 's a' volt kormányzó egy segéde vezérlete alatt a' figueirasi határponton gyűltek össze. A' francia rendőrség nyomukban van ugyan a' főnököknek, mind a' mellett ezen esparterói mozgalmak sokkal jelentekesebbek, sem mint a' spanyol kormányt ne nyugtalanítják. Elfogatások 's kivégeztetések napi renden. — Cuba szigeten irtózatoss vész dühöngött. Számatalan ültetvényt 's hajót pusztított el 's ezer meg ezer család leendett hatósági intézkedés nélkül nyomoráldozat. Eziszonyu szerencsétlenség földzésére aláírás nyitattván a' királynő 60 ezer, anyján 24 ezer, a' miniszterek egyenkint 1000 realt segedelmeztek. A' pénzügyminiszter a' clerus javadalmazását illető törv. jav. már a' követkamra elé terjeszté. Az erre megkívántató összeg 150 millió. Ezen t. javaslat nem igen kedvező hatást gyakorolt. Tobb, még miniszterpárti tag is nyilvánítá rosztalását ülés-ozsláskor. Egyébiránt valamint a' clerus adományoztatása iránti, ugy több pénzügyi t. javaslat véleményezésére választmányt neveztek; melly különösen az egyházügyi czikk némely pontjait nem helyesli. A' választmány egyik tagja kivált külfönszavazatát iktattatá be, melly szerint a' lelkészek közkinestárból fizetendők. Illy intézkedések azonban alig elégíthetnék ki a' clerust, 's lehetnek komoly szándékában a' kormánynak, melly az egyházi renddel békeslábon állást annyira becsüli. Köv. ülésekben a' törv. hozói bizalom-szavazatot tárgyalák, minek kivivandásán nem kétkednek. Aztán a' költségvetést terjesztik elő 's vele azon tervet, mellynek czélja a' telekadó-szaporítás. Különb a' pénzügyi miniszter nyilvánítá, hogy a' zárdai javak eladatása folyton folytatandik 's csak a' világi lelkészek, apácák jószágai 's az isteni tisztelet fenntartására rendelt javak képeznek kivételt, míg azok iránt határozást hozandnak. Az alkotványreformi tervet a' követkamra a' nemzetörségről szóló czikk kihagyása mellett, némi csekély módosításai, egészben pedig a' kormány ohajtása szerint elfogadván, legközebb a' senatus vecndi tanácskozás alá, hol erős ellenzékelt rebesgetnek a' tanácsosakról szóló § ellen.

Anglia.

Dublini tudósítások szerint O'Connell minden erejét a' kegyes alapítványokat tárgyzó törvény elleni izgatásokra fordítja. A' dublini kath. érsek pedig igen elhatározottnak látszik, hogy ezen ügyben a' kormány részére álljon. Az ország különböző részeiben, jelesen Limerick grófságban a' kathol. rész olly szándékkal van, hogy azon lelkészekről, kik pártolják ama törvényt vagy végrehajtásában részt vesznek, járandóságait elvonják. — A' londoni városi hatóságok elhatázzák, hogy valamennyi Themsén inenni 's tuli penny-színházat bezárassanak; mivel ugy találták, mikép a' zsebtolvajok 's mindenféle naplopók, kik a' főváros hemzseg, Thalia ezen templomainak köszönik első kiképeztetéseket; mert az ott legtöbbször adadni szokott kedvencz darabok ki-

zárólag holmi tolvaj-rabló- 's gyilkolási történetek. A' vasuti speculatiókorság, ugy vélik, elérte tetőpontját. Nov. 30d. emlékezetes napja a' vaspályavilágnak; mert ezen napon nem kevésb mint 220 uj vasutertvet adtak be a' keresk. miniszterségbe. A' most szőnyegen levő vasutjavaslatok létesítésére 97 millió ft sterl. szükséges, mi mellett még 129 milliónyi utó-költségre lehet remény. A' Globe ezen gazdagulási lázt az által akarja csilapítani, h o g y e g y l e g i o részvénykereskedőt hord fel, kik csak hamar minden vagyonukat elnyerészkedtek — A' canterburyi érsek, mint orsz. primása, most már nyilvánítá azon szándékát, hogy január elején esinatot tartand, melly az egyházban a' fehér karöltöny 's más körülményokozta szakadások ügyében határozand. Bulwer angol követ Madridban, az Evans tábornok parancsnoksága alatti segédcsereg hátralevő fizetése iránt a' spanyol kormányval számot vetett. A' londoni kereskedőség dec. 1fd. nagy lakomát adott Pottinger tiszteletre Chinában az angol kereskedés körül tausított érdemeiert, melly alkalommal hálaíratot is intéztek hozzá. Az áldomást követte sok beszéd csupa bókokbul állott.

Franciaország.

Joinville hg dec. 12d. déiben váratlanul Parisbau termelt; 24 órával előzte meg Aumale hget, hogy meglepje a' kir. családot, nőjét és lyányát ölelhesse; 13d. pedig a' belga kir. pár érkezett meg látogatóul 's este az uj hgi pár. A' seinei praefectus, a' kerül. tekintélyes előjáróji 's a' nápolyi követ mentek ő fens. elibe. Az ifju hgnét kocsiól kiszálltakor az egész kir. család legszivesbben üdvözlé. Guizot több tisztvársaival volt jelen az érkevény fogadtatáson; mit 150 teritékü gazdag lakomakövetett. — Paris igen nagy summákat fizet helyhatósági őrizet 's rendőrségre, még is darab idő óta napoként az éji rablások és gyilkolások számosak. Azt állítják, hogy több mint 10 ezer ember van élelem-és tápsz r nélkül, kik aztán abból élnek, hogy ott is talál- nak, hova mitem tőnek; ezek 's ada egyébiránt finomabb módon, p. o. zsebmetszések által űzi az iparlovagságot; 's a' pedig kétségbe esett suhancok, kik iszony nélkül gyakorolják a' házfeltöréseket, gyilkolást, agyonverést. Nem tekintve a' szabadabb életű főváros kísértéseit, melly már magában is gazdag büniskola 's az anyagság tulnyomósága által még gazdagabb leend. Paris valódi gyűlhelyea' fenytőházak 's gályarabok söpredékinek, kik büntetéseket kiállván, zugkoresmák 's lebujobban régi ismértségeiket megújítják 's fogházakbanszerzett tapasztalásokkal gazdagon folytatják előbbi pályajokat ott, hol azt félbenszakaszták. A' kormány szigoru intézkedéseket szándékozik ezen metely ellen létre hozni 's törv. javaslatot terjeszteni a' kamarák elé éji rendőség fontartására szükséges pénzalap iránt. A' terv köv. A' város különböző vidékein 200 állomást akarnak jövőndőre létesíteni olly távolságban, hogy egyik a' másiknak kölcsönös segélyt nyujthasson. Minden állomáson 12 ügyviselő lesz egy dandárnok vezérlete alatt 's őjjel négyenkint kerülgetik a' főlvigyázásuk alatti utcákat. Ötönyük egyébiránt polg. leend, kezökben ólmos botot hordandnak 's bő felruhájok alatt gyilkot 's pár pisztolyt. A' költség egy része a' várost illetné. Egyébiránt ez ujbb intézkedés a' helyhatósági őrizet 's rendőség eddigi szerkezetén legkisebb csorbát sem ejtene.

ÉRTESÍTŐ.

Kilián és társa
pesti könyvárus és kiadóknál váczizetá-
ban, Parkfrieder házban és minden honi
könyvárusnál:
Kisfaludy Károly
minden munkái.
Hat kötetben a' Kisfaludy-társaság meg-
bízásából szerkeszté S c h e d e l Ferecz.
Negyedik kiadás.
n. 12d. rétbén, borítékban 7 fr. — egész
vászonba keményen kötve, aranyozott
sarkkal 8 ft 30 xr; 's aranyozott táblával
9 ft p. p.
Mint hogy 1815 évre egy Zsebkönyv sem
jelenik meg: ezen különben is nagybecsű
munka a' legszebb és legolesőbb karácso-
ni és újesztendei ajándéku szolgál. 2—2
Eladó gyárépület
Magyarországban
Sopronytól 1-, Bécshez pedig 6 órá-
nyira fekvő, gyárnak igen alkalmas nagy-
épület mellék-épületekkel 's nagy udvar-

térekkel — melly fadús tájékon, hol a'
köszönnek mázsája 5—6 krjával megsze-
rehető és télen be nem fagyó folyóvíz
mellett fekszik — szabad kézből eladó.
A' vételpénz nagyobb részint az épü-
leten — melly egyszersmind curialis épü-
let — maradhat és kényelmesség végett
részenként elozthatandó. Bővebb értesi-
tés adatik Pesten bálvány-utczai 191 szám
alatti 1ső emeletén levő hivatalban. 2—3

Hirdetvény.

A' nagyméltóságú magy. királyi ud-
vari kincstár rendelkezéséből ezennel köz-
hírré tétetik, hogy következő kir. ha-
szonvételek folyó évi december 30kán
delelőtt az ó-budai főigazgatói hivatalban
tartandó árverés utján 1845. majus 1jtől
három egymás utáni évre ismét bérbé a-
dandók, ugymint:

- a) A' vadászat és madarászat Buda-
kesz és Budaörs koronai helységek hatá-
riban; b) Az uradalmi visegrádi ugy neve-
zett apátkuti kőbánya;

c) Az uradalmi zsámbéki kőbánya;
d) Az uradalmi koresma Tahiba. Bér-
leni kívánók szükséges bánatpénzel 's e-
gyéb megkívántató bizonyosságokkal ellát-
va, a' fonkített napon és helyen megjelen-
ni hivatalosak. A' bérföltételek a' fonne-
vezett hivatalnál árverés előtt is megte-
kinthetők. Árverés utáni ajánlat nem fo-
gadtatik el. O-Budán 1844. nov. 22. 3—3

Hasznos és olesó
Karácsoni ajándékok
Kilián és társa
pesti könyvárusok és kiadóknál vácziz-
etában, Parkfrieder-házban és minden
honi könyvárusoknál:
A' kis Gyula könyve.
Fürgenz fiuk 's jó kis leánykák számára.
Irta
Döbrentel Gábor.
Második bővített kiadás. Színezett kö-
rajzzal. 8rét borítékba kötve 1 ft p. p.

Legujabb magyar-német
képes
A. B. Cz.
Olvasó-könyv.

fiuk és leányok számára, 24 festett képek-
kel. Második bővített kiadás Nagy 8rét.
csinos borítékba kötve 48 kr. p. p. 2—2

Bírói árverés. Bírói foglalás alá
vett 16¹/₄ 's két ¹/₂ telek hozzá tartozó
lakházzal, továbbá 35 szellérház, 31 jár-
mos ökör, 32 hámos ló és több szekér, 16
tehén, 2 üsző, több sertés és kecskék jö-
vő 1845 évi január 9dik napján Pilis Sz.
Kereszten a' helység házánál árverés ut-
ján delelőtti 9 órakor el fognak adatni.
Költ Szentendren dec. 6. 1844. Pajor Ka-
mill m. k. t. n. Pestmegye esküttje. 3—3

Danavizállás: dec. 24kén: 6' 9" 0"
a' 0' fölött.